

**Ministerstwo Gospodarki,
Pracy i Polityki Społecznej**

RACHUNEK SATELITARNY TURYSTYKI DLA POLSKI

2001

**INSTYTUT TURYSTYKI
WARSZAWA 2003**

Redaktor naukowy:
prof. dr hab. Ewa Dziędzic

Autorzy tekstu:
mgr Teresa Buczak
prof. dr hab. Ewa Dziędzic
dr Magdalena Kachniewska
dr Krzysztof Łopaciński
dr Teresa Skalska

Praca wykonana na zlecenie Ministerstwa Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej,
Departament Turystyki w ramach umowy nr U-106/d/03

Instytut Turystyki
ul. Merliniego 9a
02-511 Warszawa
tel. +48 22 8446347
e-mail: it@intur.com.pl
www.intur.com.pl

Spis treści

Wstęp	7
1. Rachunki narodowe a metodologia rachunku satelitarnego turystyki.....	9
1.1. Podstawowe kategorie i konstrukcja rachunków narodowych	9
1.2. Koncepcja rachunku satelitarnego turystyki	14
2. Źródła i zakres informacji statystycznej w RST dla Polski	21
2.1. Popyt turystyczny (spożycie)	21
2.2. Podaż turystyczna i pracujący	24
3. Spożycie turystyczne	27
3.1. Uwagi metodologiczne.....	27
3.2. Charakterystyka spożycia turystycznego	28
4. Produkcja i podaż krajowa produktów turystycznych	39
4.1. Uwagi metodologiczne.....	39
4.2. Charakterystyka produkcji i podaży produktów turystycznych.....	40
5. Wartość dodana i „turystyczny” PKB	47
5.1. Uwagi metodologiczne.....	47
5.2. Wartość dodana w turystycznych rodzajach działalności	48
5.3. „Turystyczny” PKB.....	52
6. Pracujący w turystyce.....	54
6.1. Uwagi metodologiczne.....	54
6.2. Charakterystyka siły roboczej w działalności turystycznej	56
7. Akumulacja i aktywa niefinansowe turystycznych rodzajów działalności.....	62
7.1. Uwagi metodologiczne.....	62
7.2. Nakłady inwestycyjne w charakterystycznych rodzajach działalności turystycznej w 2001 roku	64
7.3. Wartość netto środków trwałych w charakterystycznych rodzajach działalności turystycznej w 2000 roku	67
8. Wpływy podatkowe i dotacje związane z turystyką.....	70
8.1. Uwagi metodologiczne.....	70
8.2. Wpływy podatkowe i dotacje do turystyki w 2001 roku	72
9. Wnioski i rekomendacje	78
Tablice RST.....	81
Spis tablic RST.....	81

Spis tablic w tekście

Tablica 3.1. Spożycie turystyczne nierezydentów w 2001 roku według wybranych grup krajów (w tys. PLN)	33
Tablica 3.2. Spożycie turystyczne rezydentów w 2001 roku według typów podróży	36
Tablica 7.1. Budynki zakwaterowania turystycznego i hotele oddane do użytku w 2001 roku.....	65
Tablica 7.2. Oszacowania wybranych wielkości dla domów letniskowych i domków wakacyjnych oraz rezydencji wiejskich w latach 2000-2002	66
Tablica 7.3. Nakłady inwestycyjne na środki trwałe w charakterystycznych rodzajach działalności turystycznej w 2001 roku, ceny bieżące (w mln PLN)	67
Tablica 7.4. Wartość netto środków trwałych w charakterystycznych rodzajach działalności turystycznej w 2001 roku, ceny bieżące (w mln PLN)	68
Tablica 8.1. Struktura wpływów podatkowych i dotacji w 2001 roku, według rodzajów podatków (w tys. PLN)	72
Tablica 8.2. Struktura wpływów podatkowych i dotacji do turystyki w 2001 roku (w tys. PLN)	73
Tablica 8.3. Struktura bezpośrednich wpływów podatkowych z charakterystycznych turystycznych rodzajów działalności i produktów (w tys. PLN)	75

Spis wykresów

Wykres 3.1. Struktura spożycia turystycznego w 2001 roku według grup nabywców	28
Wykres 3.2. Struktura spożycia charakterystycznych produktów turystycznych w 2001 roku.....	29
Wykres 3.3. Struktura spożycia turystycznego nierezydentów w 2001 roku.....	30
Wykres 3.4. Wielkość spożycia turystycznego nierezydentów z wybranych grup krajów w 2001 roku (w tys. PLN).....	32
Wykres 3.5. Poziom spożycia turystycznego nierezydentów według wybranych grup krajów (w mln PLN) – produkty charakterystyczne	33
Wykres 3.6. Struktura spożycia turystycznego nierezydentów według wybranych grup krajów – pozostałe produkty nabywane przez odwiedzających w 2001 roku.....	34
Wykres 3.7. Struktura spożycia turystycznego rezydentów w 2001 roku.....	34
Wykres 3.8. Struktura spożycia turystycznego rezydentów w 2001 roku według typów podróży	35
Wykres 3.9. Spożycie turystyczne rezydentów według typów podróży w 2001 roku	37
Wykres 4.1. Produkcja globalna charakterystycznych produktów turystycznych w 2001 roku.....	41
Wykres 4.2. Współczynnik spożycia turystycznego charakterystycznych produktów turystycznych w 2000 roku	42
Wykres 5.1. Wartość dodana w charakterystycznych turystycznych rodzajach działalności w 2001 roku.....	49
Wykres 5.2. Udział wartości dodanej w produkcji globalnej turystycznych rodzajów działalności w 2001 roku.....	50
Wykres 5.3. Struktura „turystycznego” PKB w 2001 roku.....	52
Wykres 6.1. Pracujący w charakterystycznych rodzajach działalności w 2001 roku (jednostki powyżej 9 osób)	56
Wykres 6.2. Pracujący w charakterystycznych rodzajach działalności w 2001 roku (wszystkie jednostki).....	57
Wykres 6.3. Samozatrudnieni w CRDT w 2001 roku (wszystkie jednostki).....	58
Wykres 6.4. Zatrudnieni w CRDT w 2001 roku (wszystkie jednostki)	59
Wykres 6.5. Pracujący według płci w 2001 roku (wszystkie jednostki).....	59
Wykres 7.1. Udział wybranych grup działalności w nakładach inwestycyjnych charakterystycznych rodzajów działalności turystycznej	64
Wykres 7.2. Domy letniskowe i domki wakacyjne oraz rezydencje wiejskie.....	66
Wykres 7.3. Udział wybranych grup działalności w wartości netto środków trwałych charakterystycznych rodzajów działalności turystycznej w 2000 roku	69
Wykres 8.1. Bezpośredni udział turystyki w tworzeniu wpływów podatkowych państwa w 2001 roku.....	74
Wykres 8.2. Struktura bezpośrednich wpływów podatkowych i dotacji w turystycznych rodzajach działalności według rodzajów podatków	74
Wykres 8.3. Struktura bezpośrednich wpływów podatkowych według rodzajów działalności i produktów	76

Wykaz skrótów

CPC	– Central Product Classification (międzynarodowa klasyfikacja produktów)
CPT	– charakterystyczne produkty turystyczne
CRDT	– charakterystyczne rodzaje działalności turystycznej
ESA 1995	– Europejski System Rachunków Narodowych
FTE	– ekwiwalent pełnego czasu pracy
ISIC	– International Standard Industrial Classification (międzynarodowa klasyfikacja działalności)
MFW	– Międzynarodowy Fundusz Walutowy
NACE Rev. 1	– Europejska Klasyfikacja Działalności
OECD	– Organizacja Europejskiej Współpracy Gospodarczej
PKD	– Polska Klasyfikacja Działalności
PKWiU	– Polska Klasyfikacja Wyrobów i Usług
RDZT	– rodzaje działalności związane z turystyką
RST	– rachunek satelitarny turystyki
SNA	– system rachunków narodowych (SNA 93 – wersja metodologii rachunków narodowych z 1993 r.)
TWD	– turystyczna wartość dodana
WTO (OMT)	– Światowa Organizacja Turystyki
WTTC	– Światowa Rada Podróży i Turystyki

Objaśnienia znaków umownych

- (-) – zjawisko nie wystąpiło
- (0) – zjawisko istniało w wielkości mniejszej niż 0,5
- () – zupełny brak informacji lub brak informacji wiarygodnych
- (x) – wypełnienie pozycji jest niemożliwe lub niecelowe

Wstęp

Rachunek satelitarny turystyki dla Polski został opracowany na podstawie poprawionej propozycji metodologicznej przedstawionej Ministerstwu Gospodarki jesienią 2001 roku. Przygotował go zespół pracowników Instytutu Turystyki i SGH w składzie: mgr Teresa Buczak – zagadnienia związane z podatkami i dotacjami, prof. dr hab. Ewa Dziędzic – kierownictwo naukowe i koordynacja całości prac, dr Magdalena Kachniewska – pracujący, dr Krzysztof Łopaciński – zagadnienia nakładów inwestycyjnych i środków trwałych, dr Teresa Skalska – spożycie turystyczne nierezydentów.

Ze względu na kluczowe znaczenie współpracy z GUS, należy podkreślić wkład mgr Kazimierza Antonika.

Podjęcie prac nad rachunkiem było możliwe dzięki środkom finansowym i zaangażowaniu Departamentu Turystyki w Ministerstwie Gospodarki.

Niniejsze opracowanie składa się z zestawu tablic statystycznych, zamieszczonych w jego partii końcowej, oraz z poprzedzającej je części tekstowej. W komentarzach i analizach omówiono wybrane zagadnienia i wyniki rachunku satelitarnego.

Część tekstową opracowania podzielono na dziewięć rozdziałów. Pierwszy i drugi rozdział poświęcono prezentacji metodologii rachunku oraz źródłom informacji wykorzystanym w trakcie jego przygotowywania. Pozostałe rozdziały prezentują analizę najważniejszych wyników rachunku: spożycie turystyczne, produkcję i wkład turystyki w tworzenie PKB, wykorzystanie siły roboczej, nakłady na środki trwałe oraz podatki i dotacje związane z wytwarzaniem wyrobów i usług na potrzeby uczestników ruchu turystycznego. Ostatni rozdział zawiera uwagi i propozycje dotyczące dalszego doskonalenia metodologii rachunku satelitarnego turystyki dla Polski.

Rachunek satelitarny turystyki prezentuje wszechstronny obraz polskiej gospodarki turystycznej w ujęciu statystycznym i powinien być przydatny do monitorowania jej wyników oraz wytyczania kierunków rozwoju. Jest to już druga edycja RST (poprzednia dotyczyła

2000 r.) opracowana przy zastosowaniu zbliżonej metodologii, co umożliwi dokonanie porównań, zwłaszcza w zakresie zjawisk strukturalnych, ponieważ możliwość bezpośredniego porównywania analizowanych wielkości jest ograniczona ze względu na zastosowanie cen bieżących.

1. Rachunki narodowe a metodologia rachunku satelitarnego turystyki

1.1. Podstawowe kategorie i konstrukcja rachunków narodowych

Sterowanie gospodarką i ocena jej stanu wymagają rzetelnej wiedzy na temat zachodzących w niej procesów. System rachunków narodowych został skonstruowany w odpowiedzi na to zapotrzebowanie i stanowi wewnętrznie spójny zestaw tablic opisujących zjawiska makroekonomiczne. Zestaw ten wykorzystuje uzgodnione na szczeblu międzynarodowym pojęcia, klasyfikacje i zasady rachunkowości. Międzynarodowym wzorcem, na którym opierają się rachunki narodowe sporządzane w poszczególnych krajach, jest system rachunków SNA 1993 rekomendowany przez ONZ. Stosowany w Polsce Europejski System Rachunków Narodowych (ESA 1995) jest modyfikacją wspomnianego SNA 1993, zalecaną przez Unię Europejską.

Rachunki narodowe sporządzane są w dwóch układach:

- a) według sektorów instytucjonalnych,
- b) według rodzajów działalności.

W układzie sektorów instytucjonalnych jako jednostki klasyfikacyjne uwzględnia się jednostki instytucjonalne. Są nimi:

- podmiot gospodarczy wytwarzający wyroby i niefinansowe usługi rynkowe, prowadzący księgi rachunkowe;
- podmiot gospodarczy zajmujący się pośrednictwem finansowym, pomocniczą działalnością finansową oraz działalnością ubezpieczeniową,

- podmiot gospodarki narodowej działający na zasadach określonych w prawie budżetowym oraz podmiot, którego system finansowy został określony odrębnymi ustawami, a którego podstawowym źródłem finansowania są dotacje z budżetu państwa,
- jednostka społeczno-polityczna,
- osoba fizyczna¹.

W systemie rachunków narodowych wyróżniono pięć sektorów instytucjonalnych:

- ◇ Sektor przedsiębiorstw, który tworzą podmioty wytwarzające wyroby i niefinansowe usługi rynkowe, prowadzące księgi rachunkowe – są to podmioty mające osobowość prawną lub inne jednostki, włącznie z zakładami prowadzonymi przez osoby fizyczne.
- ◇ Sektor instytucji finansowych i ubezpieczeniowych.
- ◇ Sektor instytucji rządowych i samorządowych, do którego zaliczono podmioty działające na podstawie prawa budżetowego.
- ◇ Sektor gospodarstw domowych, który tworzą osoby fizyczne.
- ◇ Sektor instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych, do którego zaliczono w zakresie działalności statutowej organizacje polityczne, społeczne i wyznaniowe.

Uzupełnieniem wymienionych sektorów instytucjonalnych jest sektor „zagranica”, który obrazuje relacje analizowanej gospodarki ze światem zewnętrznym. Podstawowe znaczenie przy klasyfikowaniu określonej jednostki instytucjonalnej do sektora „zagranica” ma pojęcie rezydenta i nierezydenta. Kryterium uznania danej jednostki za rezydenta jest dokonywanie przez nią transakcji na terytorium ekonomicznym danego kraju co najmniej przez rok. Sektor „zagranica” jest ujęty w rachunkach narodowych jako całość, bez dalszych podziałów, i obejmuje tylko te jednostki nie będące rezydentami, które utrzymują relacje gospodarcze z jednostkami-rezydentami danego kraju².

Jeśli rachunki opracowywane są w układzie rodzajów działalności, jednostką klasyfikacyjną jest przedsiębiorstwo, tj. podmiot odpowiadający przedstawionym wyżej kryteriom. W tym wypadku podmioty grupowane są według dominującego rodzaju działalności, którą z kolei określa rodzaj wytwarzanych przez nie produktów. System podziału działalności gospodarczej na rodzaje, czyli klasyfikacja rodzajów działalności, jest wieloszczeblowy i zbudowany został wokół podobieństw procesów produkcyjnych i produktów wytwarzanych w przedsiębiorstwach. Opiera się na zasadzie, że im niższy stopień klasyfikacji, tym bardziej jednorodna jest działalność zgrupowanych przedsiębiorstw. W Polsce przedsiębiorstwa grupowane są zgodnie z Polską Klasyfikacją Działalności (PKD), której struktura odpowiada podobnym systemom międzynarodowym, zwłaszcza Europejskiej Klasyfikacji Działalności NACE Rev. 1.

PKD jest klasyfikacją pięciopoziomową: najwyższy stopień agregacji stanowi sekcja (w niektórych sekcjach wyróżniono dodatkowo podsekcje), najniższy to podklasa. Na pierwszym poziomie wyodrębniono 17 sekcji, które dzielą się na 60 działów, stanowiących drugi

¹ Tamże, s. 494.

² *System rachunków narodowych*. Tom I. Warszawa GUS 1996, s. 82.

szczebel klasyfikacji. Poziom trzeci (grupa) obejmuje 222 grupowania działalności, poziom czwarty (klasa) obejmuje 503 grupowania, a poziom piąty (podklasa) 647 grupowań. Poszczególne poziomy klasyfikacji oznaczane są kodem alfanumerycznym. Sekcje oznaczone są literami alfabetu (podsekcje mają kod dwuliterowy), działy – dwucyfrowym kodem numerycznym, grupy – trzycyfrowym kodem numerycznym, klasy – kodem czterocyfrowym, a podklasy – kodem pięciznakowym, w którym cztery cyfry określają klasę, a litera – podklasę w ramach danej klasy. Generalnie tablice rachunków narodowych w układzie rodzajów działalności opracowywane są tylko według najwyższych stopni grupowania, tj. według sekcji i według działów.

W PKD wyodrębniono następujące sekcje:

- A. Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo.
- B. Rybołówstwo i rybactwo.
- C. Górnictwo i kopalnictwo.
- D. Przetwórstwo przemysłowe.
- E. Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, wodę.
- F. Budownictwo.
- G. Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów mechanicznych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego.
- H. Hotele i restauracje.
- I. Transport, gospodarka magazynowa i łączność.
- J. Pośrednictwo finansowe.
- K. Obsługa nieruchomości, wynajem, nauka i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej.
- L. Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe ubezpieczenia społeczne i powszechne ubezpieczenia zdrowotne.
- M. Edukacja.
- N. Ochrona zdrowia i opieka społeczna.
- O. Pozostała działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna.
- P. Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników.

Innym sposobem umożliwiającym opis aktywności gospodarczej pod kątem struktury rodzajowej produkcji jest przedstawienie jej w podziale na wytwarzane produkty. W tym wypadku podstawą grupowania produktów jest Polska Klasyfikacja Wyrobów i Usług (PKWiU). Klasyfikacja ta opiera się na identycznych założeniach jak klasyfikacja rodzajów działalności i jest wobec niej zasadniczo symetryczna, tzn. poszczególnym rodzajom działalności przypisane są odpowiednie dla nich produkty oznaczane kodem cyfrowym. Struktura PKWiU do poziomu klasy jest zgodna i oznaczona takim samym kodem, jak struktura działalności w PKD. Pewne różnice występują na najniższych poziomach: kategorii i podkategorii, tzn. na tym poziomie PKWiU jest bardziej szczegółowa.

Możliwości opisu zjawisk zachodzących w gospodarce w ujęciu produktowym są jednak ograniczone. Wynika to z tego, że w tym wypadku jednostką klasyfikacyjną jest wytwarzany produkt (wyrób-dobro materialne lub usługa). Zazwyczaj jedno przedsiębiorstwo wytwarza

co najmniej kilka produktów i trudno precyzyjnie przypisać każdemu z tych produktów wartość czynników produkcji zużytych w procesach produkcyjnych, a także odpowiadającą mu część wartości dodanej wytworzonej przez dany podmiot. Z tego powodu zakres informacji statystycznej o aktywności gospodarczej w ujęciu produktowym ograniczony jest do prezentacji wielkości produkcji oraz struktury jej wykorzystania, a więc tych zjawisk, które mogą być zaobserwowane w rzeczywistości gospodarczej.

Rachunki narodowe opisują kompleksowo całą sekwencję działalności gospodarczej: zaczynając od produkcji, poprzez tworzenie i podział dochodów, aż do pokazania zmian w stanie gospodarki, które odnotowano na koniec badanego okresu. W zależności od tego, jakiego etapu procesów makroekonomicznych dotyczą, rachunki narodowe dzielą się na:

- rachunki bieżące, opisujące tworzenie i podział dochodów,
- rachunki akumulacji, które przedstawiają transakcje i inne procesy oddziałujące na poziom aktywów i pasywów w ciągu roku,
- bilanse, czyli rachunki stanów na początku i na koniec okresu oraz zmiany w bilansie, które zaszły w tym czasie³.

Na rachunki bieżące składają się:

1. Rachunek produkcji. Jego zadaniem jest określenie rozmiarów produktu krajowego brutto, który przedstawiany jest jako różnica między produkcją globalną a zużyciem pośrednim (zużyciem wyrobów i usług w procesach produkcyjnych). Pozycję bilansującą te wielkości stanowi wartość dodana. Zgodnie z metodologią rachunków narodowych, produkcja globalna liczona jest w *cenach bazowych*, czyli w cenach uzyskiwanych przez producentów. Ceny te nie uwzględniają podatków od produktów, ceł i podatków importowych, zawierają natomiast dotacje do produktów, tam gdzie one występują. Jeśli chodzi o zużycie pośrednie, to podawane jest ono w *cenach nabycia (nabywcy)*, a więc z uwzględnieniem wspomnianych podatków od produktów, a także ewentualnych marż transportowych i handlowych. Generalnie ceny w rachunku produkcji są cenami rynkowymi, wyjątek stanowią ceny wyrobów i usług, które nie są przedmiotem transakcji rynkowych. Dotyczy to produkcji sektora rządowego i samorządowego, a także instytucji niekomercyjnych, która dostarczana jest odbiorcom w naturze. W tym wypadku cena określana jest na podstawie kosztów wytworzenia wspomnianych wyrobów i usług. Rachunek produkcji może być sporządzany w ujęciu sektorów instytucjonalnych lub w ujęciu rodzajów działalności, a produkt krajowy brutto składa się z wartości dodanej wytworzonej przez wszystkie krajowe sektory instytucjonalne (lub rodzaje działalności) powiększonej o podatki od produktów i pomniejszonej o dotacje do produktów udzielone w badanym okresie.
2. Rachunek wyrobów i usług jest uzupełnieniem rachunku produkcji i obrazuje tworzenie oraz wykorzystanie wyrobów i usług w gospodarce narodowej. Rachunek ten składa się z kilku części. Część pierwsza przedstawia wytwarzanie wyrobów i usług w przedsiębiorstwach zgrupowanych według rodzaju działalności, a po uzupełnieniu

³ Na podstawie: *Rachunki narodowe według sektorów i podsektorów instytucjonalnych w latach 1995-2000*. Warszawa GUS 2002, s. 491-492.

o import, ilustruje wielkość ich podaży w cenach bazowych. Po uwzględnieniu podatków i dotacji związanych z produktami, opłat importowych oraz marż handlowych i transportowych uzyskuje się wielkość podaży wyrobów i usług w cenach nabywcy. Drugą część tego rachunku stanowi ich wykorzystanie, a więc popyt na produkcję krajową i import. Popyt ten składa się ze zużycia pośredniego, a więc wykorzystania wyrobów i usług na cele produkcyjne, oraz popytu końcowego. W ramach tego ostatniego wyróżnia się eksport, spożycie i akumulację. Kategoria spożycia obejmuje wyroby i usługi zakupione przez gospodarstwa domowe oraz wyroby i usługi dostarczone im w naturze przez instytucje niekomercyjne oraz sektor rządowy i samorządowy.

3. Rachunek tworzenia dochodów. Przedstawia on powstawanie dochodów bezpośrednio związanych z procesami produkcji, czyli podział produktu krajowego brutto pomiędzy czynniki pracy i kapitał oraz instytucje rządowe. W zakresie wynagrodzenia czynnika pracy są to całkowite koszty związane z zatrudnieniem. Dochody sektora rządowego i samorządowego to podatki od produktów i producentów oraz opłaty importowe pomniejszone o dotacje. Wynagrodzenie czynnika kapitału stanowi nadwyżka operacyjna brutto.
4. Rachunek pierwotnego podziału dochodów. Ilustruje on podział między sektory instytucjonalne dochodów powstałych w procesie produkcji. Zgodnie z tą zasadą, wynagrodzenia stanowią przychód gospodarstw domowych, a podatki pomniejszone o dotacje – przychód sektora rządowego i samorządowego. Uwzględnione są w nim również dochody z kapitału, takie jak dywidendy i odsetki od udzielonych kredytów.
5. Rachunek podziału wtórnego dochodów. Jego celem jest przedstawienie redystrybucji dochodów między sektorami instytucjonalnymi. Główne pozycje uwzględniane w tym rachunku to: podatki od dochodu i majątku, świadczenia społeczne inne niż transfery socjalne w naturze, różne transfery bieżące – wśród nich bieżące transfery zagraniczne, opłaty administracyjne od gospodarstw domowych, składki ubezpieczeniowe netto, wpłaty ludności oraz dotacje sektora rządowego i samorządowego na rzecz instytucji niekomercyjnych.
6. Rachunek wykorzystania dochodów do dyspozycji. Obejmuje on pozycje scharakteryzowane wcześniej w odniesieniu do rachunku wyrobów i usług, w części dotyczącej popytu. Warto uściślić, że spożycie gospodarstw domowych obejmuje między innymi wydatki na zakupy usług nierynkowych, świadczonych na zasadach częściowej odpłatności, do których należą usługi oświaty, kultury i sztuki, sportu, turystyki, mieszkaniowe itp. Do spożycia gospodarstw domowych zaliczana jest także wartość czynszów umownych w budynkach nieczynszowych osób fizycznych.

Drugą grupę rachunków stanowią rachunki akumulacji.

1. Rachunek kapitałowy ilustruje pozyskiwanie środków na finansowanie transakcji kapitałowych. Po stronie rozchodów w rachunku tym uwzględniane są nakłady na środki trwałe, na wartości niematerialne i prawne (w tym oprogramowanie komputerowe) oraz przyrost rzeczowych środków obrotowych. Elementem tego rachunku powinien

być również przyrost wartości nieprodukowanych aktywów niefinansowych, na które m. in. składa się wartość gruntów.

2. Rachunek finansowy opisuje transakcje dotyczące finansowania składników majątku, przeprowadzane między sektorami instytucjonalnymi.

Uzupełnieniem wymienionych rachunków akumulacji są rachunki zmian wolumenu aktywów i rachunek przeszacowań, ilustrujące zmiany w pasywach i aktywach, które nie są wynikiem wcześniej opisanych transakcji. Chodzi tu o zmiany będące następstwem na przykład klęsk żywiołowych oraz zmiany wywołane ruchem cen. To ostatnie zagadnienie ma szczególne znaczenie w warunkach wysokiej inflacji.

Sporządzenie rachunków narodowych w pełnym zakresie według przedstawionego schematu wymaga dysponowania bardzo rozbudowaną bazą danych. Uzyskanie niektórych spośród nich wymaga uregulowania całych dziedzin gospodarki, pozostaje więc poza bezpośrednim oddziaływaniem aparatu statystyki publicznej. Stąd w wielu krajach, także w Polsce, niektóre pozycje rachunków nie są uwzględniane w pełnym zakresie.

Innym problemem jest zakres agregacji prowadzonych analiz. W Polsce tablice rachunków narodowych opracowywane są dla sektorów lub podsektorów instytucjonalnych, a w odniesieniu do rodzajów działalności i produktów na poziomie sekcji – ewentualnie działów. Wszystkie bardziej zdezagregowane ujęcia wymagają dodatkowych opracowań.

W Polsce, podobnie jak w innych krajach, występuje problem ujmowania w rachunkach narodowych efektów gospodarczych szarej strefy. W polskiej statystyce pojęcie to obejmuje zaniżanie efektów działalności przez podmioty zarejestrowane oraz działalność gospodarczą nierejestrowaną, prowadzoną na własny rachunek⁴. Dane w rachunkach od 1995 roku uwzględniają rozmiary szarej gospodarki dla zarejestrowanych podmiotów gospodarczych sektora prywatnego (z wyjątkiem spółdzielni) z liczbą pracujących do 20 osób (do 50 w sekcjach G i C) oraz dla nierejestrowanej działalności osób fizycznych, związanej głównie ze świadczeniem usług.

1.2. Koncepcja rachunku satelitarnego turystyki

Przedstawiony standardowy system rachunków narodowych skoncentrowany jest przede wszystkim na analizie zjawisk gospodarczych w ujęciu makroekonomicznym. W wielu wypadkach potrzeby informacyjne, zwłaszcza w zakresie polityki gospodarczej, wymagają innych ujęć. Dotyczy to na przykład tych dziedzin gospodarki, które nie są wyodrębnione ani w ujęciu sektorów instytucjonalnych, ani w ujęciu rodzajów działalności, czy wyrobów i usług. Do tego rodzaju dziedzin należy turystyka. Wynika to z tego, że turystyka jest rodzajem aktywności gospodarczej definiowanym w sposób odmienny niż przyjęty przy tworzeniu opisanych wcześniej klasyfikacji rodzajów działalności, tzn. w wypadku turystyki czynnikiem określającym zakres zjawiska jest sposób wykorzystywania produktów, nie zaś sposób ich wytwarzania.

⁴ *Rachunki...*, op. cit. 541.

Jeśli chodzi o metodologię rachunków satelitarnych, to dopuszcza ona różne rozwiązania, zależnie od potrzeb. Dotyczy to rozszerzania zakresu prezentowanych informacji, stosowania specjalnych pojęć i definicji lub odmiennych klasyfikacji. Jednakże wszelkie rozwiązania i obliczenia zawarte w rachunku satelitarnym powinny być tak przedstawione, aby były czytelne wszystkie powiązania i różnice w stosunku do standardowego systemu rachunków narodowych.

Ze względu na znaczenie turystyki jako dziedziny gospodarki w skali światowej i w skali poszczególnych krajów oraz brak możliwości jej analizy w ramach standardowego systemu rachunków narodowych, dość wcześnie zrodziła się inicjatywa opracowania dla niej rachunku satelitarnego. Jednym z celów tej inicjatywy była także chęć uwiarygodnienia informacji na temat aktywności gospodarczej związanej z turystyką oraz zapewnienia ich porównywalności z wynikami innych dziedzin gospodarki. Stworzono kilka koncepcji takiego rachunku: inicjatywy w tym zakresie przedstawiły OECD, WTO-OMT oraz Światowa Rada Podróży i Turystyki (WTTC). Propozycje te różniły się przyjętymi rozwiązaniami, co powodowało, że przedstawiane wyniki rachunków znacząco się niekiedy różniły. OECD i Światowa Organizacja Turystyki postanowiły zatem skoordynować swoje wysiłki i zaproponować wspólną metodologię. Metodologia taka została przyjęta i opublikowana w 2001 roku przez Światową Organizację Turystyki, OECD i Eurostat⁵ i jest zalecana przez UE jako instrument mierzenia efektów ekonomicznych turystyki w krajach członkowskich. W stosunku do metodologii zastosowanej przy sporządzaniu rachunku dla 2000 roku, opracowanej przez OECD, różni się ona redakcją tablic wynikowych; podstawowe koncepcje, zakres rachunku i klasyfikacje pozostają niezmiennione. Nieco inaczej rozłożono również akcenty, jeśli chodzi o główny cel rachunku: w przypadku OECD było to ustalenie wielkości podstawowych agregatów opisujących wkład turystyki w gospodarkę narodową, natomiast w przypadku wspólnej metodologii OECD, WTO i Eurostatu główny nacisk położono na szczegółową analizę podaży i spożycia. W związku z powyższym, przy opracowywaniu RST dla 2001 roku zdecydowano się na połączenie obu metodologii: sporządzono dziewięć tablic⁶ zasadniczo zgodnych z nową metodologią, uzupełniając je tablicami umożliwiającymi porównanie wyników w obu edycjach rachunku. Dotyczy to tablicy, w której przedstawiono wkład turystyki w PKB, i tablicy informującej o aktywach zaangażowanych w produkcję dóbr turystycznych.

Istotnym elementem metodologii RST jest określenie jego zakresu od strony popytowej i strony podaźowej. Jeśli chodzi o stronę popytową, przyjęto że tworzą ją wydatki konsumpcyjne uczestników ruchu turystycznego. Uczestnicy ruchu turystycznego i ich wydatki konsumpcyjne zostali zdefiniowani jak następuje:

- odwiedzający – „każda osoba podróżująca do miejsca położonego poza jej zwykłym otoczeniem na okres krótszy niż 12 miesięcy i której główny cel podróży jest inny niż wykonywanie działalności wynagradzanej ze środków pochodzących z odwiedzanego miejsca”.

⁵ *Tourism Satellite Account: Recommended Methodological Framework*. WTO, UE, OECD, UN 2001.

⁶ Ze względów technicznych dane dotyczące pracujących przedstawione są w trzech tablicach.

- zwykłe otoczenie – kryterium uznania jakiegoś obszaru za zwykłe otoczenie danej osoby jest częstotliwość i regularność pobytu w danym miejscu oraz odległość; miejsca położone w pobliżu miejsca zamieszkania danej osoby traktowane są jako element jej zwykłego otoczenia;
- wydatki turystyczne – wydatki dokonane przez odwiedzającego lub na jego rzecz przed podróżą, w jej trakcie oraz po podróży i pozostające w związku z tą podróżą. Wydatki turystyczne nie obejmują zakupów dokonanych w trakcie podróży, ale przeznaczonych do odsprzedaży, wydatków o charakterze inwestycyjnym i donacji wspierających turystykę.

Z przytoczonej definicji mogłoby wynikać, że poza zakresem RST powinny się znaleźć wydatki, których nie można jednoznacznie powiązać z określoną podróżą. Dotyczy to szczególnie dóbr trwałego użytku wykorzystywanych w podróżach turystycznych: namiotów, przyczep kempingowych itp., ponieważ są one użytkowane przez dłuższy czas, nie zaś tylko w trakcie jednej podróży. Ze względu na cel RST, którym jest zmierzenie wkładu turystyki w gospodarkę narodową, ich pominięcie byłoby jednak nieuzasadnione i dlatego zostały włączone do popytu turystycznego. Zgodnie z przyjętą metodologią, wydatki turystyczne i wydatki na dobra konsumpcyjne trwałego użytku o jednoznacznie turystycznym przeznaczeniu tworzą *spożycie turystyczne* (popyt turystyczny).

Z punktu widzenia kategorii stosowanych w rachunkach narodowych spożycie turystyczne występuje w następujących pozycjach:

- **zużyciu pośrednim** – w zakresie wydatków na podróże służbowe stanowiących koszt wytworzenia produkcji,
- **spożyciu gospodarstw domowych z dochodów osobistych**; obejmuje wydatki gospodarstw domowych na podróże turystyczne zgodnie z przedstawioną wyżej definicją wydatku turystycznego; w pozycji tej uwzględniane są także wydatki finansowane z diet związanych z podróżami służbowymi, a ponadto zakupy usług świadczonych po cenach nierynkowych w części pokrywanej przez gospodarstwa domowe oraz czynsze umowne związane z posiadaniem domów lub mieszkań wakacyjnych,
- **spożyciu sektora rządowego i samorządowego** – zawiera wydatki tego sektora na usługi turystyczne przekazane gospodarstwom domowym w naturze; w praktyce są to przede wszystkim usługi informacji i promocji turystycznej finansowane przez podmioty tego sektora,
- **spożyciu sektora instytucji niekomercyjnych** – w zakresie usług i wyrobów turystycznych przekazanych gospodarstwom domowym w naturze; są to na przykład usługi placówek kulturalnych, obiektów rekreacyjnych, imprez sportowych organizowanych przez organizacje turystyczne dla swoich członków (w części, w której nie ponosili oni kosztów udziału w takiej imprezie),
- **eksportcie** – w zakresie popytu nierezydentów na wyroby i usługi turystyczne świadczone przez rezydentów danego kraju na jego terytorium ekonomicznym.

Jeśli chodzi o ostatni składnik popytu końcowego: akumulację, to z definicji wydatku turystycznego wynika, że jest ona poza zakresem rachunku satelitarnego turystyki.

O ile określenie zakresu rachunku satelitarnego od strony popytowej nie nastęrcza zasadniczych trudności, o tyle ustalenie jego zakresu od strony podażowej jest znacznie trudniejsze. Generalnie przyjęte w RST rozwiązanie opiera się na zastosowaniu ujęcia według rodzajów działalności oraz wyrobów i usług, z pominięciem ujęcia według sektorów instytucjonalnych. Jednakże samo przyjęcie takiego podejścia nie usuwa wszystkich występujących trudności. Przede wszystkim, zgodnie z przedstawionym wcześniej poglądem, zakres zjawiska turystyki określają definicje odwiedzającego i wydatku turystycznego, nie ma natomiast definicji, która określałaby jego zakres od strony podażowej. Przyjmuje się, że podaż turystyczną stanowią wszystkie wyroby i usługi, które nabywane są w ramach wydatków turystycznych. W praktyce mogą to być zatem prawie wszystkie produkty konsumpcyjne występujące w gospodarce, a zidentyfikowanie zakresu ich konsumpcji przez odwiedzających wymagałoby bardzo rozbudowanych badań strony popytowej turystyki. W związku z tym w zastosowanej metodologii rachunku satelitarnego przyjęto rozwiązanie oparte na wskazaniu siły związku między danym rodzajem działalności gospodarczej i związanych z nim produktów a ich znaczeniem dla konsumpcji turystycznej.

Wyróżniono trzy rodzaje produktów i odpowiadających im rodzajów działalności gospodarczej:

- *charakterystyczne,*
- *związane z turystyką,*
- *pozostałe.*

Jeśli chodzi o *charakterystyczne produkty turystyczne (CPT)* to powinny one spełniać przynajmniej jedno z następujących kryteriów:

- ◇ dany produkt reprezentuje istotną część wydatków turystycznych,
- ◇ znacząca część produkcji danego wyrobu lub usługi nabywana jest przez odwiedzających,
- ◇ brak danego produktu w istotny sposób oddziaływałby na popyt turystyczny nawet wtedy, gdy nie reprezentuje on znaczącej części tego popytu.

Analogicznie, *charakterystyczne rodzaje działalności turystycznej (CRDT)* to takie, których podstawową produkcję stanowią wyroby i usługi spełniające te kryteria.

Produkty związane z turystyką to produkty, które w znaczącej części nabywane są przez uczestników ruchu turystycznego; odpowiadające im rodzaje działalności to działalność związana z turystyką. *Pozostałe produkty* – wszystkie pozostałe produkty, które są sporadycznie nabywane przez odwiedzających i odpowiadające im rodzaje działalności gospodarczej.

Zakwalifikowanie poszczególnych produktów i odpowiadających im rodzajów działalności do którejs z wymienionych grup może się zmieniać na przestrzeni lat lub zależnie od kraju, zgodnie z wzorcami zachowań konsumpcyjnych odwiedzających. Istnieje jednak pewna grupa produktów i odpowiadających im rodzajów działalności, które z samej ich natury można uznać za charakterystyczne dla turystyki: są to usługi noclegowe, gastronomiczne, transportu pasażerskiego, biur podróży i kulturalno-rekreacyjne; co do uzupełnienia tej listy, metodologia OECD pozostawia wolną rękę krajom sporządzającym RST. Listę charakterystycznych

i związanych z turystyką produktów oraz odpowiadających im rodzajów działalności uwzględnionych w RST dla Polski zamieszczono na końcu tego punktu.

Zakres podaży w RST określony jest także przez przynależność producentów do terytorium ekonomicznego danego kraju. Przedmiotem analizy jest wyłącznie działalność producentów będących rezydentami danej gospodarki. Pozycje związane z importem, zwłaszcza charakterystycznych produktów turystycznych, znajdują się poza zakresem zainteresowania RST. W praktyce oznacza to, że spożycie turystyczne będące efektem zagranicznej turystyki wyjazdowej znajduje odzwierciedlenie po stronie podażowej RST tylko w takim zakresie, w jakim jest zaspokajane przez producentów będących rezydentami gospodarki danego kraju (np. marże organizatorskie biur podróży zajmujących się turystyką wyjazdową). Podanie w RST wielkości dotyczących pozostałej części tego spożycia ma wyłącznie charakter informacyjny i nie jest konieczne.

Istotę RST stanowi 11 tablic tworzących wzajemnie powiązany zestaw:

tablica 1 – spożycie turystyczne nierezydentów według produktów i kategorii odwiedzających; zawiera informacje na temat wydatków nierezydentów odwiedzających Polskę, dokonanych na rzecz polskich krajowych podmiotów gospodarczych;

tablica 2 – krajowe spożycie turystyczne według produktów i kategorii odwiedzających; zawiera informacje na temat spożycia końcowego produktów turystycznych przez gospodarstwa domowe;

tablica 3 – krajowe spożycie turystyczne ogółem; w tablicy zamieszczono informacje na temat spożycia turystycznego rezydentów i nierezydentów (tab. 1 i 2), uzupełnione o zużycie pośrednie produktów turystycznych (podróże służbowe), a także o popyt końcowy na produkty turystyczne sektora rządowego i samorządowego oraz instytucji niekomercyjnych i o szacowane czynsze za drugie domy;

tablica 4 – rachunek produktów turystycznych, w części dotyczącej ich tworzenia;

tablica 5 – rachunek podaży i wykorzystania produktów turystycznych;

tablica 6 – turystyczna wartość dodana w charakterystycznych i pozostałych rodzajach działalności; celem tej tablicy jest oszacowanie wkładu turystyki w tworzenie wartości dodanej i PKB w gospodarce;

tablica 7 – akumulacja brutto w charakterystycznych turystycznych rodzajach działalności; obejmuje część dotyczącą rozchodów rachunku kapitałowego w podstawowym systemie rachunków narodowych;

tablica 8 – wartość netto środków trwałych w charakterystycznych turystycznych rodzajach działalności; jest odpowiednikiem bilansu w części dotyczącej aktywów;

tablice 9, 10 i 11 – liczba pracujących w charakterystycznych rodzajach działalności turystycznej według kategorii i płci.

Zastosowana metodologia zaleca ujmowanie wartości produkcji globalnej organizatorów turystyki w wersji „netto”, tzn. tylko uzyskanej przez nich marży. Wymaga to przeprowadzenia odpowiednich obliczeń i dlatego wartość tej produkcji w RST odbiega od wartości podawanej w standardowym rachunku produktów.

Charakterystyczne turystyczne rodzaje działalności:

- 55.1 Hotele
- 55.2 Pozostałe obiekty noclegowe
- 55.3 Restauracje
- 55.4 Bary
- 55.5 Działalność stołówek i catering
- 60.1 Transport kolejowy
- 60.2 Transport lądowy pozostały
- 61. Transport wodny
- 62. Transport lotniczy
- 63.21 Pozostała działalność wspomagająca transport lądowy, 63.22 Działalność portów morskich i śródlądowych, 63.23 Działalność portów lotniczych – produkty te nie były uwzględnione w RST dla 2000 roku.
- 63. Działalność wspomagająca transport; działalność związana z turystyką
- 71.1 Wynajem samochodów osobowych
- 92.3 Inna działalność artystyczna i rozrywkowa
- 92.5 Działalność bibliotek, archiwów, muzeów i pozostała działalność kulturalna
- 92.6 Działalność związana ze sportem
- 92.7 Pozostała działalność rekreacyjna
- 93.04 Działalność związana z poprawą kondycji fizycznej

Działalność związana z wytwarzaniem turystycznych dóbr trwałego użytku:

- 17.4 Produkcja gotowych artykułów włókienniczych, oprócz odzieży
- 34.2 Produkcja nadwozi pojazdów mechanicznych: produkcja przyczep i naczep
- 35.12 Produkcja oraz naprawa łodzi wycieczkowych i sportowych
- 70.2 Obsługa nieruchomości i wynajem

Pozostała działalność związana z turystyką:

- 66.03 Ubezpieczenia pozostałe
- 74.84.A Działalność związana z organizacją targów i wystaw
- 50 Sprzedaż, obsługa i naprawa pojazdów..., sprzedaż detaliczna paliw...
- 52 Handel detaliczny, z wyjątkiem sprzedaży pojazdów...; naprawa artykułów użytku domowego

Charakterystyczne produkty turystyczne:

- 55.1 Usługi hoteli
- 55.2 Usługi świadczone przez kempingi oraz inne miejsca krótkotrwałego zakwaterowania
- 55.3 Usługi gastronomiczne
- 55.4 Usługi związane z podawaniem napojów
- 55.5 Usługi stołówkowe i usługi dostarczania posiłków dla odbiorców zewnętrznych
- 60.10.1 Usługi w zakresie międzymiastowych kolejowych pasażerskich przewozów

60.21 Usługi pasażerskiego transportu rozkładowego lądowego pozostałe
60.23 Usługi pasażerskiego transportu lądowego pozostałe
61.10.1 Usługi morskiego i przybrzeżnego transportu pasażerskiego
61.20.1 Usługi transportu wodnego śródlądowego pasażerskiego
62.10.1 Przewozy rozkładowe lotnicze pasażerskie
62.20.1 Przewozy lotnicze pasażerskie pozarozkładowe
63.21, 63. 22, 63.23 – usługi wspierające transport lądowy, wodny i lotniczy
63.3 Usługi agencji turystycznych i pilotażu, gdzie indziej niesklasyfikowane
71.1 Usługi wynajmu samochodów osobowych
92.3 Usługi rozrywkowe pozostałe
92.5 Usługi świadczone przez biblioteki, archiwa, muzea i inne
92.6 Usługi związane ze sportem
92.7 Usługi rekreacyjne
93.04 Usługi związane z poprawą kondycji fizycznej

Turystyczne produkty trwałego użytku:

17.40.22 Materiały brezentowe... namioty i wyroby kempingowe
34.20.22 Przyczepy i naczepy przeznaczone do mieszkania lub do celów turystycznych
35.12 Łodzie wypoczynkowe i sportowe
70.2 Usługi w zakresie wynajmowania nieruchomości na własny rachunek – szacowany czynsz

Pozostałe produkty nabywane przez odwiedzających:

15 Produkty spożywcze i napoje
16 Wyroby tytoniowe
17.7 Wyroby o splocie dzianinowym oraz szydełkowym i trykotaże
18. Odzież, futra
19.3 Obuwie
23.2 Produkty rafinacji ropy naftowej
50 Usługi w zakresie handlu pojazdami i ich naprawa oraz handlu paliwami do pojazdów
51 Usługi handlu komisowego i hurtowego
52 Usługi handlu detalicznego
66.03 Usługi ubezpieczeniowe pozostałe inne niż ubezpieczenia na życie
74.84.15 Usługi związane z organizacją targów, wystaw i kongresów

2. Źródła i zakres informacji statystycznej w RST dla Polski

2.1. Popyt turystyczny (spożycie)

Ze względu na zróżnicowanie i stopień szczegółowości danych potrzebnych do przygotowania RST dla Polski za rok 2001 konieczne było skorzystanie z całego zestawu źródeł informacji statystycznej, obejmujących stronę ekonomiczną i rzeczową spożycia turystycznego. W zakresie spożycia rezydentów na terytorium ekonomicznym Polski wykorzystano następujące źródła informacji:

- przeprowadzane w cyklu trzyletnim przez Główny Urząd Statystyczny badanie modułowe gospodarstw domowych „Turystyka i wypoczynek”, obejmujące wyjazdy turystyczne w okresie 1.10. 2000-30.09. 2001⁷;
- badanie budżetów gospodarstw domowych w 2000 i 2001 roku w zakresie wydatków związanych z uprawianiem turystyki;
- dane dotyczące wydatków na podróże służbowe, obliczone na potrzeby rachunków narodowych; zgodnie z metodologią rachunków narodowych, usługi transportowe i noclegowe stanowią zużycie pośrednie przedsiębiorstw, a diety – dochód gospodarstw domowych;
- dane NBP z bilansu na bazie płatności, wykorzystane do wyeliminowania zagranicznej części ze służbowych i prywatnych podróży rezydentów Polski za granicę;
- do oszacowania spożycia wyrobów i usług w naturze wykorzystano dane z rachunków narodowych dotyczące spożycia sektora rządowego i samorządowego oraz instytucji niekomercyjnych.

Dane dotyczące spożycia turystycznego gospodarstw domowych pochodzące z badania modułowego i badania budżetów obejmują wydatki finansowane z ich dochodów osobistych. W zakresie wyjazdów do rodzin uwzględniono tylko wydatki faktycznie poniesione przez

⁷ Znaczna część wyników tego badania została udostępniona w formie publikacji: *Turystyka i wypoczynek w 2001 r.* Warszawa GUS 2002.

odwiedzających lub przez gospodarstwo przyjmujące, tzn. nie szacowano wartości usług udzielonych bezpłatnie, np. noclegów.

Dane dotyczące spożycia turystycznego gospodarstw domowych **obejmują wyłącznie podróże turystyczne** (tzn. przynajmniej z jednym noclegiem), ponieważ brakuje informacji na temat podróży jednodniowych rezydentów Polski na jej terytorium ekonomicznym. Na podstawie danych dotyczących krótkich podróży (obejmujących 1-3 noclegów) można jednak przypuszczać, że zjawisko to nie ma znaczących rozmiarów z ekonomicznego punktu widzenia. **Spożycie turystyczne związane z podróżami służbowymi obejmuje natomiast wszystkie podróże**, tzn. jednodniowe i turystyczne. Jeśli chodzi o spożycie turystyczne rezydentów Polski poza jej terytorium ekonomicznym, stanowiące import usług turystycznych, to zgodnie z metodologią RST zostało ono ujęte w sposób bardzo ogólny i służy tylko celom informacyjnym.

Na potrzeby oszacowania popytu turystycznego nierezydentów posłużono się w pierwszym rzędzie czterema następującymi źródłami informacji:

- badaniami ankietowymi dotyczącymi przyjazdów i wydatków nierezydentów (turystów i odwiedzających jednodniowych), przeprowadzonymi w 2001 roku przez Instytut Turystyki na granicach;
- danymi Narodowego Banku Polskiego, zestawionymi w bilansie płatniczym na bazie płatności.

Warto zauważyć, że żadne badanie w zakresie turystyki zagranicznej nie jest prowadzone na próbie reprezentatywnej (nie ma możliwości sporządzenia takiej próby), toteż wszystkie one muszą być traktowane z pewną ostrożnością. Brak wiarygodnych danych pochodzących z innych źródeł zachęca jednak do wykorzystania tych wyników.

Korzystając z danych NBP należy z kolei pamiętać, że w bilansie płatniczym rejestracja obrotów z tytułu podróży opiera się na definicjach *podróży* i *podróżnego* zalecanych przez Międzynarodowy Fundusz Walutowy. Pojęcia te nie są w pełni tożsame z rozumieniem *turystyki* i *turysty* wedle zaleceń metodologicznych przyjętych dla RST. Różnice wynikają m.in. z włączenia do wydatków podróżnych zakupów dokonywanych przez pracowników sezonowych i przygranicznych, co w polskiej rzeczywistości gospodarczej może w sposób istotny zmieniać łączny poziom wydatków. Także problem wydatków tych nierezydentów, którzy wykonują innego rodzaju pracę zarobkową (poza pracownikami sezonowymi i przygranicznymi) na terenie odwiedzanego kraju, nie jest do końca jasny. Wprawdzie w metodologicznych zaleceniach MFW przygotowanych na potrzeby zestawiania bilansu płatniczego z grona *podróżnych* wyłącza się *osoby wykonujące bezpośrednio działalność produkcyjną na rzecz jednostki-rezydenta danej gospodarki*, trudno jednak ustalić, czy w praktyce wyłączenie to obejmuje wszystkich cudzoziemców podejmujących na terenie Polski pracę zarobkową. Natomiast w rozumieniu RST (i WTO) wszyscy nierezydenci podejmujący pracę zarobkową na terenie odwiedzanego kraju nie są zaliczani do turystów, a ich wydatki nie powinny być zaliczane do wydatków turystycznych.

Poważnym problemem jest brak danych dotyczących udziału turystów w ruchu przyjazdowym do Polski. Z braku innych źródeł, oparto się na oszacowaniach Instytutu Turystyki,

których metodologia została omówiona w materiałach poprzedzających przygotowanie rachunku satelitarnego⁸. Oszacowania te poddano jednak pewnej weryfikacji. W badaniu prowadzonym przez Instytut Turystyki dla uproszczenia (a właściwie z braku jakichkolwiek podstaw do dezagregacji) przyjmuje się, że wszyscy nierezydenci przekraczający polską granicę i rejestrowani przez Straż Graniczną to *odwiedzający*. Tymczasem w praktyce znaczna część tych osób podejmuje czasową pracę zarobkową lub przyjeżdża w celu dokonania zakupów z zamiarem odsprzedania. Szacując liczbę przyjazdów turystów na potrzeby RST pominięto zatem osoby deklarujące jako cel przyjazdu podjęcie dorywczej pracy, zakupy w celach handlowych oraz „inne” miejsca zakwaterowania (z reguły są to autokary lub prywatne samochody osobowe, w których nocują osoby przyjeżdżające na handel). Zabiegu wyłączenia osób przyjeżdżających w celach pozaturystycznych nie można było natomiast dokonać w stosunku do odwiedzających jednodniowych; nie pozwalają na to żadne dane uzyskane w dostępnych badaniach. Pojawia się tu problem regularnych wizyt nierezydentów na terenach przygranicznych w celu dokonania zakupów. Na podstawie przeprowadzonych badań nie sposób jednoznacznie wyodrębnić tych osób ze zbiorowości nierezydentów-odwiedzających jednodniowych. W tym wypadku osoby przyjeżdżające „na handel” odfiltrowano w sposób pośredni, odejmując od ogólnej sumy wydatków te, które przeznaczono na zakupy w celu odsprzedania.

Zgodnie z metodologią RST, w tabelicy 1 oczekuje się odrębnego oszacowania wydatków turystów i odwiedzających jednodniowych. Trzeba pamiętać, że nie jest to w pełni możliwe. Wynika to m.in. ze sposobu traktowania tego problemu w bilansie płatniczym, który jest źródłem części danych. Otóż w rozumieniu Międzynarodowego Funduszu Walutowego do *podróżnych* zalicza się również *podróżnych jednodniowych*, a także uczestników *wycieczek* (nie nocujących na terenie odwiedzanego kraju), przy czym w bilansie wszystkie te grupy traktuje się łącznie. Zagregowane pozycje bilansu nie pozwalają na uzyskanie oddzielnych informacji dla ruchu jednodniowego i dla turystów korzystających z noclegów. Przyjęto zatem, że udział odwiedzających jednodniowych nie jest duży.

Zgodnie z metodologią OECD, dane dotyczące strony popytowej RST opracowano w wersji netto, tzn. dokonano roszacowania wartości usług częściowych zakupionych przez turystów w formie imprez turystycznych. Źródłem informacji wykorzystanym do oszacowania struktury pakietów turystycznych, z których korzystali nierezydenci, było badanie cen prowadzone przez Instytut Turystyki w latach 1996-2000 oraz sondaż przeprowadzony w biurach podróży świadczących usługi w zakresie zorganizowanej turystyki przyjazdowej nierezydentów. Celem sondażu było ustalenie struktury przychodów biur podróży w podziale na uzyskaną marżę oraz koszty zakupu usług noclegowych, gastronomicznych, transportowych, usług rekreacyjnych i pozostałych (np. usługi pilotów i przewodników, ubezpieczenia itp.). W odniesieniu do oszacowania struktury wydatków w imprezach zakupionych przez rezydentów wykorzystano wyniki badania modułowego oraz informacje na temat przeciętnego poziomu cen usług noclegowych i żywieniowych w 2001 roku.

⁸ Por. T. Skalska: *Opis metodologii badań prowadzonych przez Instytut Turystyki jako źródeł danych do opracowania rachunku satelitarnego turystyki*. Materiał niepublikowany, przygotowany dla Ministerstwa Gospodarki. Instytut Turystyki Warszawa 2001.

Reasumując, mimo luk w dostępnych materiałach dołożono wszelkich starań, aby wykorzystane w RST dane dotyczące wydatków turystycznych i wielkości ruchu turystycznego były zgodne z zaleceniami metodologii RST. Dostępne dane dotyczące spożycia turystycznego nie pozwoliły jednak na osiągnięcie pożądanego, tzn. odpowiadającego zamieszczonej liście charakterystycznych produktów turystycznych stopnia szczegółowości w zakresie struktury spożycia. Z tego powodu konieczna była agregacja niektórych pozycji: dotyczy to usług gastronomicznych, kulturalno-rekreacyjnych oraz niektórych usług transportowych. Dostępne źródła informacji nie pozwoliły ponadto na określenie pełnych rozmiarów spożycia związanego z usługami uzdrowiskowymi: wielkość podana w RST dotyczy wyłącznie usług zakupionych z dochodów osobistych turystów, a więc bez usług opłaconych przez kasy chorych. Niemożliwe okazało się też ustalenie pełnych rozmiarów zjawiska wynajmowania samochodów osobowych bez kierowcy przez uczestników ruchu turystycznego. Dostępne dane nie pozwoliły również na oszacowanie wielkości sprzedaży usług konferencyjnych i wystawieniowych związanych z obsługą ruchu turystycznego.

2.2. Podaż turystyczna i pracujący

Jeśli chodzi o dane dotyczące produkcji i zużycia pośredniego, pierwotnego podziału dochodów, pracujących oraz nakładów inwestycyjnych i wartości netto środków trwałych, to wielkości podane w RST pochodzą ze sprawozdań wykorzystywanych przy sporządzaniu rachunków narodowych. Wielkości dotyczące całej gospodarki (z wyjątkiem wartości globalnej i zużycia pośredniego) są zgodne z opublikowanymi przez GUS za rok 2001, natomiast dotyczące rodzajów działalności i produktów charakterystycznych i związanych z turystyką zostały oszacowane specjalnie na potrzeby RST. Wszystkie dane opracowano zgodnie z zaleceniami ESA 1995 i według procedur, które są stosowane w rachunkach narodowych od roku 2000. Zgodnie ze wspomnianymi zasadami, transakcje przedstawiono w ujęciu memoriałowym, a więc w momencie powstawania zobowiązań, nie zaś ich regulowania (ujęcie kasowe).

Podstawą do opracowania danych dotyczących wielkości produkcji i pierwotnego podziału dochodów były następujące sprawozdania:

- dla sektora przedsiębiorstw: SP-3, SP, F-01, F-02, G-05, P-01;
- dla sektora instytucji finansowych i ubezpieczeniowych: SP-3, F-02, F-01/k, badania Państwowego Urzędu Nadzoru Ubezpieczeń;
- dla sektora instytucji rządowych i samorządowych: Rb, SG-01, F-01/s, F-01/z oraz sprawozdania z wykonania budżetu państwa za okres od 1.01. do 31.12.2001 i sprawozdania z wykonania budżetów wojewódzkich, powiatowych, miast i gmin;
- dla sektora gospodarstw domowych: SP-3, R-05, R-06, R-07, R-08, R-09, R-10;
- dla sektora instytucji niekomercyjnych: SOF za 1998 rok;
- dla sektora zagranica: SAD oraz dane bilansu należności i zobowiązań RP za 2001 rok.

Przy oszacowywaniu wielkości podaży wykorzystano ponadto materiały robocze do oszacowania rachunków narodowych za 2001 rok oraz dane sprawozawcze do opracowania ra-

chunków produktowych za 2001 rok. Zasadniczym problemem przy opracowywaniu danych dotyczących strony podaźowej RST była konieczność dezagregacji danych z poziomu działu do poziomów grup, klas i podklas. Wymagało to przeprowadzenia szeregu dodatkowych oszacowań, do których wykorzystano m.in. rachunek podaży wyrobów i usług za 2000 rok w układzie 465 grup bilansowych x 58 działów. Ostateczny stopień dezagregacji danych podaźowych w RST odbiega od zawartego w propozycji metodologicznej, ale po weryfikacji danych źródłowych osiągnięcie większego stopnia szczegółowości okazało się niemożliwe.

Nakłady inwestycyjne i wartość netto środków trwałych opracowano według zasad metodologicznych stosowanych na potrzeby rachunków narodowych, zgodnie z zaleceniami ESA 1995. Wartość nakładów inwestycyjnych (tab. 7 RST) i wartość środków trwałych (tab. 8 RST) w układzie wybranych działów, grup i klas Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) charakterystycznych dla działalności turystycznej określono na podstawie:

a) sprawozdań:

- ◇ SP – roczna ankieta przedsiębiorstwa (cz. III: Środki trwałe i inwestycje) sporządzana przez podmioty, w których liczba pracujących przekracza 9 osób – zaklasyfikowany według PKD do sekcji H, I, K,
- ◇ F-03 – sprawozdanie o stanie i ruchu środków trwałych oraz o działalności inwestycyjnej sporządzane przez przedsiębiorstwa zaklasyfikowane do sekcji O, w których liczba pracujących przekracza 9 osób, oraz przez jednostki sektora rządowego i samorządowego zaklasyfikowane do sekcji H, I, O – bez względu na liczbę pracujących,
- ◇ SG-01 – statystyka gminy; część 4: Inwestycje i środki trwałe – sporządzana przez urzędy gmin,
- ◇ SP-3 – sprawozdanie z działalności gospodarczej przedsiębiorstwa o liczbie pracujących do 9 osób;

b) danych szacunkowych w zakresie organizacji i stowarzyszeń związanych z kulturą, rekreacją i sportem.

Dane statystyczne zarówno dla nakładów inwestycyjnych, jak i środków trwałych zestawiono w podziale na:

- ◇ budynki i budowle,
- ◇ środki transportu,
- ◇ pozostałe środki trwałe (obejmujące zwłaszcza maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia).

Dane o nakładach inwestycyjnych zawierają również informacje o ulepszeniach gruntu, ale w danych o wartości środków trwałych nie uwzględnia się wartości gruntów z powodu niepełnego ich ujmowania w ewidencji księgowej, co wynika z braku uregulowań prawnych związanych z ich wyceną. Informacje o wartości gruntów będą dostępne po wejściu w życie przepisów o katasterze nieruchomości.

Dla wartości środków trwałych dokonano wyceny według cen rynkowych, tj. według cen bieżących (przeceny) pomniejszonych o wartość zużycia. Do przeliczeń wartości środków

trwałych z bieżących cen ewidencyjnych⁹ (zgodnych z ewidencją księgową) na ceny bieżące (rynkowe) przyjęto – zgodnie z metodologią przeliczeń stosowaną na potrzeby rachunków narodowych – wskaźniki zmiany cen dóbr inwestycyjnych zróżnicowane dla poszczególnych rodzajów działalności i grup rodzajowych, tj. budynków i budowli, środków transportu i pozostałych środków trwałych.

Jeśli chodzi o dane dotyczące pracujących wykorzystane w RST, to pochodzą one zasadniczo z wcześniej wymienionych sprawozdań dotyczących działalności gospodarczej jednostek należących do poszczególnych sektorów instytucjonalnych. Dane dotyczące pracujących, zatrudnionych i samozatrudnionych opracowane zostały na podstawie danych z formularza Z-06 według stanu na 31 grudnia 2001 roku. Dane te obejmują podmioty gospodarki, w których liczba pracujących przekracza 9 osób. Jeśli chodzi o jednostki o liczbie pracujących nie przekraczającej 9 osób, to objęte są one sprawozdawczością na formularzu SP-3. Niestety, najniższy poziom agregacji danych z tego sprawozdania to dział, gdy większość charakterystycznych rodzajów działalności turystycznej prezentowana jest na poziomie grupy. W efekcie dokładniejsza analiza pracujących w CRDT jest możliwa tylko dla jednostek o liczbie pracujących przekraczającej 9 osób.

Ze względu na rozwiązania stosowane w polskiej statystyce zatrudnienia, możliwe jest jedynie określenie przeciętnej liczby pracujących, przy czym dane dotyczące przeciętnej liczby właścicieli, współwłaścicieli i pomagających członków rodzin stanowią przeciętną stanów z końca 2000 i 2001 roku, a dane dotyczące liczby zatrudnionych stanowią ekwiwalent pełnego wymiaru czasu pracy (ang. *Full-time Equivalent* – FTE). Wynika to z tego, że w Polsce przeciętny poziom zatrudnienia w osobach fizycznych zawsze podawany jest w przeliczeniu na pełne etaty (bierze się pod uwagę osoby pełnozatrudnione oraz niepełnozatrudnione w przeliczeniu na pełnozatrudnionych). Spośród niepełnozatrudnionych uwzględnia się tylko te osoby, które dane miejsce określają jako główne miejsce pracy, co pozwala uniknąć kilkukrotnego liczenia jednej osoby.

⁹ Co oznacza, że środki trwale przekazane do eksploatacji przed 1 I 1995 r. wyceniane są w cenach odtworzenia z września 1994 r. (przyjętych do aktualizacji wyceny wg stanu w dniu 1 I 1995 r.), a środki trwale nabyte lub wytworzone po 1 I 1995 r. – w cenach bieżących zakupu lub wytworzenia.

3. Spożycie turystyczne

3.1. Uwagi metodologiczne

Jak wspomniano wyżej, w metodologii RST spożycie turystyczne obejmuje elementy popytu końcowego i zużycia pośredniego różnych sektorów instytucjonalnych i jest ograniczone do terytorium ekonomicznego Polski. Z punktu widzenia terminologii stosowanej w badaniach popytu turystycznego oznacza to, że przedmiotem analizy w RST są podróże i wydatki odwiedzających krajowych, wydatki odwiedzających zagranicznych poniesione na rzecz krajowych podmiotów gospodarczych i, analogicznie, wydatki polskich odwiedzających wyjeżdżających za granicę w części dotyczącej krajowych podmiotów gospodarczych. Dla przykładu, jeśli polski rezydent wyjeżdżający turystycznie za granicę korzysta z usług przewoźnika-rezydenta polskiej gospodarki, to jego wydatek stanowi część spożycia turystycznego analizowanego w RST; jeśli korzysta z usług przewoźnika-nierezydenta, to wydatek związany z zakupem tej usługi jest w analizach RST pominięty.

Dane dotyczące spożycia turystycznego określonego według przedstawionych zasad pojawiają się w czterech tablicach RST: 1, 2, 3 i 5. Pierwsze trzy tablice prezentują spożycie turystyczne nierezydentów i gospodarstw domowych związane z transakcjami pieniężnymi. Tablica 4 zawiera pełną prezentację wielkości spożycia turystycznego, tzn. spożycie wykazane w poprzednich tablicach powiększone o zużycie pośrednie przedsiębiorstw, spożycie sektora rządowego i samorządowego, instytucji niekomercyjnych i szacowane czynsze. Z punktu widzenia oceny wpływu turystyki na gospodarkę narodową szczególne znaczenie ma *współczynnik spożycia turystycznego*, który określa udział tego spożycia w krajowej podaży produktów turystycznych. W myśl przyjętej metodologii jest on jednym z kluczowych parametrów pozwalających na określenie wkładu turystyki w tworzenie PKB. Jego modyfikację stanowi *współczynnik turystycznej wartości dodanej*, który „przekształca” popyt na produkty

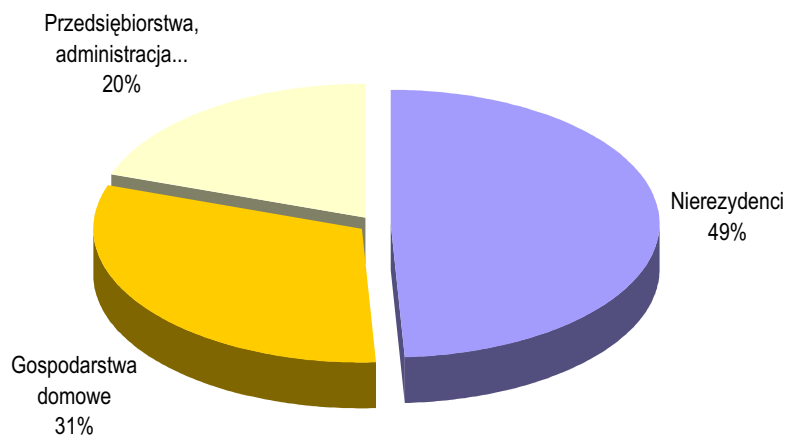
w popyt na produkcję globalną analizowanych rodzajów działalności gospodarczej. Odpowiednie dane zawiera tablica 6. Należy podkreślić, że w przeciwieństwie do danych z tablicy 5, które odzwierciedlają wyniki badań strony popytowej, dane dotyczące spożycia zamieszczone w tablicy 6 mają „sztuczny” charakter, tzn. stanowią średnią ważoną wielkości produkcji turystycznych wyrobów i usług w poszczególnych rodzajach działalności i współczynnika ich spożycia turystycznego.

3.2. Charakterystyka spożycia turystycznego

Na podstawie badań opisanych w rozdziale 2 ustalono, że w 2001 roku spożycie turystyczne wyrobów i usług na terytorium ekonomicznym Polski wynosiło 32 873 684 tys. PLN (tab. 4 RST). W stosunku do roku poprzedniego oznacza to zarówno spadek bezwzględnej wielkości spożycia turystycznego liczonego w cenach bieżących o około 10,5%, jak i spadek jego udziału w całkowitym wykorzystaniu wyrobów i usług z 2,9% do 2,1%.

Na spożycie to składały się wydatki nierezydentów w wysokości 16 136 828 tys. PLN oraz wydatki rezydentów: 16 736 856 tys. PLN. Strukturę spożycia turystycznego według grup nabywców przedstawia wykres 3.1.

Wykres 3.1. Struktura spożycia turystycznego w 2001 roku według grup nabywców

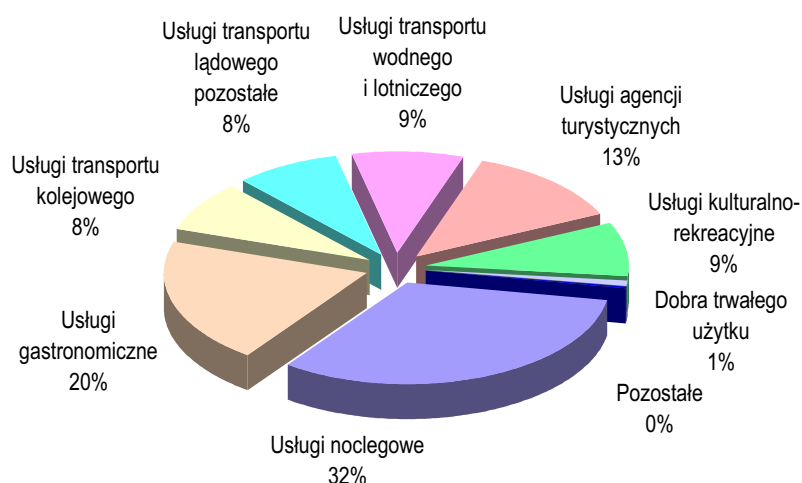

Zwraca uwagę to, że spożycie nierezydentów stanowiło w 2001 roku nieco mniej niż połowę (49%) spożycia turystycznego ogółem, a w przypadku rezydentów, chociaż dominowały wydatki gospodarstw domowych (31% całości spożycia turystycznego), to znaczącą rolę odgrywały wydatki na podróże służbowe, spożycie sektora rządowego i instytucji niekomercyjnych (20%). W stosunku do 2000 roku oznacza to zmianę znaczenia poszczególnych grup nabywców na korzyść mieszkańców Polski: w 2000 roku ich udział w spożyciu stanowił tylko 48%.

W strukturze rodzajowej spożycia dominowały wydatki na charakterystyczne produkty turystyczne: 64%. Produkty związane z turystyką stanowiły 27% spożycia; na pozostałe pro-

dukty przypadało 9% wydatków turystycznych. Również w ramach wymienionych trzech grup produktów można zaobserwować znaczne zróżnicowanie wydatków na poszczególne wyroby i usługi. W grupie charakterystycznych produktów turystycznych największą pozycję stanowiły wydatki na usługi transportowe – 5 305 626 tys. PLN, na usługi hoteli – 4 552 905 tys. PLN (na usługi pozostałych obiektów zakwaterowania wydano 2 196 206 tys. PLN), na usługi gastronomiczne – 4 210 004 tys. PLN oraz na usługi biur podróży netto (marże, prowizje, usługi przewodnickie, informacji turystycznej itp.) – 2 644 776 tys. PLN. Bardziej szczegółowo strukturę spożycia charakterystycznych produktów turystycznych przedstawia wykres 3.2. Wśród usług transportowych największy udział miały usługi transportu lotniczego (9%); po 8% przypadło na transport kolejowy i lądowy pozostały (autobusowy, autokarowy itp.). Znaczącą pozycję w wydatkach (13%) stanowiły usługi organizatorско-pośrednicke. Wydatki na turystyczne dobra trwałego użytku miały niewielkie znaczenie.

Wykres 3.2. Struktura spożycia charakterystycznych produktów turystycznych w 2001 roku

Jak wspomniano wyżej, znaczący udział w wydatkach odwiedzających miały produkty włączone do RST dla Polski jako produkty związane z turystyką. W tej grupie największe znaczenie miały wydatki na żywność, napoje i wyroby tytoniowe: 3 879 992 tys. PLN, oraz na paliwa: 3 773 520 tys. PLN.

Porównanie przytoczonych danych z wynikami RST dla 2000 roku wskazuje na zmiany strukturalne, polegające na zwiększeniu udziału charakterystycznych usług turystycznych w spożyciu odwiedzających. Trudno ocenić, czy zmiany te będą miały charakter trwały, sugerują jednak znaczne zmniejszenie się skali zakupów żywnościowych, odzieżowych itp. w wydatkach odwiedzających Polskę.

Interesujące jest porównanie struktury spożycia głównych grup nabywców usług turystycznych, tzn. nierezydentów oraz rezydentów.

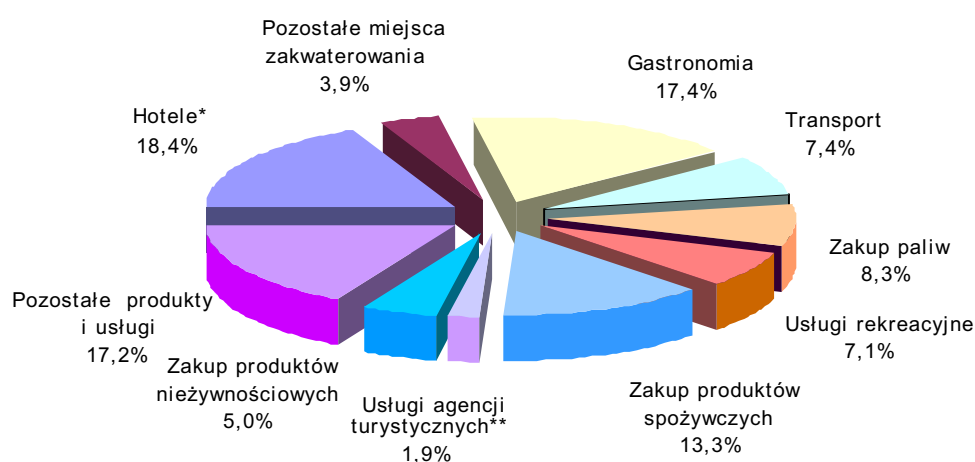
W 2001 roku łączne wydatki nierezydentów poniesione na terenie Polski bądź za granicą, ale na rzecz polskich podmiotów gospodarczych, zostały oszacowane na poziomie 16 086 828 tys. PLN, o 16,4% mniej niż w roku poprzednim. Blisko 60% tej kwoty należy wiązać z przyjazdami turystów, pozostałą zaś część – z wizytami jednodniowymi. Przeciętny wydatek turystyczny osób pozostających na terenie Polski przynajmniej jedną noc (turystów)

był nieco wyższy niż w roku poprzednim i wyniósł 706,7 PLN; odwiedzających jednodniowych – był zbliżony do zanotowanego w 2000 roku (156,2 PLN). Spadek poziomu spożycia turystycznego nierezydentów należy zatem wiązać przede wszystkim ze spadkiem liczby podróży do Polski, zarówno podejmowanych przez turystów (spadek o 4,3%), jak i odwiedzających jednodniowych (o 30,7%).

Badanie struktury spożycia turystycznego nierezydentów według rodzajów wydatków wskazuje, że najważniejsze pozycje stanowiły usługi noclegowe (łącznie 22,3%) i gastronomiczne (17,4%). Warto zwrócić uwagę na wzrost poziomu spożycia usług hoteli i innych miejsc zakwaterowania (o 8,4%) w stosunku do poprzedniego okresu. Podobnie jak w 2000 roku, także w 2001 roku stosunkowo niewielki był udział wydatków na usługi transportu pasażerskiego świadczone przez polskich przewoźników (7,4%). Wpływa na to struktura przyjazdów cudzoziemców do Polski według wykorzystanych środków transportu: zdecydowana większość korzysta z własnych samochodów osobowych, co powoduje, że wydatki na zakup paliw przewyższają przychody polskich przewoźników z tytułu przewozu turystów. W usługach transportowych największy udział ma wartość usług transportu lotniczego (69,7%), następnie zaś usług pasażerskiego transportu lądowego (13,7%) i kolejowego (11,1%). Pozostałe rodzaje transportu (morski i śródlądowy) odgrywają – podobnie jak w 2000 roku – niewielką rolę.

Niewielki (ale wzrastający) jest również udział wydatków na usługi rekreacyjne, rozrywkowe, związane ze sportem oraz usługi muzeów (łącznie około 7,1%). Z kolei usługi agencji turystycznych, rozumiane jako marża biur podróży organizujących turystykę przyjazdową do Polski, stanowią zaledwie 1,9% ogółu wydatków: równie niewiele jak w roku poprzednim. W wielkościach bezwzględnych oznacza to 301 467 tys. PLN.

Wykres 3.3. Struktura spożycia turystycznego nierezydentów w 2001 roku

* Łącznie z motelami i pensjonatami.

** Marże organizatorów.

W strukturze wydatków nierezydentów zauważyć można wciąż duży (ale malejący) udział pozycji *pozostałe produkty i usługi nabywane przez odwiedzających* (17,2%). Spadek wielkości tej pozycji wynika ze spadku zainteresowania zakupami, zwłaszcza wśród turystów. Pozycja ta jest wciąż jednak bardzo znacząca z powodu zaliczenia do niej także wszystkich usług

gdzie indziej nie sklasyfikowanych (np. części usług z tytułu wymiany leczniczej i szkoleniowej). Warto zauważyć, że uległy również ograniczeniu wydatki na wyodrębnione w rachunku satelitarnym produkty spożywcze, odzież i obuwiu.

Analizując popyt turystyczny nierezydentów zrealizowany w postaci pakietów turystycznych (bez wartości usług transportowych) należy pamiętać, że został on oszacowany na podstawie rejestracji bankowej (bilans NBP na bazie płatności), nie zawsze uwzględniającej wszystkie rozliczenia między kontrahentami. Założono jednak, że nie ma podstaw do doszacowania wartości obrotów realizowanych bez pośrednictwa systemu bankowego; podobnie jak w poprzednim roku uznano także, że skala tego zjawiska się zmniejsza.

Zestawienie popytu nierezydentów w dwóch grupach: turystów i odwiedzających jednodniowych (por. tab. 1 RST), pozwala na określenie ich znaczenia w konsumpcji poszczególnych rodzajów usług. Tak więc:

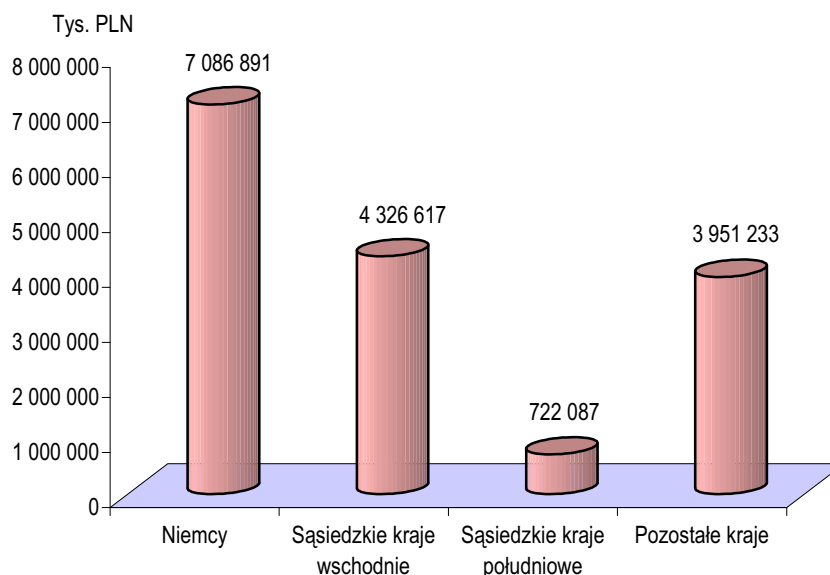
- przychody z tytułu świadczenia usług noclegowych, oszacowane na około 3 594 515 tys. PLN, z definicji w całości związane z przyjazdami turystów, to w 82,5% przychody hoteli, moteli i pensjonatów; reszta – tj. 17,5% – przypada na pozostałe miejsca krótkotrwałego zakwaterowania;
- popyt na usługi gastronomiczne (poz. 55.3, 55.4 i 55.5 – łącznie 2 806 799 tys. PLN) w trzech czwartych został zrealizowany przez turystów, w pozostałej części – przez odwiedzających jednodniowych; w stosunku do 2000 roku oszacowany popyt turystyczny na tę grupę usług jest mniejszy o 13,2%, co wynika przede wszystkim ze spadku liczby podróży, zwłaszcza odwiedzających jednodniowych, ale także z relatywnego spadku cen;
- podobnie, jak w 2000 roku, z usług polskich przewoźników korzystali przede wszystkim turyści (przypada na nich 84,4% wpływów przedsiębiorstw transportowych z tytułu przewozów nierezydentów); stało się tak głównie ze względu na duży udział transportu lotniczego; warto również zwrócić uwagę na wciąż znikomą rolę transportu kolejowego w obsłudze turystyki zagranicznej (zaledwie 11,1% wpływów przedsiębiorstw transportowych z tytułu przewozów nierezydentów);
- zakup paliw jest w blisko 60% związany z wizytami odwiedzających jednodniowych; jest to mniej niż w poprzednim roku, przede wszystkim ze względu na spadek liczby podróży;
- podobnie jak w roku poprzednim, popyt odwiedzających jednodniowych zdominował także łączny popyt nierezydentów na zakupy artykułów żywnościowych, odzieży i obuwiu (78,5%);
- popyt na usługi rekreacyjne, rozrywkowe, związane ze sportem oraz usługi muzeów w 82,8% wynika natomiast z wydatków poniesionych przez turystów; przeciętny wydatek odwiedzających jednodniowych był taki sam jak w poprzednim roku i wyniósł zaledwie 4,7 PLN na osobę.

Produkty i usługi charakterystyczne dla turystyki, których zakup został oszacowany na łączną sumę 9 043 329 tys. PLN, stanowiły w 2001 roku ponad połowę łącznego spożycia tury-

stycznego nierezydentów (56,2% wobec 48,5% w 2000 r.). Wzrost znaczenia spożycia produktów charakterystycznych to przede wszystkim wynik wzrostu wydatków na usługi hotelarskie oraz spadku zainteresowania nierezydentów zakupem produktów i usług *związanych z turystyką* (poniesione na nie wydatki, na łączną sumę 7 043 499 tys. PLN, stanowią 43,8% wydatków łącznych). Struktura taka wynika ze specyficznego charakteru turystyki przyjazdowej do Polski, a zmiany – ze spadku znaczenia wydatków na zakupy na własne potrzeby, wliczanych – zgodnie z metodologią RST – do wydatku turystycznego. Przewaga wydatków na zakup produktów i usług charakterystycznych dla turystyki została jednak tylko odnotowana w odniesieniu do krajów niesąsiedzkich (przeznaczono na te produkty 92,8% ogółu wydatków).

Analizując strukturę spożycia turystycznego nierezydentów według wybranych krajów warto podkreślić, że w 2001 roku, podobnie jak w roku poprzednim, wyraźnie dominowały wydatki Niemców (łącznie około 7,1 mld PLN, tj. 44,1%), a następnie obywateli sąsiedzkich krajów wschodnich (26,9%).

Wykres 3.4. Wielkość spożycia turystycznego nierezydentów z wybranych grup krajów w 2001 roku (w tys. PLN)

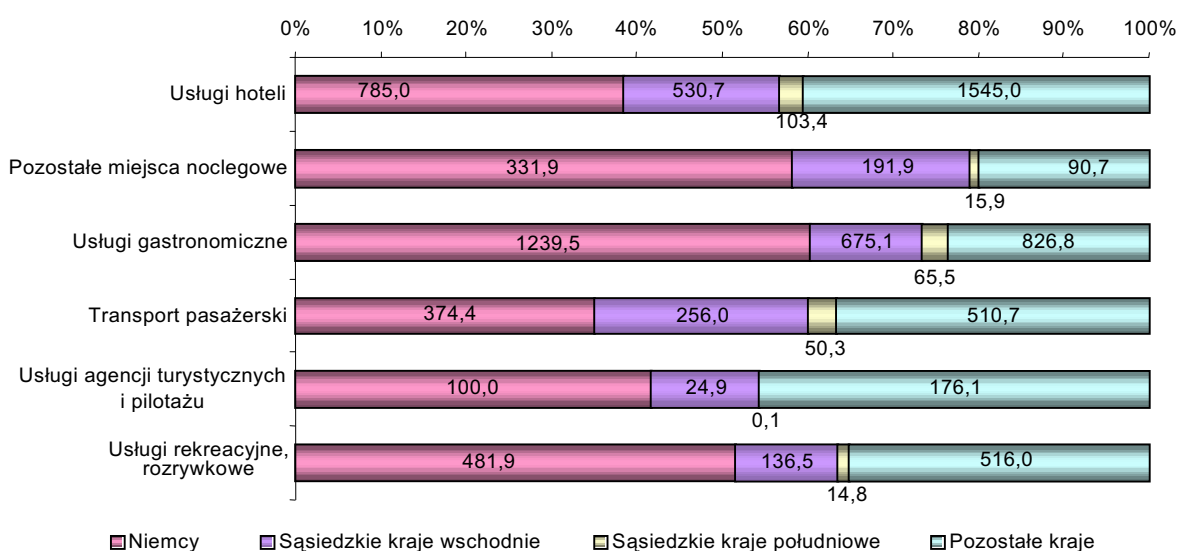

Jeśli chodzi o dominację przychodów z rynku niemieckiego, należy zauważyć, że w strukturze wydatków na produkty charakterystyczne dla turystyki odnotowano największą przewagę usług noclegowych i gastronomicznych kupowanych przez Niemców, najmniejszą zaś – transportu pasażerskiego. Wiąże się to z dużym udziałem prywatnego transportu samochodowego i znacznymi wydatkami Niemców na zakup paliw. W wydatkach na usługi polskich przewoźników dominują odwiedzający z krajów pozasąsiedzkich; wiąże się to z kolei ze znacznym udziałem transportu lotniczego, zwłaszcza z krajów pozaeuropejskich i Wielkiej Brytanii.

Tablica 3.1. Spożycie turystyczne nierezydentów w 2001 roku według wybranych grup krajów (w tys. PLN)

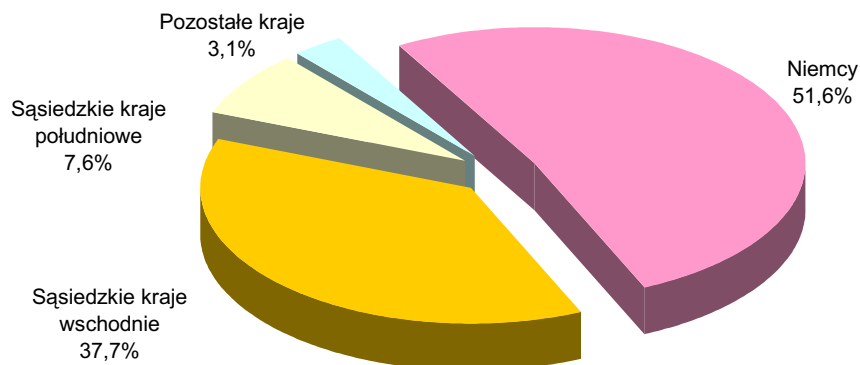
Symbol i nazwa działu, grupy, klasy lub podklasy wg PKD		Wydatki ogółem	Niemcy	Sąsiedzkie kraje wschodnie	Sąsiedzkie kraje południowe	Pozostałe kraje
<i>Produkty charakterystyczne</i>						
55.1	Usługi hoteli	2964122	784977	530698	103418	1545029
55.2	Pozostałe miejsca noclegowe	630393	331909	191887	15928	90669
55.3	Usługi gastronomiczne	2806799	1239501	675072	65468	826758
55.4						
55.5						
60.10.1 60.21 60.23 60.10.1 61.20.1 62	Transport pasażerski	1191415	374434	256009	50288	510684
63.3	Usługi agencji turystycznych i pilotażu (marża organizatorów)	301467	100016	24893	417	176141
92.3 92.5 92.6 92.7	Usługi rekreacyjne, rozrywkowe, związane ze sportem, usługi muzeów	1149133	481883	136488	14779	515983
Charakterystyczne produkty turystyczne razem		9043329	3312720	1815047	250298	3665264
<i>Produkty związane z turystyką</i>						
15 16	Produkty spożywcze, napoje, wyroby tytoniowe	2139880	1311434	677095	97137	54214
17.7 18 19.3	Odzież i obuwie	798251	378892	230493	133082	55784
23.2	Paliwa	1334493	655088	558911	31174	89320
	Pozostałe produkty i usługi	2770875	1428757	1045071	210396	86651
Spożycie turystyczne ogółem		16086828	7086891	4326617	722087	3951233

Wykres 3.5. Poziom spożycia turystycznego nierezydentów według wybranych grup krajów (w mln PLN) – produkty charakterystyczne

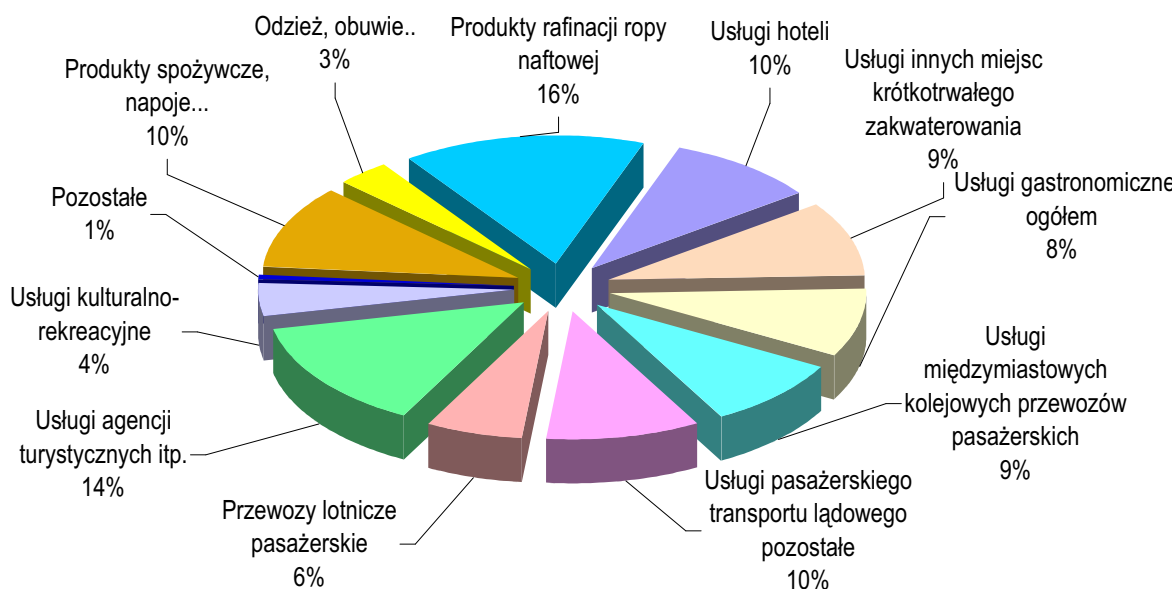
Struktura spożycia pozostałych produktów nabywanych przez odwiedzających wskazuje na wciąż duże, choć malejące znaczenie w tej grupie wydatków na zakup artykułów spożywczych (13,3%) oraz rosnące znaczenie paliw (8,3%).

Wykres 3.6. Struktura spożycia turystycznego nierezydentów według wybranych grup krajów – pozostałe produkty nabywane przez odwiedzających w 2001 roku

Duża grupa wydatków włączonych do grupy *pozostałe produkty i usługi* to liczne, trudne do rozszacowania pozycje, takie jak usługi fryzjerskie, kosmetyczne, medyczne, szkoleniowe, zakup pamiątek, biżuterii, wydatki na naprawę pojazdów, zakup artykułów przemysłowych gdzie indziej nie sklasyfikowanych. Stanowi ona 17,2% łącznych wydatków odwiedzających (jest to szczególnie znacząca pozycja w wydatkach Czechów i Słowaków, odgrywa natomiast niewielką rolę w spożyciu odwiedzających z krajów pozasąsiedzkich).

Wykres 3.7. Struktura spożycia turystycznego rezydentów w 2001 roku

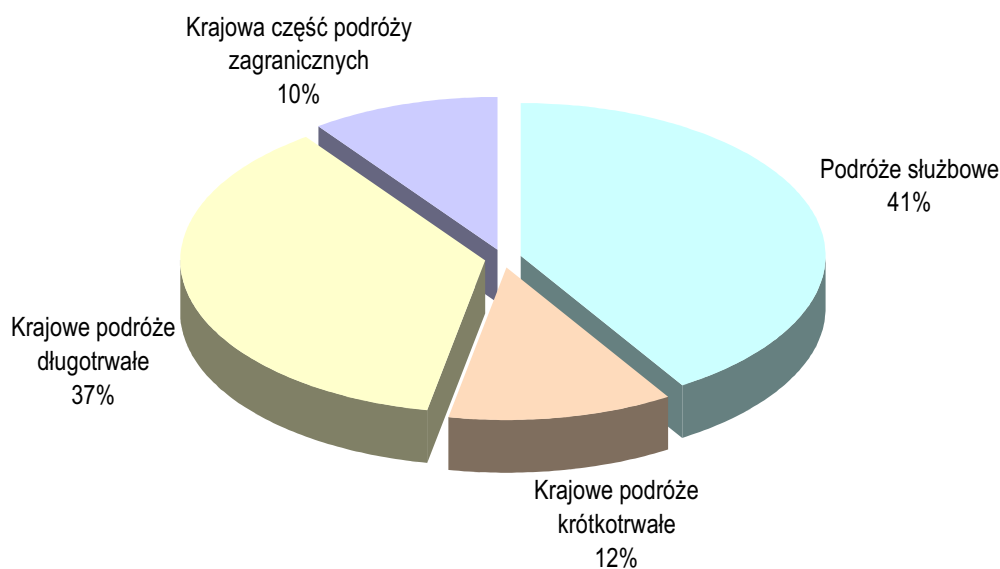

W przypadku spożycia turystycznego rezydentów dostępne dane nie obejmują jednodniowych odwiedzających podróżujących prywatnie, stąd struktura nabywanych przez nich produktów nie jest w pełni porównywalna ze spożyciem nierezydentów. Niemniej można zasadnie zakładać, że

dominująca część spożycia turystycznego rezydentów została uwzględniona w RTS (tab. 2 i 3). Analiza zawartości tych tablic, zilustrowana wykresem 3.7, ujawnia istotne różnice we wzorcach spożycia rezydentów i nierezydentów odwiedzających Polskę. W przeciwieństwie do spożycia nierezydentów, spożycie turystyczne rezydentów na terytorium ekonomicznym Polski charakteryzuje się znaczącym udziałem wydatków związanych z transportem: stanowią one ogółem 40% wydatków, z czego na zakup paliwa przypadało 15%. W zakresie usług transportowych największe znaczenie miały wydatki na transport lądowy pozostały: 10%. Udział dalekobieżnych przewozów kolejowych był nieco mniejszy i wynosił 9%, na transport lotniczy przypadało 6% wydatków. Wydatki noclegowe mają stosunkowo niewielki udział w spożyciu turystycznym rezydentów: przypadało na nie łącznie 19% wydatków, przy czym rozłożyły się one prawie równomiernie między hotele i pozostałe obiekty noclegowe – ich udział wynosił odpowiednio 10% i 9%. Zwraca uwagę niewielki udział wydatków na usługi gastronomiczne: tylko 8%, gdy wydatki na żywność, napoje i wyroby tytoniowe mają udział na poziomie 10%. Znaczącą pozycję stanowią usługi pośrednicko-organizatorskie netto (14%), trzeba jednak pamiętać, że około połowa tego spożycia to usługi dostarczone bezpłatnie gospodarstwom domowym przez instytucje niekomercyjne. Usługi kulturalno-rekreacyjne odgrywają stosunkowo niewielką rolę (4%), choć również w tym wypadku mamy do czynienia z bezpłatnym oferowaniem usług.

Analiza badań strony popytowej przeprowadzona na potrzeby RST pozwala na dokładniejsze określenie wzorców spożycia turystycznego w powiązaniu z rodzajami ruchu turystycznego (tab. 3.2.).

Wykres 3.8. Struktura spożycia turystycznego rezydentów w 2001 roku według typów podróży

Z danych zamieszczonych w tabelicy 3.2. wynika, że ruchliwość turystyczna mieszkańców Polski i jej ekonomiczne znaczenie, którego wyrazem jest spożycie turystyczne, są bardzo zróżnicowane w odniesieniu do poszczególnych typów podróży. Najliczniejsze były krajowe podróże krótkotrwałe; podróże krajowe długotrwałe podejmowano ponad dwukrotnie rza-

dziej, podróże zagraniczne były zaś ponad dziesięciokrotnie mniej liczne; na temat liczebności podróży służbowych brak danych. Ale wysokość przeciętnego wydatku związanego z wymienionymi typami podróży była bardzo zróżnicowana. W odniesieniu do podróży krajowych krótkotrwałych był on bardzo niski i wynosił zaledwie 76 PLN. Dla podróży długotrwałych było to 548 PLN, a dla podróży zagranicznych – 1 660 PLN, w tym na wydatki na terytorium ekonomicznym Polski – 713 PLN. Udział poszczególnych typów podróży w spożyciu turystycznym rezydentów ilustruje wykres 3.8.

Tablica 3.2. Spożycie turystyczne rezydentów w 2001 roku według typów podróży

Symbol i nazwa działu, grupy, klasy lub podklasy wg PKD		Gospodarstwa domowe*			Przedsiębiorstwa*****	Ogółem
		tys. PLN				
Produkty charakterystyczne		Krajowe podróże krótkotrwałe	Krajowe podróże długotrwałe	Krajowa część podróży zagranicznych		
55.1	Usługi hoteli	40 285	386 064	79 823	1 082 611	1 588 783
55.2	Pozostałe miejsca noclegowe	293 553	1 064 460	27 375	180 425	1 565 813
55.3	Usługi gastronomiczne	113 133	898 647	26 360	365 065**	1 403 205
55.4						
55.5						
60.10.1	Transport pasażerski	962 784	318 412	861 456	1 971 558	4 114 210
60.21						
60.23						
60.10.1						
61.20.1						
62						
63.3	Usługi agencji turystycznych i pilotażu (marża organizatorów)	59 718	497 511	450 431	152 437	1 160 097***
92.3	Usługi rekreacyjne, rozrywkowe, związane ze sportem, usługi muzeów	66 516	301 372	0	0	367 888***
92.5						
92.6						
92.7						
<i>Razem produkty charakterystyczne</i>		1 535 989	3 466 466	1 445 445	3 752 096	10 199 996
Produkty związane z turystyką						
15	Produkty spożywcze, napoje, wyroby tytoniowe	85796	961 556	5 764	686 996**	1 740 112
16						
17.7	Odzież i obuwie	78 305	485 313	0	0	563 618
18						
19.3						
23.2	Paliwa	117 898	639 524	56 494	1 715 111	2 529 027
	Pozostałe produkty i usługi	0	0	0	0	0
Produkty nabywane przez odwiedzających razem****		1 817 988	5 552 859	1 507 703	6 154 203	15 032 753
Liczba podróży (tys.)		23 883 219	10 141 582	2 115 835	.	x
Przeciętny wydatek PLN		76	548	713 (1 660)	.	x

* Bez podróży jednodniowych. ** W tablicach RST stanowi część spożycia gospodarstw domowych. *** Bez spożycia sektora rządowego, samorządowego i instytucji niekomercyjnych. **** Bez ubezpieczeń, czynszów i dóbr trwałego użytku. ***** Obejmuje podróże krajowe i krajową część podróży zagranicznych.

Z wykresu 3.8 wynika, że w spożyciu turystycznym rezydentów w Polsce bardzo dużą rolę odgrywają podróże służbowe: przypada na nie aż 41% wydatków. Na drugim miejscu znalaz-

zły się długotrwałe podróże krajowe gospodarstw domowych – z udziałem na poziomie 37%; na podróże krótkotrwałe i krajową część podróży zagranicznych przypada odpowiednio 12% i 10% spożycia rezydentów.

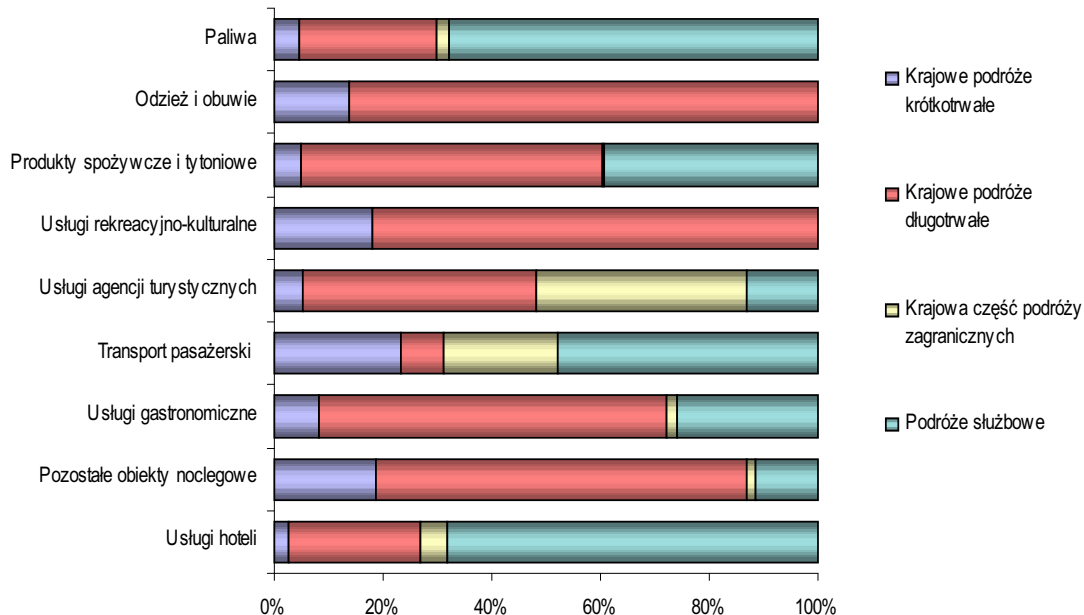
Analiza danych z tablicy 3.2 wykazuje ponadto bardzo specyficzną strukturę spożycia rezydentów, która generalnie zdominowana jest przez wydatki na transport (łącznie z zakupem paliwa). Dla poszczególnych typów podróży stanowiły one odpowiednio:

- podróży krajowych krótkotrwałych – 60%, w tym 7% paliwa;
- podróży krajowych długotrwałych – ok. 17%, w tym 11,5% paliwa;
- krajowej części podróży zagranicznych – 61%, w tym prawie 4% paliwa;
- podróży służbowych – 60%, w tym 28% na paliwa.

Jeśli chodzi o wydatki na inne produkty objęte RST, to w odniesieniu do podróży długotrwałych i służbowych istotną pozycję stanowiły wydatki na usługi noclegowe: odpowiednio 26% i 20,5%. Zwraca również uwagę stosunkowo duży udział wydatków na żywność w obu tych typach podróży: 11,5% i 11%.

Przedstawiona struktura spożycia sugeruje, że gospodarstwa domowe w relatywnie niskim stopniu uczestniczą w odpłatnych formach turystyki, co jest niekorzystne dla rozwoju tego sektora gospodarki. Wykres 3.9 ilustruje znaczenie, jakie miały analizowane typy podróży dla spożycia poszczególnych produktów turystycznych w 2001 roku.

Wykres 3.9. Spożycie turystyczne rezydentów według typów podróży w 2001 roku

Wykres 3.9 wyraźnie pokazuje, które rodzaje podróży rezydentów są szczególnie istotne z punktu widzenia poszczególnych produktów turystycznych. W przypadku hoteli są to niewątpliwie podróże służbowe, dla pozostałych zaś obiektów noclegowych – krajowe podróże długotrwałe. W przypadku usług gastronomicznych szczególne znaczenie ma spożycie uczestników długotrwałych podróży krajowych i w pewnym stopniu uczestników podróży służbowych. Usługi transportu pasażerskiego nabywane są przez wszystkie grupy odwiedza-

jących, z tym że największy udział mają wydatki związane z podróżami służbowymi. Z kolei usługi organizatorsko-pośrednicze nabywane są przede wszystkim przez uczestników krajowych podróży długotrwałych i osoby wyjeżdżającą za granicę.

Jeśli porównamy wyniki RST dla 2000 i 2001 roku, to można stwierdzić, że wielkość spożycia turystycznego rezydentów liczona w cenach bieżących zmniejszyła się o około 4,3%, przy czym zaobserwowane zmiany nie były jednokierunkowe. Spożycie gospodarstw domowych zmniejszyło się ogółem o 5,2%, ale o ile spadek dotyczył podróży krajowych, o tyle wydatki na podróże zagraniczne wzrosły. W wypadku podróży służbowych zanotowano spadek o 8%, z tym że związane to było w dużym stopniu ze zwiększeniem wydatków na podróże zagraniczne. W odniesieniu do struktury produktowej spożycia turystycznego rezydentów trudno zaobserwować istotne zmiany, można jednak zauważyć wzrost udziału transportu drogowego w usługach transportowych i niewielkie przesunięcie popytu na usługi noclegowe w stronę hoteli, kosztem pozostałych miejsc zakwaterowania. Wystąpił także spadek udziału wydatków na paliwa, co mogło być częściowo spowodowane obniżeniem ich cen.

4. Produkcja i podaż krajowa produktów turystycznych

4.1. Uwagi metodologiczne

Informacje dotyczące wielkości produkcji i podaży wyrobów i usług na potrzeby ruchu turystycznego w Polsce przedstawione są w tablicach 4, 5 i 6 RST. Punktem wyjścia są dane na temat *produkcji wyrobów i usług turystycznych* zamieszczone w tablicy 4 RST. Tablica ta stanowi fragment rachunku wyrobów i usług w części dotyczącej ich wytwarzania, na poziomie dezagregacji dostosowanym do potrzeb RST. Ilustruje wielkość produkcji krajowej analizowanych wyrobów i usług według rodzajów działalności, w których zostały wytworzone. Wielkość produkcji w tablicy 4 RST przedstawiona jest w cenach bazowych, czyli cenach otrzymywanych przez wytwórców. Tablica ta informuje, jaka jest wielkość produkcji wyrobów i usług oraz w jakich rodzajach działalności została ona wytworzona. Informacje dotyczące produkcji produktów turystycznych w poszczególnych rodzajach działalności są powtórzone w tablicach 5 i 6 RST, gdzie zostały wykorzystane do obliczenia wartości PKB wytworzonego dzięki turystyce.

Dane dotyczące *podaży wyrobów i usług turystycznych* zostały przedstawione w tablicy 5 RST. Również ta tablica stanowi odpowiednio zdezagregowany fragment rachunku wyrobów i usług, ilustrujący podaż i spożycie przez odwiedzających produktów turystycznych. Z punktu widzenia kategorii rynkowych tablica 5 RST obrazuje wielkość krajowej podaży produktów turystycznych i pozostałych produktów nabywanych przez odwiedzających. Przedstawione w niej wielkości różnią się od zaprezentowanych w tablicy 4 sposobem wyceny oraz uwzględnieniem importu i eksportu. W stosunku do standardowego wzorca tego typu tablicy w systemie rachunków narodowych, w tablicy 5 RST wprowadzono pewne modyfikacje dotyczące ujmowania eksportu i importu usług turystycznych. W podstawowym systemie rachunków narodowych z eksportem usług mamy do czynienia, kiedy usługi nabywane są przez nierezydentów. W przypadku usług turystycznych wiąże się to zazwyczaj z ich przyjazdem na teren danego kraju. Analogicznie traktowany jest import usług. W tablicy 2 RST w obu wypadkach w odpowiednich pozycjach przyjęto wartość „0”, co wynika z tego, że

określenie wielkości i struktury eksportu usług turystycznych stanowi część metodologii RST. Ponadto sposób ujmowania eksportu usług turystycznych jest nieco odmienny niż w podstawowym systemie rachunków narodowych, ponieważ usługi pośredniczo-organizatorskie w RST przedstawiane są w formie „netto” (w systemie rachunków narodowych „brutto”). Jeśli chodzi natomiast o import usług turystycznych, to zasadniczo jest on poza zakresem zainteresowania RST. W odniesieniu do eksportu i importu wyrobów zastosowano standardowe rozwiązania.

W stosunku do 2001 roku zakres produktów traktowanych jako charakterystyczne został uzupełniony o usługi wspomagające transport lądowy, działalność portów morskich i śródlądowych oraz portów lotniczych, stąd aby zapewnić porównywalność, w nawiasach podano wartość omawianych agregatów bez wartości wymienionych usług.

4.2. Charakterystyka produkcji i podaży produktów turystycznych

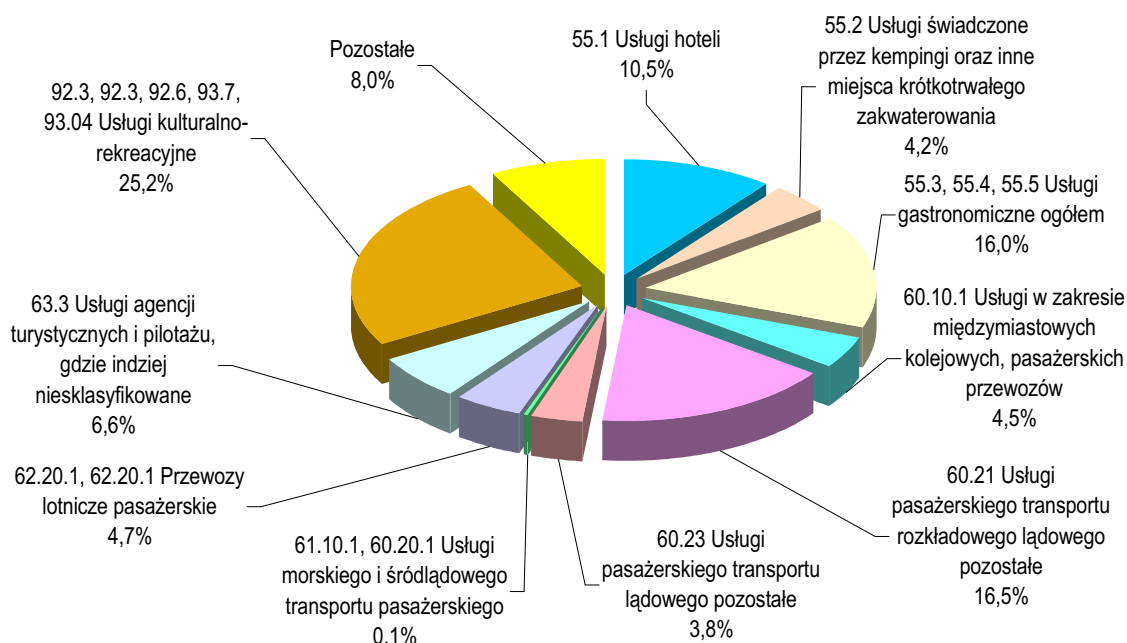
Zgodnie z założeniami przedstawionymi w rozdziale 1, przedmiotem analizy w RST są wyroby i usługi określone jako charakterystyczne dla turystyki oraz związane z turystyką, przy czym szczególne znaczenie mają te pierwsze, ponieważ samo ich istnienie jest uzależnione od występowania i skali zjawiska turystyki lub rozwój turystyki bez ich podaży byłby niemożliwy. W 2001 roku wielkość produkcji charakterystycznych produktów turystycznych wynosiła 90 901 004 (88 587 492) tys. PLN w cenach bazowych, co stanowiło 6,1% (6%) produkcji globalnej w tym roku. Jest to wielkość znacząca, ale istotną jej część stanowią szacowane czynsze w nieruchomościach należących do osób fizycznych, w wysokości 38 249 859 tys. PLN. Po wyeliminowaniu tej pozycji, która w Polsce w niewielkim stopniu związana jest z turystyką (drugie domy i mieszkania stanowią w Polsce tylko znikomy odsetek nieruchomości), udział ten był wyraźnie mniejszy: około 3,6% (3,4%). Wykres 4.1. ilustruje strukturę rodzajową produkcji globalnej charakterystycznych produktów turystycznych w 2001 roku.

Po wyeliminowaniu szacowanych czynszów, największy udział w produkcji charakterystycznych produktów turystycznych miały łącznie usługi kulturalno-rekreacyjne (24%); na drugim miejscu znalazły się usługi noclegowe: łącznie 14%, z czego jednak aż 10% produkcji przypadało na hotele, a tylko 4% na pozostałe obiekty noclegowe. Znaczący udział w produkcji charakterystycznych produktów turystycznych miały także usługi transportu lądowego pozostałe: 17%, i usługi gastronomiczne liczone łącznie: 16%.

Przedstawione dane charakteryzują rozmiary produkcji globalnej charakterystycznych produktów turystycznych, co nie jest równoznaczne z wielkością ich podaży na polskim rynku. Ta ostatnia wielkość uwzględnia podatki pośrednie i dotacje związane z produktami nabywanymi na rynku, a także import i eksport oraz marże handlowe i transportowe, tam gdzie one występują. W wypadku charakterystycznych produktów turystycznych, które składają się głównie z usług, pozycje te nie pojawiają się, a stosowane przy sprzedaży niektórych usług turystycznych prowizje i marże zostały uwzględnione jako część produkcji globalnej usług

organizatorsko-pośredniczkich. Informacje dotyczące wielkości podaży produktów turystycznych zawiera tablica 5 RST. Z zamieszczonych tam danych wynika, że w 2001 roku podaż charakterystycznych produktów turystycznych liczona w cenach nabywcy wynosiła 51 721 639 tys. PLN (bez wartości szacowanych czynszów), co stanowiło 3,4% (3,3%) całkowitej podaży wyrobów i usług na polskim rynku. Jest to wartość nieznacznie niższa niż udział tej grupy w produkcji globalnej, co sugeruje, że produkty tej grupy są obciążone relatywnie mniejszymi podatkami pośrednimi i/lub otrzymują większe dotacje niż inne wyroby i usługi na polskim rynku.

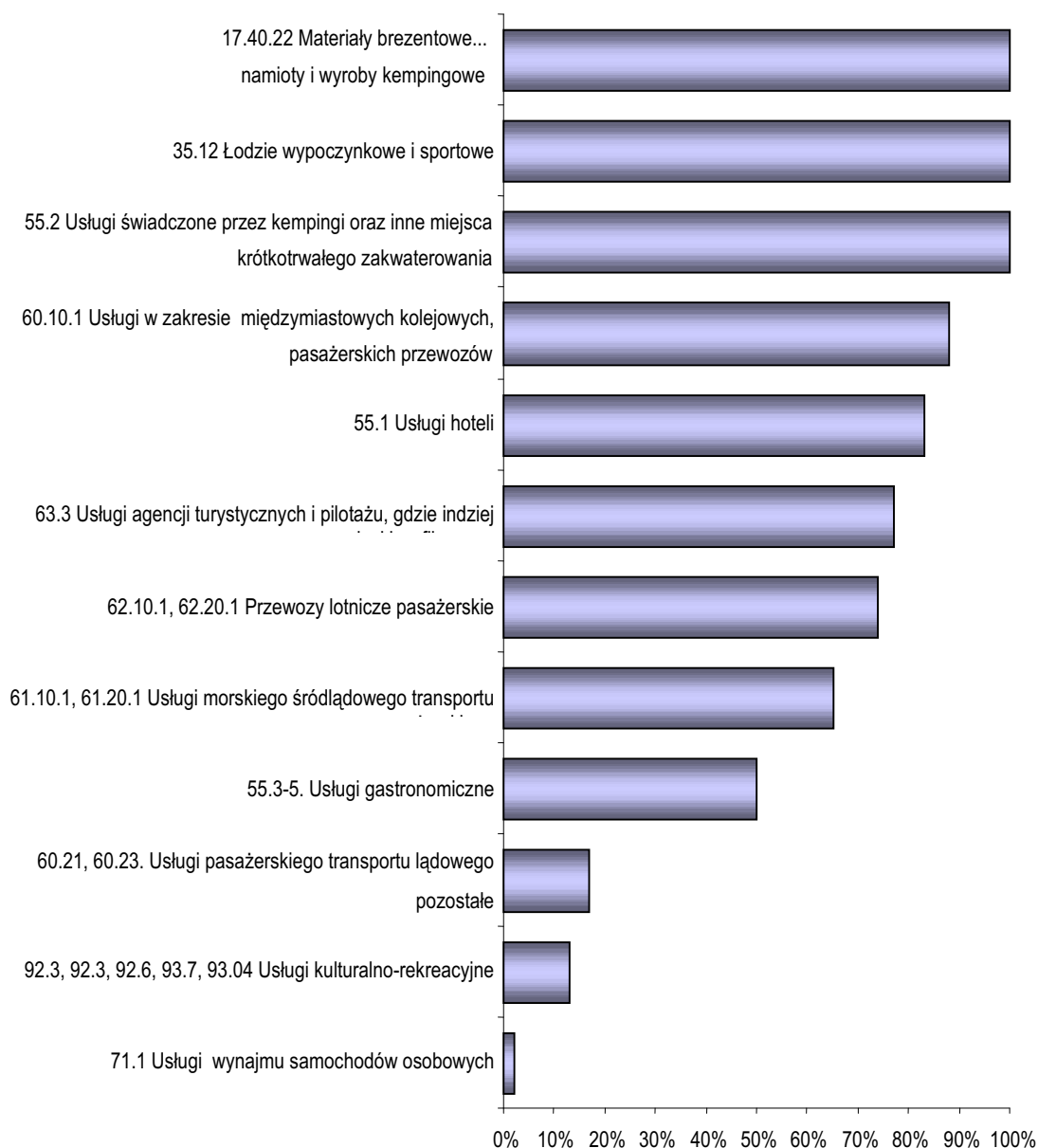
Wykres 4.1. Produkcja globalna charakterystycznych produktów turystycznych w 2001 roku

Jak wiadomo, produkty określone jako charakterystyczne dla turystyki nabywane są w znacznej części także przez inne niż odwiedzający grupy konsumentów. Określenie rzeczywistej wielkości produkcji i podaży wyrobów i usług turystycznych wymaga uwzględnienia udziału spożycia turystycznego w ich podaży na terytorium ekonomicznym kraju. Miarą siły tego związku jest *wskaźnik spożycia turystycznego I* i *wskaźnik spożycia turystycznego II*. Pierwszy z tych wskaźników określa udział spożycia turystycznego w podaży produktów charakterystycznych. Dane na ten temat zawiera tablica 5 RST. Zgodnie z tym, co powiedziano w poprzednim rozdziale, tablica ta ma kluczowe znaczenie dla metodologii RST, ponieważ jej treścią jest zestawienie strony podażowej turystyki ze stroną popytową, co pozwala na „przełożenie” popytowego podejścia do turystyki na podejście podażowe. Z zamieszczonych w niej danych wynika, że w 2001 roku na *spożycie turystyczne* przypadało 23% krajowej podaży charakterystycznych produktów turystycznych. Jest to niewątpliwie niski wskaźnik, ale podobnie jak w przypadku produkcji globalnej, uzasadnione jest wyeliminowanie z tego spożycia szacowanych czynszów. Udział spożycia turystycznego w tak obliczonej podaży cha-

rakterystycznych produktów turystycznych, która wyniosła 51 721 639 tys. PLN, kształtował się na poziomie 39,8%. Innymi słowy, produkcja charakterystycznych produktów turystycznych tylko w niecałych 40% rzeczywiście służyła uczestnikom ruchu turystycznego. Jest to dość niski udział, choć nie można tego wniosku generalizować, ponieważ analizowany wskaźnik wykazuje silne zróżnicowanie w odniesieniu do poszczególnych produktów.

Wykres 4.2. Współczynnik spożycia turystycznego charakterystycznych produktów turystycznych w 2000 roku

Na wykresie 4.2 widać, że w odniesieniu do niektórych produktów spożycie turystyczne obejmuje całość lub niemal całość podaży. Dotyczy to produkcji łodzi sportowych, namiotów i sprzętu kempingowego oraz innych niż hotele obiektów krótkotrwałego zakwaterowania. Na drugim biegunie, z bardzo niskim wskaźnikiem spożycia turystycznego, znalazły się przyce-

py kempingowe (0% spożycia turystycznego w analizowanym okresie) i wynajmu samochodów, usługi kulturalno-rekreacyjne oraz usługi transportu pasażerskiego lądowego pozostałe. W wypadku dwóch pierwszych produktów uzyskane wyniki należy potraktować z pewną ostrożnością ze względu na luki w badaniach strony popytowej. Natomiast dla usług rekreacyjno-kulturalnych pozaturystyczni odbiorcy stanowią niewątpliwie podstawowy rynek zbytu. Wniosek ten nie może być niepodzianką w świetle przedstawionych w poprzednim rozdziale danych na temat struktury spożycia turystycznego, w którym tego typu usługi mają tylko 4% udziału. Podobnie wygląda sytuacja w zakresie pozostałego transportu pasażerskiego lądowego. Wprawdzie w tym przypadku spożycie turystyczne jest dość wysokie, ale ten typ usług zaspokaja przede wszystkim potrzeby innych grup podróżnych niż odwiedzający: przede wszystkim dojeżdżających do pracy i do szkoły.

W odniesieniu do pozostałych produktów charakterystycznych warto podkreślić znaczący udział uczestników ruchu turystycznego wśród nabywców usług pasażerskich przewozów kolejowych i morskich. Wynosił on odpowiednio 88% i 65%. Można postawić tezę, że bez udziału spożycia turystycznego usługi te w Polsce mają bardzo ograniczone możliwości rozwoju.

Bardzo duży udział spożycia turystycznego, w granicach 74-83%, wykazują także usługi hoteli, lotniczego transportu pasażerskiego i pośredniczo-organizatorskie. Usługi te są jednak tak silnie związane z obsługą ruchu turystycznego, że wysoki udział spożycia turystycznego w ich podaży jest naturalny. Można się nawet zastanowić, czy wspomniane wskaźniki nie powinny być wyższe. W przypadku usług pośredniczo-organizatorskich może to częściowo wynikać z podwójnego liczenia w ich podaży części usług pilotów i przewodników, nieuwzględnienia podróży jednodniowych krajowych i zagranicznych wyjazdowych oraz z korzystania z usług tych podmiotów przez osoby nie będące odwiedzającymi, np. kupujące bilety w celu wyjazdu do pracy za granicę. Ta druga grupa podróżnych może również stanowić znaczącą grupę pasażerów samolotów. Inną grupą pozaturystycznych nabywców usług transportu lotniczego mogą być pasażerowie tranzytowi lub korzystający z usług polskich przewoźników poza granicami kraju.

Omawiając udział uczestników ruchu turystycznego w spożyciu analizowanej grupy produktów warto odnotować pięćdziesięcioprocentowy wskaźnik spożycia turystycznego dla usług gastronomicznych. Wskazuje on, że w polskich warunkach uczestnicy ruchu turystycznego stanowią bardzo istotny segment nabywców tego typu usług.

Jeśli chodzi o produkty związane z turystyką, to udział spożycia turystycznego w ich podaży jest relatywnie niewielki, co potwierdza, że grupa ta jest stosunkowo luźno związana z rozwojem spożycia turystycznego. Dotyczy to zwłaszcza paliw, zakupów żywnościowych i odzieżowych, które skądinąd stanowią znaczącą część wydatków odwiedzających na terenie Polski. Wskaźniki spożycia turystycznego wynosiły dla wymienionych produktów odpowiednio: 2%, 13% i 7%. Trzeba jednak pamiętać, że część podaży tych produktów pochodzi z importu, trudno więc traktować całość zakupów odwiedzających jako wykorzystanie krajowej produkcji. Bardziej prawidłowe jest uwzględnienie tylko tej części wydatków, która dotyczy marż handlowych związanych ze sprzedażą wymienionych produktów, ponieważ stanowią

one niewątpliwie krajową podaż usług handlowych. Tak obliczony udział spożycia turystycznego w podaży usług handlu i napraw stanowił zaledwie 0,76% (jeśli uwzględnić tylko marże handlowe, udział ten kształtował się jednak na wyższym poziomie: wyniósł 3,3%).

Łącznie całe spożycie turystyczne (produktów charakterystycznych, związanych z turystyką i pozostałych), jeśli włączyć do niego tylko marże handlowe jako część spożycia produktów związanych z turystyką, stanowiło w 2001 roku 1,7% całości wykorzystania (zużycia pośredniego i popytu końcowego) wyrobów i usług w Polsce. Uznając, że jest to odzwierciedlenie wkładu turystyki w stymulowanie podaży, można stwierdzić, że ruch turystyczny przyczynił się do wytworzenia 1,7% wyrobów i usług sprzedanych na terytorium ekonomicznym kraju.

Porównanie wyników RST dla 2001 roku z wynikami z 2000 roku wskazuje na pewne dość istotne zmiany, które miały różny kierunek zależnie od tego, jakie zmienne będziemy porównywać. Z jednej strony wzrosła wielkość i udział produktów turystycznych w krajowej produkcji globalnej: z 76 506 562 tys. PLN do 88 587 492 tys. PLN¹⁰ w cenach bieżących; był to więc wzrost znaczący, bo o 15,8%. Okazuje się jednak, że wzrost ten spowodowany był przede wszystkim przez wzrost szacowanych czynszów; jeśli wyeliminować tę pozycję z podaży charakterystycznych produktów turystycznych, okazuje się, że był to wzrost jedynie o 1,7%. Obliczony bez uwzględniania czynszów udział charakterystycznych produktów turystycznych w produkcji globalnej wykazuje nawet nieznaczny spadek: z 3,5% do 3,4%. Ze spadkiem mamy również do czynienia, gdy zestawimy udział spożycia turystycznego w wykorzystaniu krajowej podaży wyrobów i usług w 2000 i 2001 roku: z 1,9% do 1,7%.

Można również zaobserwować pewne zmiany wskaźnika spożycia turystycznego w odniesieniu do poszczególnych produktów turystycznych. Znacząco wzrosło spożycie turystyczne usług hoteli (z 70% do 83%), spadek odnotowano natomiast w odniesieniu do większości produktów związanych z turystyką: dla zakupów żywności wartość wskaźnika spożycia turystycznego spadła z 3% do 2%, dla paliw – z 8% do 7%. Istotnie natomiast wzrósł ten wskaźnik w odniesieniu do zakupów tekstylnych: z 8% do 13%. Dość istotnie wzrósł też wskaźnik spożycia turystycznego dla przewozów kolejowych (z 53% do 88%), było to jednak spowodowane wykorzystaniem niezwyfikowanych danych dotyczących podaży w RST dla 2000 roku, toteż porównywanie tych wielkości jest nieuprawnione.

Z punktu widzenia metodologii RST, a zwłaszcza oceny wkładu turystyki w PKB, istotne jest rozeznanie, jak dalece skoncentrowane jest wytwarzanie produktów turystycznych, tzn. jaka część ich globalnej produkcji powstaje w jednostkach, dla których stanowią podstawowy rodzaj produkcji. Analizę tego zjawiska umożliwi obliczenie *współczynnika koncentracji*, czyli udziału danego rodzaju działalności w produkcji globalnej danego produktu. Wielkości tego wskaźnika obliczone dla 2001 roku zawiera tablica 4 RST. Generalnie można stwierdzić, że produkcja większości produktów turystycznych jest dość silnie skoncentrowana, ponieważ współczynnik koncentracji wynosi dla nich od 80% do 100%. Największą koncentracją charakteryzują się pasażerskie przewozy lotnicze, międzymiastowe pasażerskie przewozy kole-

¹⁰ Bez usług lotnisk, portów i dworców autobusowych.

jowe, transport wodny, pozostały rozkładowy pasażerski transport lądowy oraz usługi pośredniczo-organizatorskie, dla których współczynnik koncentracji przyjmuje wartości od 100% do 94%. Równie silnie skoncentrowana jest produkcja łodzi sportowych i wypoczynkowych. Znaczący stopień koncentracji, na poziomie 80%-90%, cechuje także usługi rekreacyjno-rozrywkowe oraz usługi portów, lotnisk i dworców. Do najbardziej rozproszonych należy zaś produkcja usług gastronomicznych, zwłaszcza w zakresie podawania napojów, oraz świadczenie pozarozkładowych usług pasażerskiego transportu lądowego, czyli głównie wynajem autokarów.

Na podstawie danych o koncentracji produkcji można stwierdzić, że zasadniczo większość produktów turystycznych wytwarzanych w Polsce w 2001 roku powstawała w wyspecjalizowanych podmiotach, podobnie jak w 2000 roku. Niemniej, znacząca część produkcji globalnej turystycznych wyrobów i usług powstaje w jednostkach, dla których stanowi to działalność drugorzędą. Dane zamieszczone w tablicy 4 RST pozwalają stwierdzić, że dość często są to rodzaje działalności, które również pracują na rzecz rynku turystycznego. Często spotykane jest dołączanie do podstawowego produktu turystycznego innych produktów turystycznych, np. usług pośredniczo-organizatorskich do przewozów lądowych pozarozkładowych, usług noclegowych do gastronomii itp. O skali tego zjawiska informują *współczynnik specjalizacji I* i *współczynnik specjalizacji II*, zamieszczone w tablicy 4 RST. Pierwszy z nich określa udział podstawowego produktu w produkcji globalnej danego rodzaju działalności, drugi – udział wszystkich produktów turystycznych w tej produkcji. Analiza wartości wskaźnika specjalizacji I wskazuje, że udział podstawowych produktów turystycznych w całej produkcji odpowiednich działów jest silnie zróżnicowany. Niewątpliwie jest on najniższy dla rodzajów działalności związanych ze świadczeniem usług transportowych. Wynika to z tego, że podstawą ich funkcjonowania są usługi transportu towarowego. W skrajnym przypadku, dla transportu wodnego, wartość wskaźnika specjalizacji I wynosi 4%; nieco wyższa jest dla transportu kolejowego (22%) i dla transportu lądowego pozostałego (28%). Wyjątek stanowi transport lotniczy, dla którego przewozy pasażerskie stanowią dominujący rodzaj produkcji (92%). Jeśli chodzi o pozostałe charakterystyczne produkty turystyczne, to współczynniki specjalizacji I są dla nich zdecydowanie wyższe, chociaż także dość zróżnicowane: od ponad 80% w przypadku usług organizatorsko-pośredniczych i kulturalno-rekreacyjnych oraz nieco poniżej 80% dla usług noclegowych, do 68%-66% dla restauracji i stołówek i tylko 35% dla barów.

Z kolei wartości współczynnika specjalizacji II, które często są wyraźnie wyższe, potwierdzają tezę o łączeniu w przedsiębiorstwach jednego podstawowego rodzaju działalności turystycznej z innymi jej rodzajami. Jest to szczególnie widoczne w wypadku działalności obiektów noclegowych i gastronomicznych, dla których wartość współczynnika specjalizacji II zbliża się do 100%. Jak można się domyślić, przedsiębiorstwa z tej grupy najczęściej łączą właśnie działalność gastronomiczną i noclegową; kolejną ważną działalnością drugorzędą jest dla nich handel, zwłaszcza detaliczny.

Na zakończenie warto zauważyć, że pomimo dość wysokich wartości przyjmowanych przez analizowane wskaźniki, aż 28% charakterystycznych produktów turystycznych i 22%

ogółu produktów turystycznych powstaje poza podstawowymi dla nich rodzajami działalności. Porównując te dane z wynikami RST dla 2000 roku można stwierdzić pewne zmniejszenie się koncentracji i specjalizacji w zakresie wytwarzania produktów turystycznych. Dotyczy to zwłaszcza produktów i rodzajów działalności związanych z usługami gastronomicznymi.

5. Wartość dodana i „turystyczny” PKB

5.1. Uwagi metodologiczne

W zastosowanej metodologii RST określenie wkładu turystyki w tworzenie PKB opiera się na podejściu podażowym, tzn. stanowi on sumę wartości dodanej wytworzonej w przedsiębiorstwach dzięki produkcji na rzecz spożycia turystycznego. Zastosowanie alternatywnych metod obliczania PKB, przede wszystkim metody opartej na analizie popytu końcowego, nie jest możliwe ze względu na udział w spożyciu turystycznym podróży służbowych, które z ekonomicznego punktu widzenia stanowią zużycie pośrednie. Zaletą zastosowania metody podażowej jest dodatkowo możliwość bezpośredniego porównania wyniku turystyki z osiąganymi przez inne rodzaje działalności gospodarczej, takie jak przemysł, handel itp.

Zastosowanie podejścia podażowego do obliczania wkładu turystyki w PKB nie jest jednak wolne od kontrowersji. Przede wszystkim, jak już kilkakrotnie wspomniano, turystyka nie występuje jako wyodrębniony produkcyjnie rodzaj działalności gospodarczej, lecz stanowi część produkcji sprzedanej przedsiębiorstw zaklasyfikowanych do różnych rodzajów działalności wytwarzających produkty, które można określić mianem turystycznych. Z danych przedstawionych w poprzednim rozdziale wynika jednak, że:

- po pierwsze, tylko część produkcji globalnej produktów turystycznych wytwarzana jest w odpowiadających im rodzajach działalności,
- po drugie, tylko część produkcji turystycznych wyrobów i usług jest rzeczywiście nabywana przez uczestników ruchu turystycznego.

Konsekwencją tych stwierdzeń jest dwoiste podejście do określania wkładu turystyki w tworzenie PKB. Pierwsze zakłada bazowanie na wielkościach obserwowanych w rzeczywistości gospodarczej i znajdujących odzwierciedlenie w sprawozdawczości statystycznej. Ustalony w ten sposób wkład turystyki w tworzenie PKB określany jest jako suma wartości dodanej wytworzonej w turystycznych rodzajach działalności. Wadą tego podejścia jest z jednej strony nieuwzględnianie wkładu w PKB związanego z wytwarzaniem produktów turystycznych poza odpowiadającymi im rodzajami działalności, z drugiej zaś włączanie do niego efektów produkcji w turystycznych rodzajach działalności na potrzeby innych nabywców.

Próbaą przezwyciężenia tych problemów jest drugie podejście, w którym wartość dodana szacowana jest na podstawie produkcji wyrobów i usług faktycznie nabytych przez odwie-

dzających. Wadą tego podejścia jest konieczność przyjęcia szeregu założeń, na których opiera się taki szacunek. Do najważniejszych należy przyjęcie określonych założeń jeśli chodzi o wykorzystanie czynników produkcji do wytworzenia produktów turystycznych: czy wykorzystywane są one proporcjonalnie do udziału tych produktów w produkcji globalnej, czy też charakteryzują się określoną specyfiką. Podobnie konieczne jest przyjęcie założeń, jeśli chodzi o zużycie czynników produkcji w rodzajach działalności, dla których analizowane produkty stanowią produkcję uzupełniającą: czy jest ono analogiczne jak w wyspecjalizowanych działach, czy inne. Właśnie ze względu na konieczność przyjęcia wspomnianych założeń, które nie mogą być zweryfikowane w praktyce, wielu analityków postuluje ustalenie wkładu turystyki w PKB zgodnie z pierwszym podejściem.

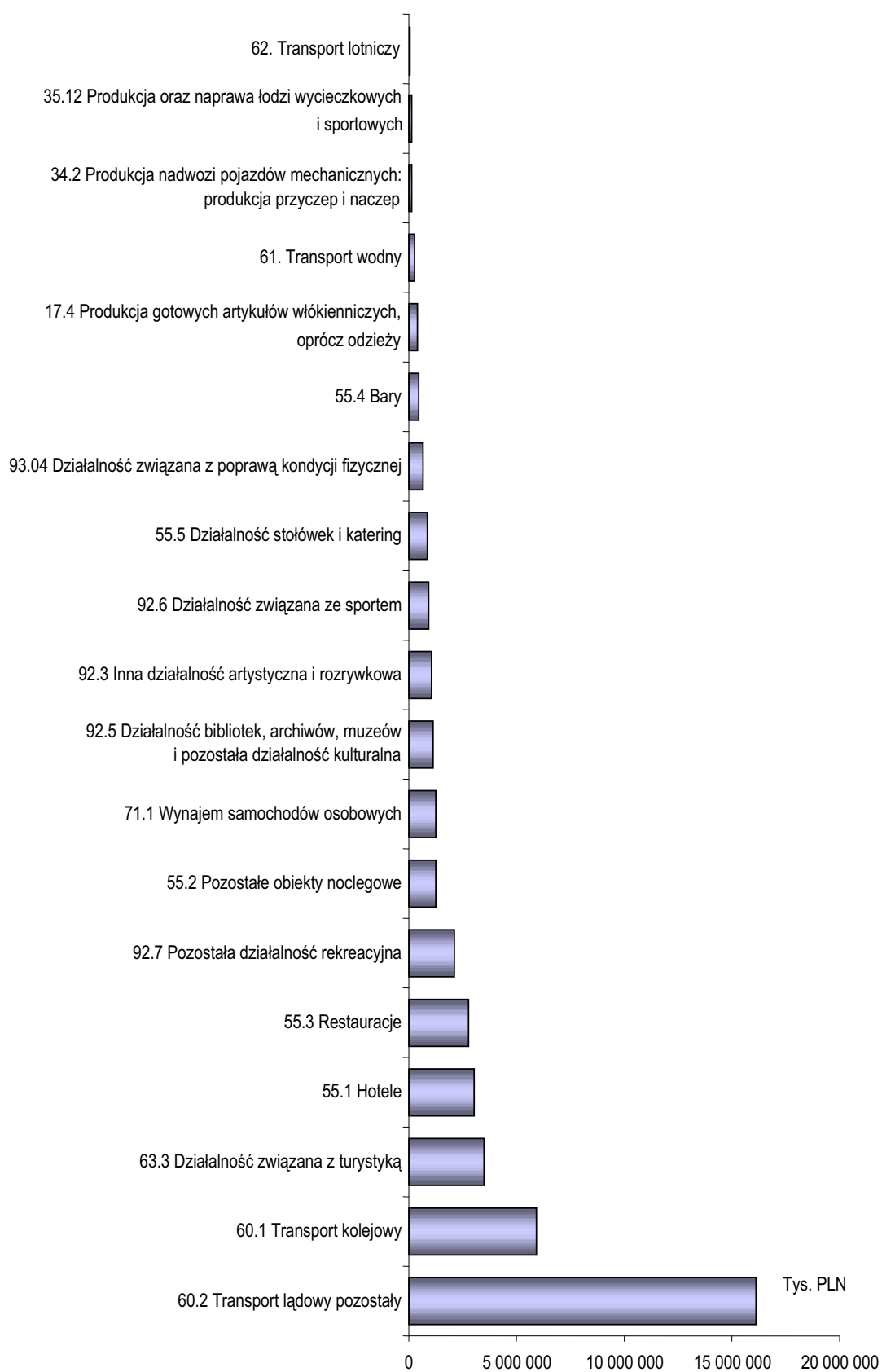
Przyjęta metodologia RST umożliwia zastosowanie obu podejść dzięki wprowadzeniu do niego tablic 4, 5 i 6. W tablicy 6 RST przedstawiono skumulowany popyt na produkty turystyczne wytwarzane w poszczególnych rodzajach działalności. Jak wspomniano w rozdziale 3, popyt ten ustalono mnożąc produkcję produktów turystycznych wytworzonych w danym rodzaju działalności przez współczynnik spożycia turystycznego z tablicy 5 RST. Udział tak obliczonego spożycia turystycznego w produkcji globalnej danego rodzaju działalności określono mianem *współczynnika spożycia turystycznego II* lub *współczynnika TWD* (turystycznej wartości dodanej). Zgodnie z nazwą, został on wykorzystany do obliczenia turystycznej wartości dodanej według drugiej z opisanych metod. Przy obliczaniu TWD w dziale hotele i restauracje zastosowano dodatkowo metodę jej określania przez odpowiednie przypisanie elementów zużycia pośredniego do rodzaju wytwarzanych produktów, tj. posiłków i usług noclegowych. Dane pozwalające na przeprowadzenie takich obliczeń zaczerpnięto z rachunku podaży i wykorzystania produktów dla 1999 roku. Informacje na temat wkładu turystyki w tworzenie PKB w 2001 roku, obliczonego za pomocą obu przedstawionych metod, zawiera tablica 6 RST.

5.2. Wartość dodana w turystycznych rodzajach działalności

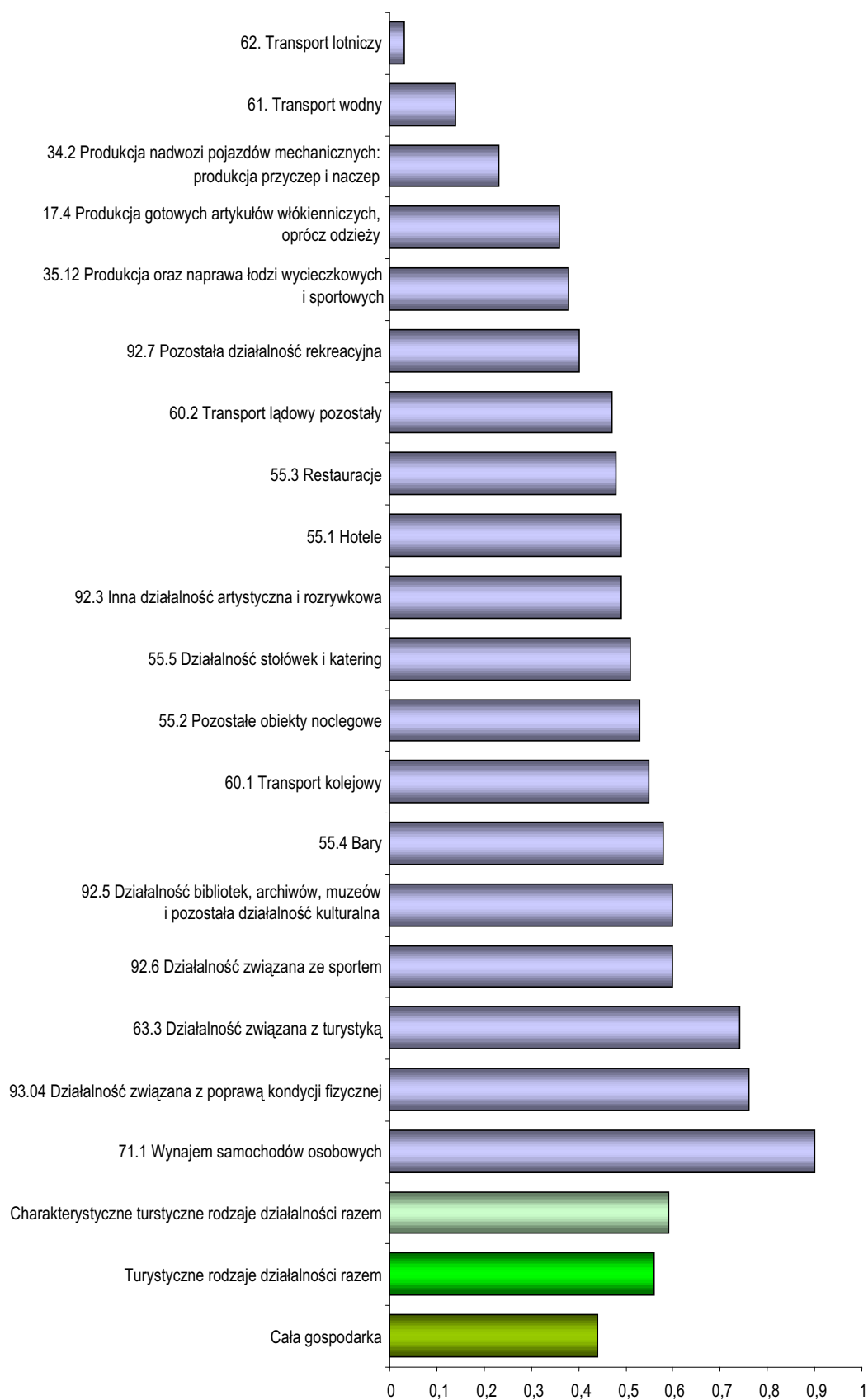
W 2001 roku *wartość dodana wytworzona w charakterystycznych turystycznych rodzajach działalności* wyniosła 70 296 408 tys. PLN (bez działalności lotnisk, dworców i portów), co stanowiło 10,7% wartości dodanej wytworzonej w tym roku. Oznacza to bardzo istotny wzrost w porównaniu z 2000 rokiem, dla którego udział ten kształtował się na poziomie 9,1%. Ale również w tym wypadku bardzo istotny wkład miały szacowane czynsze, dlatego bardziej realistyczny jest udział obliczony z ich pominięciem: ukształtował się on na poziomie 6,4%. Tak obliczony udział charakterystycznych rodzajów działalności turystycznej w wartości dodanej wytworzonej w gospodarce nie tylko nie wykazuje wzrostu, ale nawet lekki spadek (z 6,5%). Jeśli uwzględnić także działalność związaną z turystyką, której najistotniejszą część stanowi sprzedaż pojazdów i paliw oraz handel detaliczny (działy 50 i 52), łączny udział turystycznych rodzajów działalności w wartości dodanej wytworzonej w Polsce w 2001 roku wyniósł 8,8%. W stosunku do 2000 roku oznacza to znaczny spadek, bo wówczas udział ten wynosił 12,7%.

Wkład poszczególnych charakterystycznych rodzajów działalności turystycznej w wypracowanie przedstawionej wielkości agregatowej był bardzo zróżnicowany, co ilustruje wykres 5.1.

Wykres 5.1. Wartość dodana w charakterystycznych turystycznych rodzajach działalności w 2001 roku

Wykres 5.2. Udział wartości dodanej w produkcji globalnej turystycznych rodzajów działalności w 2001 roku

Większość charakterystycznych turystycznych rodzajów działalności wypracowała w 2001 roku stosunkowo niewielką wartość dodaną, rzadko przekraczającą 2 mld PLN. Wyjątek stanowi transport lądowy pozostały, gdzie wartość ta wyniosła ponad 16 mld. Spośród pozostałych rodzajów działalności do tych, które wypracowały największą wartość dodaną, należą transport kolejowy, hotele i działalność turystyczna pozostała (pośrednictwo i organizacja turystyki). W wymienionych rodzajach działalności wartość dodana wynosiła od prawie 6 mld PLN dla transportu kolejowego do 3,5 mld PLN dla działalności organizatorsko-pośredniczej i 3 mld PLN dla hoteli. O ile udział produktów turystycznych w produkcji globalnej transportu nie jest duży (patrz tab. 5 RST), o tyle dwa pozostałe rodzaje działalności są niemal całkowicie uzależnione od rozwoju turystyki, a osiągnięte przez nie wyniki zasługują na uwagę. Zaskakująco niska – tylko 72 045 tys. PLN – jest natomiast wartość dodana wypracowana przez transport lotniczy, również silnie uzależniony od świadczenia usług dla odwiedzających. W porównaniu z 2000 rokiem nie zaszły istotne zmiany, chociaż wielkość wartości dodanej wypracowanej przez hotele i podmioty organizatorsko-pośrednicze nieznacznie spadła, podobnie jak odnotowano dalszy spadek wartości dodanej w transporcie lotniczym.

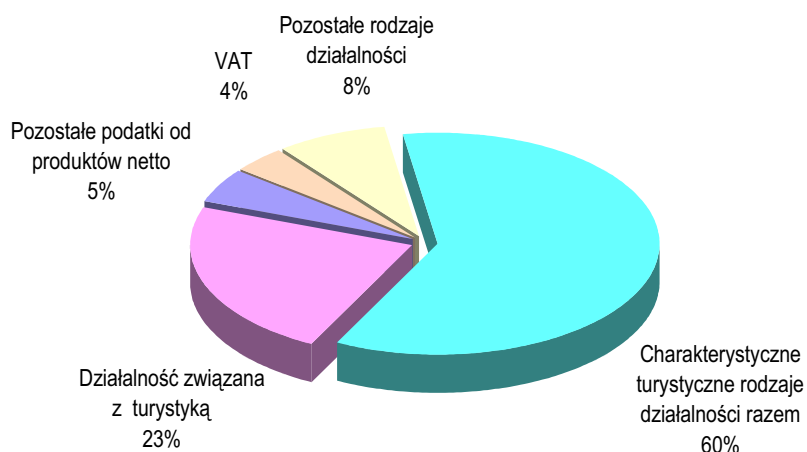
Ważnym wskaźnikiem charakteryzującym działalność gospodarczą jest udział wartości dodanej w produkcji globalnej, który pozwala ocenić efekty nakładów wykorzystanych w formie zużycia pośredniego. Wskaźnika tego nie należy mylić z rentownością, pokazuje on natomiast, w jakim stopniu zużycie pośrednie wykorzystywane w procesach wytwórczych w danym rodzaju działalności gospodarczej przyczynia się do tworzenia PKB. Odpowiednie wielkości dla gospodarki narodowej oraz turystycznych rodzajów działalności ilustruje wykres 5.2.

Analiza udziału wartości dodanej w produkcji globalnej turystycznych rodzajów działalności pozwala stwierdzić, że generalnie działalność turystyczna charakteryzuje się wyższym udziałem wartości dodanej w produkcji globalnej niż przeciętny w gospodarce. Dla całej gospodarki wielkość ta wynosiła 0,44, dla wszystkich turystycznych rodzajów działalności (bez szacowanych czynszów) – 0,55, a dla charakterystycznej działalności turystycznej nawet 0,59. Najwyższym wskaźnikiem charakteryzowały się: wynajem samochodów osobowych oraz działalność pośredniczo-organizatorska i działalność związana z poprawą kondycji fizycznej; najniższym – transport wodny i lotniczy. Pomimo znacznego zróżnicowania efektów osiąganych przez poszczególne turystyczne rodzaje działalności, trzeba podkreślić, że większość z nich charakteryzuje się wynikami lepszymi niż przeciętne dla gospodarki, czyli w stopniu większym niż przeciętny przyczynia się do tworzenia PKB. Są to więc prorozwojowe rodzaje działalności gospodarczej. Porównanie przedstawionych wyników z rezultatami dla 2000 roku nie ujawnia większych zmian, z tym że nieco silniej zaznaczyła się dodatnia różnica między wynikami turystycznych rodzajów działalności a przeciętną dla gospodarki. Dla turystycznych rodzajów działalności wskaźnik udziału wartości dodanej w produkcji globalnej wzrósł z 0,53 do 0,55, dla charakterystycznych rodzajów działalności – z 0,58 do 0,59, dla całej zaś gospodarki pozostał bez zmian: na poziomie 0,44.

5.3. „Turystyczny” PKB

Jak wspomniano wyżej, wartość dodana turystycznych rodzajów działalności jest mało precyzyjnym miernikiem wkładu turystyki w tworzenie PKB. Jest to efekt braku ścisłej korelacji między turystycznymi rodzajami działalności a produkcją wyrobów i usług nabywanych przez odwiedzających. Dokładniejszy pomiar można uzyskać eliminując efekty pozaturystycznej produkcji tych działów i włączając efekty wytwarzania produktów turystycznych występujących jako produkcja drugorzędna w przedsiębiorstwach zakwalifikowanych do innych rodzajów działalności. Odpowiednie dane zawiera tablica 6 RST. Obliczony w ten sposób turystyczny PKB jest znacznie niższy niż udział działalności turystycznej w wartości dodanej wypracowanej przez gospodarkę Polski w 2000 roku, ustalony według pierwszej metody. **Wypracowana ściśle dzięki turystyce wartość dodana** wynosiła 15 487 197 tys. PLN, a PKB (tzn. wartość dodana z uwzględnieniem podatków pośrednich od produktów turystycznych) ukształtował się na poziomie 17 080 966 tys. PLN. Tak więc **udział turystyki w tworzeniu PKB w 2001 roku wynosił 2,3%**. Oznacza to wzrost wartości dodanej wytworzonej dzięki turystyce o 17,2% licząc w cenach bieżących w stosunku do 2000 roku Częściowo zostało to spowodowane uwzględnieniem w 2001 roku marż hurtowych, ale wzrost zanotowano także w odniesieniu do charakterystycznych rodzajów działalności turystycznej, które są w pełni porównywalne (o 3,7%). W efekcie obliczony dla 2001 roku wkład turystyki w PKB Polski jest o 0,1 p.p. wyższy niż w 2000 roku.

Wykres 5.3. Struktura „turystycznego” PKB w 2001 roku

Największy udział w tworzeniu PKB miały charakterystyczne rodzaje działalności turystycznej: przypadało na nie 60% turystycznego PKB; na działalność związaną z turystyką przypadało 23%, a na pozostałe rodzaje działalności (również wytwarzające produkty turystyczne) – 8%. Pozostałą część turystycznego PKB stanowiły podatki pośrednie: łącznie 12% (patrz wykres 5.3.)

Spośród charakterystycznych turystycznych rodzajów działalności największy udział w tworzeniu PKB miała działalność pośredniczo-organizatorska, hotele, transport kolejowy

i usługi gastronomiczne. Znaczącym uzupełnieniem PKB wypracowanego w charakterystycznych turystycznych rodzajach działalności jest PKB osiągnięty dzięki turystyce w handlu paliwami i pozostałymi produktami, który stanowi podstawową część działalności określonej jako związana z turystyką. Warto dodać, że przedstawiona wartość turystycznego PKB jest lekko niedoszacowana ze względu na brak danych o wyjazdach jednodniowych mieszkańców Polski oraz brak pełnych informacji na temat usług związanych z turystyką kongresowo-targową.

6. Pracujący w turystyce

6.1. Uwagi metodologiczne

Dane o **pracujących** dotyczą osób wykonujących pracę przynoszącą im zarobek lub dochód. Zaliczono do tej grupy:

- a) osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy (umowa o pracę, powołanie, mianowanie, wybór),
- b) pracodawców i pracujących na własny rachunek, czyli:
 - ◇ właścicieli, współwłaścicieli i dzierżawców gospodarstw indywidualnych;
 - ◇ właścicieli, współwłaścicieli (łącznie z pomagającymi członkami ich rodzin);
 - ◇ inne osoby pracujące na własny rachunek (np. wykonujące wolne zawody);
- c) osoby wykonujące pracę nakładczą,
- d) agentów (łącznie z pomagającymi członkami ich rodzin oraz osobami zatrudnionymi przez agentów).

Zatrudnieni (pracownicy najemni) w gospodarce narodowej – to osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy na czas określony (w tym zatrudnione sezonowo i dorywczo) i nie określony, w pełnym i niepełnym wymiarze czasu pracy. Do grupy tej zalicza się:

- a) osoby zatrudnione na podstawie umowy o pracę, w tym również:
 - ◇ osoby zatrudnione przy pracach interwencyjnych i robotach publicznych, finansowanych z Funduszu Pracy,
 - ◇ osoby młodociane pracujące na podstawie umowy o pracę,
 - ◇ osoby zatrudnione poza granicami kraju, pracujące na rzecz krajowych jednostek organizacyjnych,
 - ◇ osoby przebywające za granicą na podstawie delegacji służbowej,
 - ◇ osoby związane z działalnością finansowaną z zakładowego funduszu socjalnego,
- b) osoby zatrudnione na podstawie powołania, wyboru lub mianowania,
- c) osoby pracujące w zakładach pracy w formie zorganizowanych grup roboczych (jednostki wojskowe, uczestnicy Ochotniczych Hufców Pracy, z wyjątkiem odbywających naukę zawodu, junacy obrony cywilnej, junacy straży przemysłowej i pożarnej, osoby odbywające w zakładach pracy zastępczą służbę poborowych, skazani).

Do grupy zatrudnionych nie zalicza się m.in.:

- a) osób wykonujących pracę nakładczą,

- b) uczniów, którzy zawarli z zakładem pracy umowę o pracę w celu przygotowania zawodowego,
- c) osób przebywających na urloпах wychowawczych w celu sprawowania opieki nad dzieckiem (także tych, które pobierają jednocześnie zasiłki macierzyńskie z tytułu urodzenia kolejnego dziecka), mimo że figurują one w stanie ewidencyjnym zakładu pracy,
- d) uczniów szkół dla niepracujących oraz słuchaczy szkół wyższych odbywających praktyki wakacyjne lub dyplomowe.

Ze względu na rozwiązania stosowane w polskiej statystyce zatrudnienia, nie dla wszystkich pozycji można było uzyskać odpowiednie dane. Dotyczy to wyrażenia wielkości zatrudnienia liczbą miejsc pracy, tzn. faktyczną liczbą zatrudnionych. Metodologia statystyczna przyjęta w Polsce umożliwia jedynie określenie przeciętnej liczby pracujących, przy czym dane dotyczące przeciętnej liczby właścicieli, współwłaścicieli i pomagających członków rodzin stanowią przeciętną stanów z końca lat 2000 i 2001, a dane dotyczące liczby zatrudnionych stanowią ekwiwalent pełnego wymiaru czasu pracy (ang. *Full-time Equivalent* – FTE). Wynika to z tego, że w Polsce przeciętny poziom zatrudnienia w osobach fizycznych zawsze podawany jest w przeliczeniu na pełne etaty (bierze się pod uwagę osoby pełnozatrudnione oraz niepełnozatrudnione w przeliczeniu na pełnozatrudnionych).

Dane dotyczące pracujących podano przyjmując zasadę jednorazowego ujmowania osób w głównym miejscu pracy, co pozwala uniknąć kilkakrotnego liczenia jednej osoby.

Charakter danych statystycznych nie pozwala na przedstawienie wielkości zatrudnienia wyrażonej liczbą miejsc pracy ani liczbą osób. Tablice 9, 10 i 11 RST, dotyczące charakterystyki siły roboczej zatrudnionej w turystyce, zawierają jedynie informację o liczbie pracujących w podziale na samozatrudnionych i zatrudnionych (ta druga grupa została przedstawiona po przeliczeniu na ekwiwalent pełnego czasu pracy).

Tablica 9 zawiera informacje o liczbie pracujących (także w podziale na zatrudnionych i samozatrudnionych) w jednostkach o liczbie pracujących powyżej 9 osób. Tablica 10 prezentuje podobne dane dla przedsiębiorstw zatrudniających do 9 osób. Informacja taka, niestety, dostępna była tylko na poziomie działów. Tablica 11 zawiera informację na temat liczby pracujących we wszystkich jednostkach, niezależnie od stanu zatrudnienia (również tylko na poziomie działów). Tablice te zawierają ponadto informację o liczbie pracujących, samozatrudnionych i zatrudnionych w podziale według płci (analogicznie dla poszczególnych typów przedsiębiorstw).

Problemem okazało się obliczenie wydajności pracy w turystyce (wielkości produkcji przypadającej na jednego pracującego), ponieważ stopień szczegółowości materiału statystycznego dostępnego w zakresie zatrudnienia w 2001 roku jest mniejszy niż wymagany do rachunku satelitarnego. Dane o wszystkich jednostkach dostępne są tylko na poziomie działów. Wykorzystanie danych na poziomie grup (obejmujących tylko duże jednostki), spowodowałoby zawyżenie wydajności pracy w zakresie omawianych rodzajów działalności. Analizy takiej dokonano w związku z tym tylko dla działu 55 (Hotele i restauracje), dla którego były dostępne wszystkie potrzebne dane.

6.2. Charakterystyka siły roboczej w działalności turystycznej

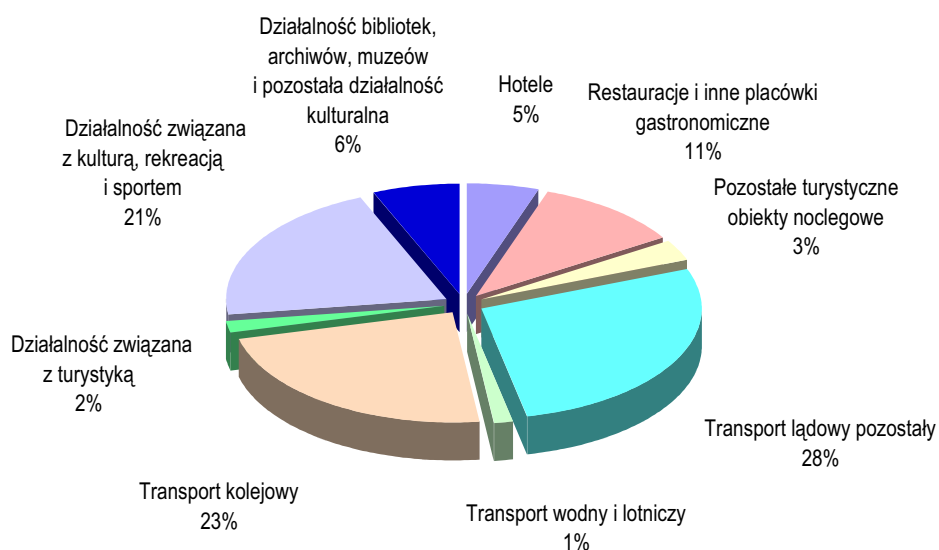
Przeciętna liczba pracujących w tzw. charakterystycznych rodzajach działalności turystycznej (CRDT) wyniosła w 2001 roku nieco ponad 811 tys. osób, z czego 520 tys. przypada na przedsiębiorstwa, w których liczba pracujących przekracza 9 osób, a prawie 300 tys. – na mniejsze jednostki. Pracujący w CRDT stanowili tym samym w 2001 roku około 7,8% siły roboczej w całej gospodarce, co jest porównywalne z danymi dla 2000 roku (7%).

Warto zauważyć, że w wypadku pierwszej grupy (jednostki o liczbie pracujących powyżej 9 osób) odnotowano zdecydowaną przewagę zatrudnionych (513 tys.) i niespełna 6 tys. właścicieli, współwłaścicieli i pomagających członków rodzin („samozatrudnieni”). W wypadku jednostek małych (do 9 pracujących) relacje te kształtują się odmiennie: aż 55% to samozatrudnieni (162 tys. osób). Jest to zrozumiałe, gdyż obsługa ruchu turystycznego sprzyja podejmowaniu działalności gospodarczej w formie samozatrudnienia, głównie z formie małych przedsiębiorstw.

Dane na temat łącznej liczby pracujących w obu rodzajach przedsiębiorstw (niezależnie od liczby pracujących) wskazują, że nieco ponad 20% przypada na samozatrudnionych, a około 80% – na zatrudnionych. W 2000 roku relacje te kształtowały się jak 30 do 70, co oznacza nieznaczne przesunięcie struktury pracujących w turystyce w 2001 roku w kierunku pracy najemnej.

Porównanie z danymi dotyczącymi siły roboczej w całej gospodarce, w której zaledwie 13% przypada na samozatrudnionych, a 87% na zatrudnionych, wskazuje, że turystyka bardziej niż inne rodzaje działalności gospodarczej sprzyja podejmowaniu inicjatywy gospodarczej i samodzielnemu tworzeniu miejsc pracy.

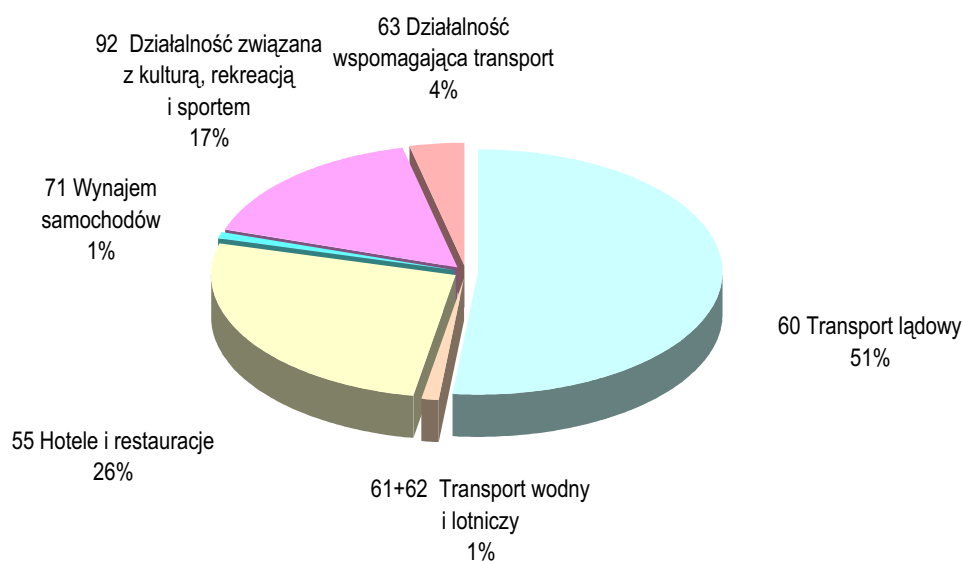
Wykres 6.1. Pracujący w charakterystycznych rodzajach działalności w 2001 roku (jednostki powyżej 9 osób)

Dane o pracujących w CRDT na poziomie grup dostępne są jedynie dla przedsiębiorstw zatrudniających powyżej 9 osób. Ale ze względu na duży udział małych jednostek w działalności turystycznej warto także poddać analizie dość silnie zagregowane dane dla tej grupy przedsiębiorstw (dostępne tylko na poziomie działów). Poniżej zaprezentowano w związku z tym wykres 6.1 tylko dla jednostek liczących ponad 9 osób i wykres 6.2 uwzględniający także mniejsze jednostki (do 9 osób).

Dane z wykresu 6.1 pokazują, że wśród charakterystycznych rodzajów działalności turystycznej największym pracodawcą jest transport lądowy: 23% zatrudnionych przypada na transport kolejowy (133 tys. osób), a 28% – na pozostały transport lądowy (160 tys.). Uwzględnienie współczynnika spożycia turystycznego powoduje nieznaczne obniżenie tych wielkości, ale nie zmienia to dominującej pozycji wymienionych grup. Nieznacznie mniejszy udział odnotowano w 2001 roku w przypadku *działalności kulturalnej i rekreacyjnej* (21%). Skromnie na tym tle prezentuje się *hotelarstwo* (łącznie na wszystkie obiekty noclegowe przypada zaledwie 8% pracujących w CRDT). Gastronomia tworzy ponad 11% miejsc pracy w turystyce, a działalność pośredniczą i organizatorską tylko 2%.

Wykres 6.2. Pracujący w charakterystycznych rodzajach działalności w 2001 roku (wszystkie jednostki)

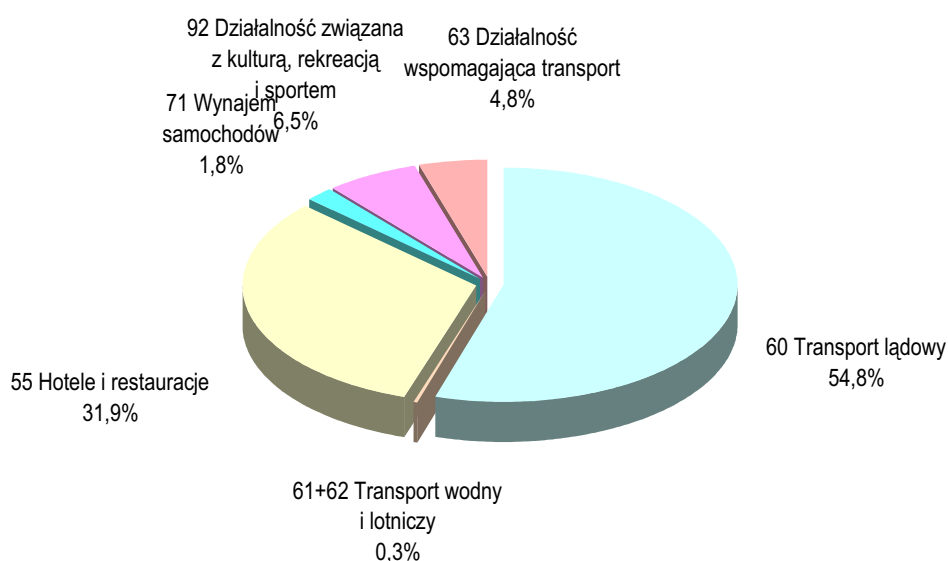

Ponieważ dane dotyczące liczby pracujących we wszystkich jednostkach (niezależnie od wielkości) dostępne są tylko na poziomie działu, analiza udziału poszczególnych CRDT w łącznej liczbie pracujących w turystyce możliwa jest tylko na tym poziomie. Warto się jednak przyjrzeć danym obejmującym łącznie wszystkie jednostki, ponieważ pomijając jednostki małe (do 9 osób) tracimy z pola widzenia znaczącą grupę pracujących w turystyce (prawie 300 tys. osób). Wykres 6.2 pokazuje, że największy udział w przeciętnej liczbie pracujących w CTRD w 2001 roku miał *transport lądowy* (51%), który jednak nie może być w całości (świadczy o tym wartość współczynnika TWD – tab. 6 RST) przypisany obsłudze ruchu turystycznego.

Znaczący jest także łączny udział hoteli i restauracji w tworzeniu miejsc pracy w turystyce: kształtował się on na poziomie 26%. Kolejne miejsce zajęła *działalność kulturalno-rekreacyjna*: 17%. Na *działalność wspomagającą transport* (która obejmuje m.in. działalność biur podróży) przypadło w 2001 roku zaledwie 4%.

Na siłę roboczą zatrudnioną w gospodarce składają się osoby samodzielnie prowadzące działalność gospodarczą (samozatrudnieni) oraz pracownicy (zatrudnieni). Rozpowszechniony jest pogląd, że znaczący wzrost rozmiarów siły roboczej zatrudnionej w gospodarce będzie możliwy przy aktywnym podejmowaniu działalności gospodarczej, a więc gdy będzie rósł udział osób samozatrudnionych. Charakterystyczne rodzaje działalności turystycznej reprezentują dość znacznie zróżnicowane pole dla tego typu aktywności (patrz wykres 6.3).

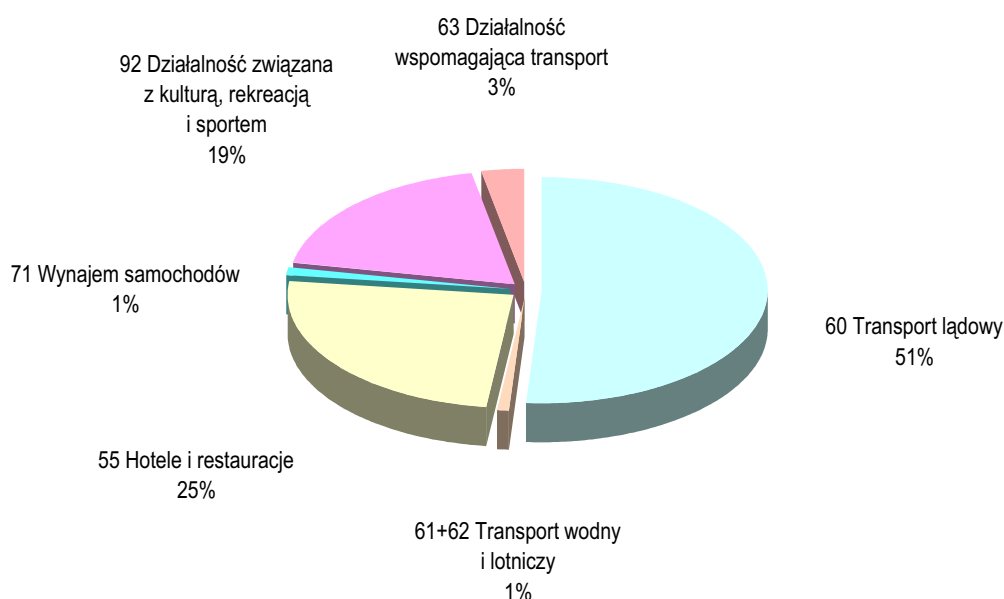
Wykres 6.3. Samozatrudnieni w CRDT w 2001 roku (wszystkie jednostki)

W 2001 roku w CRDT zarejestrowano we wszystkich jednostkach prawie 168 tys. samozatrudnionych, co stanowiło 12,3% ich liczby w całej gospodarce (w 2000 r. 13,4%). Największą liczbą samozatrudnionych charakteryzował się *transport lądowy* (55% samozatrudnionych we wszystkich CRDT). Można to wyjaśnić m.in. tym, że jego częścią jest działalność taksówkowa. Znaczącą grupą są również samozatrudnieni w dziale *hotele i restauracje*: 32%, z czego znaczna część przypada zapewne na usługi gastronomiczne. Niestety, na poziomie grup informacja szczegółowa nie jest dostępna w odniesieniu do jednostek zatrudniających do 9 osób. Samozatrudnieni odgrywają też dostrzegalną rolę w *działalności wspomagającej transport* (w tym usługi pośredniczo-organizatorskie) (5%) oraz w *działalności związanej z kulturą, rekreacją i sportem* (6%).

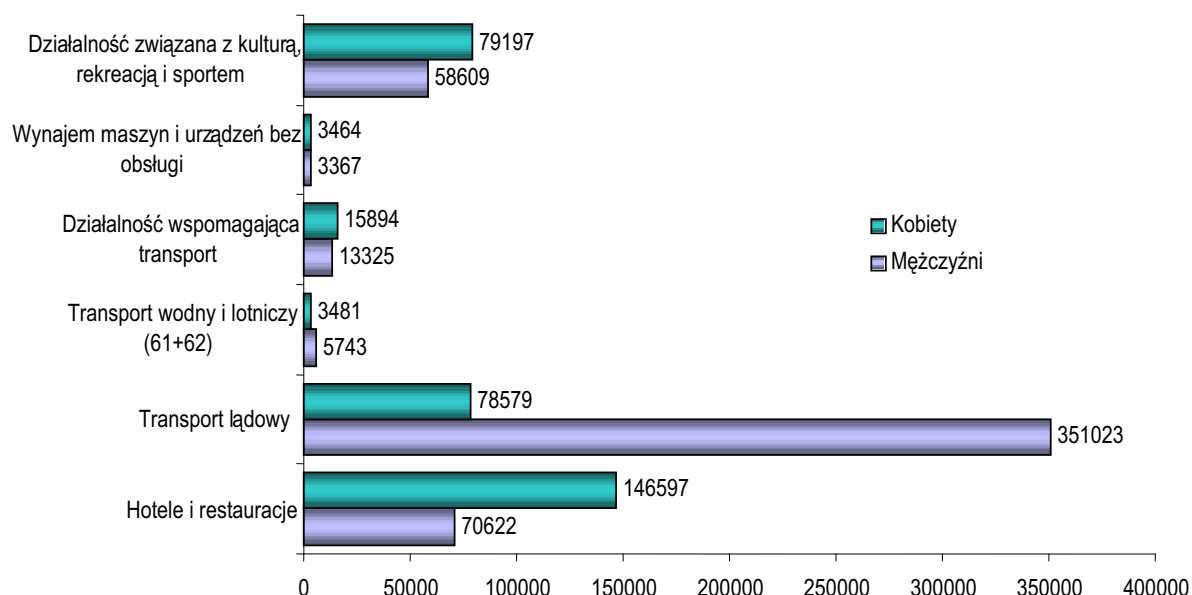
Liczba zatrudnionych w CRDT kształtowała się w 2001 roku na poziomie 643 tys. osób, co stanowiło 7,1% zatrudnionych w całej gospodarce. Należy podkreślić, że w 2000 roku udział ten kształtował się na poziomie niespełna 6%. Największy poziom zatrudnienia (patrz wykres 6.4) odnotowano w *transporcie lądowym* (51%), *usługach gastronomiczno-noclegowych* (25%) oraz *działalności kulturalno-rekreacyjnej* (19%).

Wykres 6.4. Zatrudnieni w CRDT w 2001 roku (wszystkie jednostki)

Wątek struktury pracujących według płci w charakterystycznych turystycznych rodzajach działalności pojawia się na wykresie 6.5. Wskazuje on na dość istotny udział kobiet w grupie pracujących w turystyce w 2001 roku. Łącznie w CRDT pracuje prawie 319 tys. kobiet (325 tys. w 2000 r.), co stanowi prawie 40% wszystkich pracujących w CRDT (wynik prawie taki sam jak w 2000 r.). W dalszym ciągu udział kobiet wśród pracujących w CRDT pozostaje niższy niż w całej gospodarce, dla której wynosił nieco ponad 47%.

Wykres 6.5. Pracujący według płci w 2001 roku (wszystkie jednostki)

Kobiety dominują w dziale *hotele i restauracje*, w którym stanowiły w 2001 roku (podobnie jak rok wcześniej) 67% pracujących. W dziale tym odnotowano też największą liczbę pracujących kobiet (ponad 146 tys.), co stanowi prawie połowę (46%) wszystkich kobiet pracujących

w CRDT. Znaczący jest też udział kobiet w *działalności kulturalno-rekreacyjnej* (57%). Dział ten daje pracę 27% kobiet zatrudnionych we wszystkich CRDT. Przeważający udział kobiet wśród pracujących charakteryzował też *działalność wspomagającą transport*, której zasadniczy trzon stanowi działalność biur podróży. Kobiety stanowią tu 54% wszystkich pracujących.

Znacząca liczba kobiet (ponad 78 tys.) znajduje pracę w transporcie lądowym – ale ich udział w łącznej liczbie pracujących wynosi tu zaledwie 18%. W pozostałych działach CRDT odsetek kobiet nie spada poniżej 30%, co wskazuje na istotne znaczenie CRDT dla zatrudnienia kobiet.

Odrębna analiza danych w zakresie zatrudnionych oraz właścicieli, współwłaścicieli i pomagających członków rodzin (samozatrudnionych) wskazuje, że cechują je odmienne tendencje. Na około 120 tys. mężczyzn pracujących jako właściciele i współwłaściciele w CRDT przypada 47 tys. kobiet (28% wszystkich samozatrudnionych w CRDT). Jedynie w dziale *hotele i restauracje* odsetki te kształtują się korzystniej dla kobiet: prawie 32 tys. samozatrudnionych tam to kobiety (prawie 59% samozatrudnionych w tym dziale). W pozostałych działach dominują mężczyźni (patrz tab. 6).

Jeśli chodzi o stosunek liczby kobiet pracujących na własny rachunek w poszczególnych działach CRDT do całkowitej liczby kobiet samozatrudnionych w CRDT, najkorzystniej prezentuje się ponownie dział *hotele i restauracje* (66% kobiet pracujących na własny rachunek w CRDT). W pozostałych działach odsetek nie przekracza 10%.

Wśród właścicieli, współwłaścicieli i pomagających członków rodzin mężczyźni reprezentowani są najliczniej w *transporcie lądowym* (70% mężczyzn zatrudnionych w CRDT). Dla porównania w *hotelach i restauracjach* działa tylko 18% mężczyzn zatrudnionych na własny rachunek w CRDT (nie odnotowano tu żadnych zmian w stosunku do 2000 r.).

Kategoria zatrudnionych w CRDT to ponad 372 tys. mężczyzn i 270 tys. kobiet, a więc proporcje płci są w tym wypadku bardziej wyrównane: udział kobiet wynosi 42% (wzrost w stosunku do 2000 r., kiedy to udział kobiet w liczbie zatrudnionych w CRDT wynosił 38%). Przewaga kobiet jest szczególnie widoczna wśród zatrudnionych w *hotelach i restauracjach*, gdzie stanowią, podobnie jak rok wcześniej, ponad 70%. Podobny poziom przewagi liczebnej kobiet występuje w *działalności związanej z kulturą, rekreacją i sportem*: 75 tys. kobiet stanowi prawie 60% ogółu zatrudnionych w tym dziale.

Mężczyźni zatrudnieni w CRDT znajdują najwięcej miejsc pracy w działach: *transport lądowy* (267 tys.) oraz *działalność związana z kulturą, rekreacją i sportem* (51 tys.). Ale tylko w transporcie uzyskują liczebną przewagę nad kobietami (79% zatrudnionych w tym dziale to mężczyźni).

Reasumując można stwierdzić, że w obsłudze ruchu turystycznego występuje silne zróżnicowanie struktury pracujących według płci zależnie od rodzaju działalności. Są tu zarówno wybitnie sfeminizowane działy gospodarki, jak i działy o zdecydowanej dominacji mężczyzn, a udział jednej lub drugiej płci zależy m.in. od tego, czy mamy do czynienia z działalnością samodzielną czy zatrudnieniem.

Należy jednak zauważyć, że struktura zatrudnienia według płci w turystyce odbiega od danych dla całej gospodarki – na niekorzyść kobiet. Udział kobiet w grupie pracujących, za-

trudnionych i samozatrudnionych w całej gospodarce wynosi odpowiednio: 47%, 49% i 37%. W wypadku charakterystycznych rodzajów działalności turystycznej analogiczne dane przybierają wielkość: 39%, 42% i 28%.

Analiza wydajności pracy mierzonej jako iloraz produkcji globalnej i liczby pracujących dokonana została, jak wspomniano w uwagach metodologicznych, tylko dla działu *hotele i restauracje*. W 2001 roku na jednego pracującego w tym dziale przypadało 74 tys. PLN produkcji globalnej, dla całej zaś gospodarki – 142 tys. PLN. Jeśli chodzi natomiast o wielkość wartości dodanej przypadającej na jednego pracującego, to w całej gospodarce była ona ponad półtora raza większa niż w dziale hoteli i restauracji (odpowiednio 62,89 i 38,51 PLN).

7. Akumulacja i aktywa niefinansowe turystycznych rodzajów działalności

7.1. Uwagi metodologiczne

Zgodnie z metodologią OECD, wartość akumulacji brutto i zasobów kapitałowych brutto obliczana jest w RST dla charakterystycznych rodzajów działalności turystycznej, co wyklucza włączenie do niej nakładów związanych z turystyką, będących drugorzędną produkcją pozaturystycznych rodzajów działalności. Z dokonanego wcześniej przeglądu źródeł informacji statystycznej wynika, że zgodnie z *Metodologią rachunku satelitarnego turystyki dla Polski* możliwe było jedynie częściowe sporządzenie tablic 7 i 8 RST. Zostały w nich uwzględnione nakłady na drugie domy, nakłady na inne budynki i budowle, środki transportu oraz pozostałe środki trwałe. Nie została natomiast uwzględniona wartość gruntów (tylko w tabeli 8 uwzględniono w nakładach na *nieprodukowane aktywa niefinansowe* nakłady na ulepszenia gruntu). Zgodnie z *Metodologią* nie zostały również uwzględnione wartości niematerialne i prawne, a w zakresie aktywów nieprodukowanych niefinansowych – grunty i pozostały kapitał tego typu.

Zgodnie z propozycjami zawartymi w *Metodologii*, podobnie jak dla RST za rok 2000 przyjęto ograniczoną listę rodzajów działalności. Wyłączono transport kolejowy, ponieważ przewozy pasażerskie, zwłaszcza turystyczne, stanowią tylko niewielką część jego produkcji globalnej i nie są istotną przesłanką podejmowanych decyzji inwestycyjnych. Z kolei włączono grupę 63.2 *pozostała działalność wspomagająca transport*, gdyż przeważająca część świadczonych przez nią usług konsumowana jest przez odwiedzających, chociaż nie nabywają ich bezpośrednio. Dla podkreślenia tego, dane na temat akumulacji i zasobów kapitałowych CRDT będą w dalszej części opracowania odpowiednio interpretowane.

Zalecane w przypadku tabeli 8 RST włączenie wskaźników wykorzystania zdolności eksploatacyjnej majątku trwałego zostało zgodnie z propozycjami *Metodologii* ograniczone w obecnej edycji RST do wykorzystania bazy noclegowej oraz środków transportu, przede wszystkim samolotów.

Tablica 7: *Akumulacja brutto charakterystycznych rodzajów działalności turystycznej, ceny bieżące* – powinna dostarczyć informacji na temat akumulacji brutto. Oznacza to, że w tabelicy uwzględnione powinny być nie tylko nakłady brutto na środki trwałe, ale także nakłady netto poniesione w związku z zakupem gruntów oraz nieprodukowanych, niefinansowych aktywów (takich jak prawa lądowania). Są one efektem działalności regulacyjnej rządów i mogą mieć również znaczną wartość. Do tego typu aktywów należą licencje taksówkarskie oraz korzystanie z franszyzy przez hotele i obiekty gastronomiczne. Chociaż nabycie aktywów niefinansowych nie jest elementem popytu turystycznego, to kapitał stanowi podstawę świadczenia usług (i dóbr) turystycznych. Z tego powodu dane zawarte w tablicy 7 służą pomiarowi akumulacji w odniesieniu do poszczególnych rodzajów aktywów: budynków mieszkalnych, budynków niemieszkalnych, sprzętu transportowego, komputerów i innego sprzętu elektronicznego, gruntów i innych nieprodukowanych aktywów. Co więcej, produkowane aktywa niefinansowe mają podstawowe znaczenie dla budowy modeli pośredniego oddziaływania turystyki na gospodarkę i zatrudnienie.

Uwzględnione w tablicy 7 RST rodzaje działalności są identyczne jak w pozostałych tablicach, z tym że włączono do niej *usługi na rzecz transportu lotniczego*. Chodzi bowiem o pełne uwzględnienie nakładów na infrastrukturę lotniczą, które często ponoszone są przez przedsiębiorstwa inne niż linie lotnicze. W tablicy nie uwzględniono natomiast nakładów kapitałowych ponoszonych w związku z produkcją turystycznych trwałych dóbr konsumpcyjnych. Wynika to z tego, że stanowią one tylko niewielki ułamek produkcji właściwych dla nich rodzajów działalności.

Ze względu na niepełne ujmowanie wartości gruntów w ewidencji księgowej i brak możliwości oszacowania pozostałych nakładów na nieprodukowane aktywa niefinansowe, w opracowaniu za rok 2000 dokonano zmiany tytułu tablicy 7 RST. W niniejszym opracowaniu zachowano zmienioną nazwę. Tytuł tabeli brzmi ***Nakłady inwestycyjne na środki trwałe w charakterystycznych rodzajach działalności turystycznej w 2001 roku, ceny bieżące***.

Z podobnego względu pozostawiono nazwę tablicy 8 RST zmienioną w 2000 roku z *Zasoby kapitałowe brutto charakterystycznych rodzajów działalności turystycznej* na ***Wartość netto środków trwałych w charakterystycznych rodzajach działalności turystycznej w 2001 roku, ceny bieżące***.

Zakres tablicy 8 jest podobny jak tablicy 7, jednak w przeciwieństwie do poprzedniej, nie mierzy ona przepływów w określonym czasie, lecz stan zasobów na koniec okresu. Ponadto zawiera dodatkową kolumnę, zatytułowaną „wykorzystanie zdolności usługowej”. Poznanie wartości tego wskaźnika pozwala określić, jak dany rodzaj działalności wykorzystuje posiadane aktywa; pozwala przewidywać presję na ceny i zapotrzebowanie na kapitał.

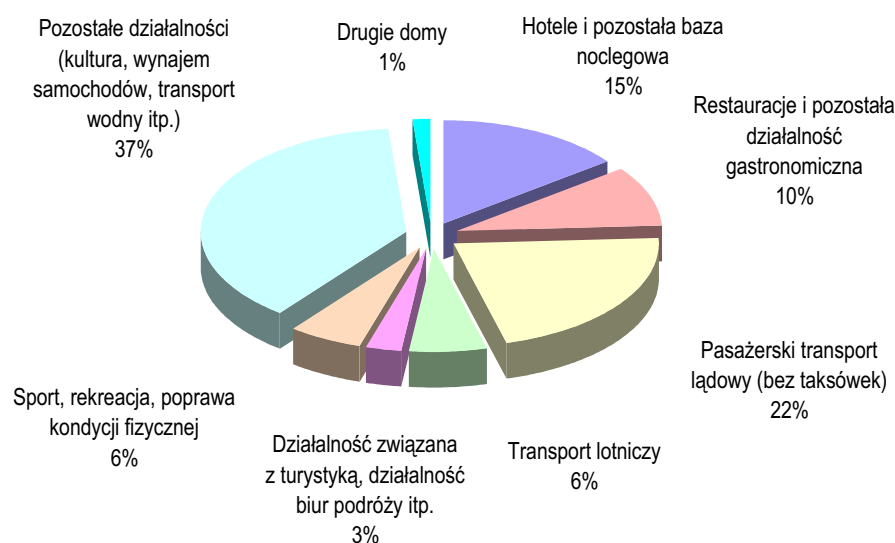
Uzyskanie odpowiednich informacji dotyczących wartości gruntów i nieprodukowanych, niefinansowych aktywów okazało się niemożliwe. Zebranie danych umożliwiających oszacowanie tych wartości wymagałoby długotrwałych badań z wykorzystaniem specyficznych metod, np. informacji pochodzących z aktualnych przetargów oraz informacji o opłatach franszysowych, możliwych do uzyskania tylko od zainteresowanych stron.

W odniesieniu do danych dotyczących nakładów i środków trwałych brutto nie zastosowano (zgodnie z przyjętą metodologią OECD) korekty tych wartości za pomocą współczynnika spożycia turystycznego II, ponieważ nie miałyby to logicznego uzasadnienia (trudno stwierdzić, że np. inwestycją turystyczną było 75% samolotu).

7.2. Nakłady inwestycyjne w charakterystycznych rodzajach działalności turystycznej w 2001 roku

Nakłady inwestycyjne na budynki i budowle, środki transportu oraz pozostałe środki trwałe, łącznie z nakładami na ulepszenia gruntu, w charakterystycznych rodzajach działalności turystycznej w 2001 roku wyniosły 5,3 mld PLN, co stanowi 4,4% nakładów inwestycyjnych ogółem. Strukturę nakładów przedstawia wykres 7.1.

Wykres 7.1. Udział wybranych grup działalności w nakładach inwestycyjnych charakterystycznych rodzajów działalności turystycznej

W nakładach inwestycyjnych dominują dwie grupy działalności: pasażerski transport lądowy oraz hotele i pozostała baza noclegowa¹¹. W porównaniu z rokiem 2000 spadł udział transportu lotniczego.

W 2001 roku oddano do użytku (nowe inwestycje lub generalne remonty) 647 obiektów (o 54% mniej niż w 2000 r.) o kubaturze 1 260,0 tys. m³, w tym 299 hoteli (o 3,5% mniej niż

¹¹ Polska Klasyfikacja Obiektów Budowlanych w sekcji 12 *Budynki niemieszkalne* wyróżnia grupę obiektów *Hotele i budynki zakwaterowania turystycznego*, w której mieszczą się dwie klasy:

1211 *Budynki hoteli* – obejmująca: hotele, motele, gospody, pensjonaty i podobne budynki oferujące zakwaterowanie, z restauracjami lub bez, samodzielne restauracje i bary,

1212 *Budynki zakwaterowania turystycznego, pozostałe* – schroniska młodzieżowe, schroniska górskie, domki kempingowe, domy wypoczynkowe oraz pozostałe budynki zakwaterowania turystycznego.

w 2000 r.). Nakłady w grupie hoteli i budynków zakwaterowania turystycznego w 2001 roku wyniosły 772,7 mln PLN, w tym nakłady w grupie hoteli wyniosły 697,8 mln PLN. Produkcja budowlano-montażowa w 2001 roku w grupie hoteli i budynków zakwaterowania turystycznego, zrealizowana systemem zleceńowym przez podmioty budowlane, w których liczba pracujących przekracza 9 osób, wyniosła 661,1 mln PLN (spadek o 6,2%).

Tablica 7.1. Budynki zakwaterowania turystycznego i hotele oddane do użytku w 2001 roku

Lp.	Województwo	Liczba obiektów*	Kubatura w tys. m ³ *	Liczba hoteli	Kubatura w tys. m ³
1	Dolnośląskie	61	153,5	36	145,3
2	Kujawsko-pomorskie	57	38,0	13	27,8
3	Lubelskie	10	17,9	8	17,4
4	Lubuskie	17	48,6	12	48,0
5	Łódzkie	26	72,5	16	69,4
6	Małopolskie	41	128,8	34	128,0
7	Mazowieckie	143	198,6	22	89,9
8	Opolskie	10	39,4	10	39,4
9	Podkarpackie	15	42,6	11	39,7
10	Podlaskie	16	28,9	4	25,5
11	Pomorskie	37	102,7	34	101,6
12	Śląskie	61	116,4	47	111,2
13	Świętokrzyskie	3	7,9	2	5,2
14	Warmińsko-mazurskie	61	61,2	14	43,3
15	Wielkopolskie	60	148,8	23	140,3
16	Zachodniopomorskie	29	54,2	13	43,0
POLSKA		647	1260,0	299	1075,0

* Hoteli i budynków zakwaterowania turystycznego.

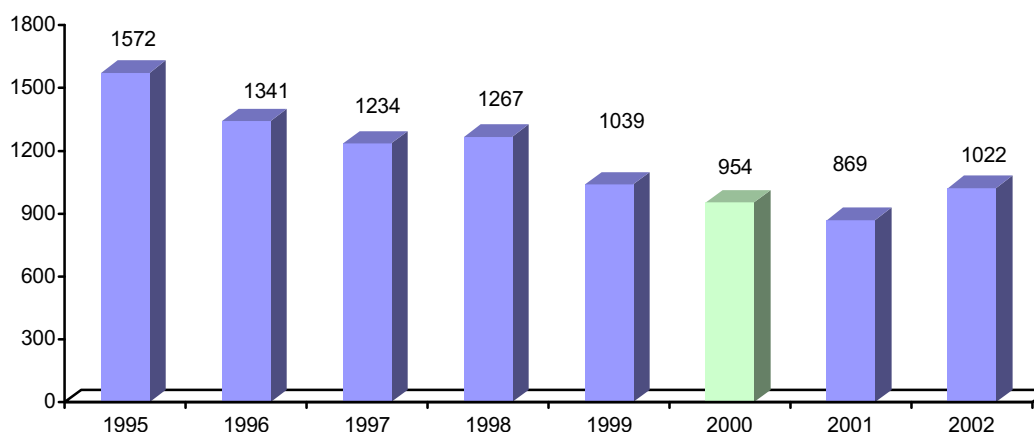
Źródło: *Budownictwo – wyniki działalności w 2001 r.* Warszawa GUS 2002.

Przedstawione informacje dotyczyły bazy zakwaterowania zbiorowego. Jeśli chodzi o bazę zakwaterowania indywidualnego, w zakres RST wchodzi tylko tzw. drugie domy. W 2001 roku GUS wyodrębnił kategorię *Domy letnie i domki wypoczynkowe oraz rezydencje wiejskie*¹². W poprzednich latach (poza 2000) stosowano kategorię *domki kempingowe*. W 2001 roku oddano do użytku 869 obiektów o kubaturze 247,9 tys. m³ i wartości 76,4 mln

¹² Nieprzystosowane do stałego zamieszkania.

PLN. W 2001 roku Instytut Turystyki oszacował, że w 2000 roku oddano do użytku około 950 obiektów o wartości 78,1 mln PLN. Zmiany w tym zakresie obrazuje wykres 7.2.

Wykres 7.2. Domy letniskowe i domki wakacyjne oraz rezydencje wiejskie*

* Nie przeznaczone do stałego zamieszkania.

Dane za lata 1995-1999 dotyczą tzw. domków kempingowych, za lata 2001-2002 – domów letniskowych i domków wakacyjnych oraz rezydencji wiejskich. Za rok 2000 – oszacowanie Instytutu Turystyki.

Źródło: *Budownictwo, wyniki działalności*. Warszawa GUS 1995-2002.

Tablica 7.2. Oszacowania wybranych wielkości dla domów letniskowych i domków wakacyjnych oraz rezydencji wiejskich w latach 2000-2002

Wyszczególnienie	2000	2001	2002
Wartość produkcji oddanych domów w mln PLN	78,1	76,4	b.d.
Liczba domów oddanych do użytku	954	869	1022
Kubatura w tys. m ³	274,3	249,9	270,1

Źródło: *Budownictwo, wyniki działalności*. Warszawa GUS 1995-2002.

W 2001 roku zakupiono 5 samolotów pasażerskich. W tym samym roku łącznie na zakup środków transportu w sektorze transportu lotniczego poniesiono nakłady w wysokości około 224,8 mln PLN. Łączne nakłady na transport lotniczy w 2001 roku wyniosły 318,2 mln PLN.

Wykorzystanie miejsc w samolotach pasażerskich w 2001 roku na liniach krajowych wynosiło 53,0%, a na liniach zagranicznych – 54,6%.

Tablica 7.3. Nakłady inwestycyjne na środki trwałe w charakterystycznych rodzajach działalności turystycznej w 2001 roku, ceny bieżące (w mln PLN)

Rodzaj działalności		Nakłady na produkowane aktywa niefinansowe					Nieprodu- kowane aktywa niefinan- sowe ogółem
		Budynki mieszkal- ne	Pozostałe budynki i budowle	Środki transportu	Pozostałe	Ogółem	
	Drugie domy	76,4				76,4	0,0
55.1	Hotele	.	539,1	14,2	144,1	697,4	0,1
55.2	Pozostałe obiekty noclegowe	.	52,9	3,8	18,2	74,9	0,0
55.3	Restauracje	.	311,1	17,0	120,5	448,6	0,1
55.4	Bary	.	24,7	2,2	9,9	36,8	0,0
55.5	Działalność stołówek i catering	.	10,2	1,5	5,7	17,4	0,0
60.21	Pozostały pasażerski trans- port rozkładowy lądowy	.	173,7	810,3	86,6	1070,6	0,2
60.23	Pozostały pasażerski trans- port lądowy (bez taksówek)	.	5,8	67,9	4,0	77,8	0,0
61	Transport wodny	.	8,1	42,6	3,2	53,8	0,0
62	Transport lotniczy	.	76,5	224,8	17,0	318,2	0,1
63.3	Działalność związana z turystyką	.	68,3	36,2	35,2	139,8	0,0
71.1	Wynajem samochodów oso- bowych	.	14,2	1501,1	306,8	1822,1	0,3
92.3	Inna działalność artystyczna i rozrywkowa	.	103,6	12,1	52,9	168,7	0,0
92.5	Działalność bibliotek, archi- wów, muzeów i pozost. dział. kulturalna	.	76,6	8,5	34,1	119,2	0,0
92.6	Działalność związana ze sportem	.	106,3	11,2	27,9	145,4	0,0
92.7	Pozostała działalność rekre- acyjna	.	31,3	3,9	19,7	54,8	0,0
93.04	Działalność związana z poprawą kondycji fizycznej	.	12,0	3,9	7,0	22,9	0,0
	Ogółem	76,4	1614,3	2761,2	892,7	5344,6	1,0

Źródło: Obliczenia Instytutu Turystyki, tablica 7 RST.

7.3. Wartość netto środków trwałych w charakterystycznych rodzajach działalności turystycznej w 2000 roku

Wartość netto środków trwałych, obejmująca produkowane aktywa niefinansowe (budynki i budowle, środki transportu i pozostałe produkowane aktywa niefinansowe) w rodzajach działalności charakterystycznych dla działalności turystycznej (bez wartości gruntów i drugich domów), w 2000 roku wyniosła 17,0 mld PLN, co stanowi 1,3% wartości netto środków trwałych ogółem. Strukturę wartości przedstawia wykres 7.3.

Tablica 7.4. Wartość netto środków trwałych* w charakterystycznych rodzajach działalności turystycznej w 2001 roku, ceny bieżące (w mln PLN)

Rodzaj działalności		Produktowane aktywa niefinansowe					Współczynnik specjalizacji	Wykorzystanie środków trwałych	Miernik wykorzystania środków trwałych
		Budynki mieszkalne	Pozostałe budynki i budowle	Środki transportu	Pozostałe	Ogółem			
	Drugie domy**	x	.	
55.1	Hotele	.	5124731,5	56814,9	525201,8	5706748,2	0,958	37,5	Wykorzystanie miejsc %***
55.2	Pozostałe obiekty noclegowe	.	1050117,8	19274,3	94724,9	1164117,0	0,95	34,7	
55.3	Restauracje	.	1916140,9	71507,4	519166,5	2506814,8	0,973	.	
55.4	Bary	.	73441,0	5245,9	34091,8	112778,7	1	.	
55.5	Działalność stołówek i catering	.	74123,8	6743,2	25090,1	105957,1	0,986	.	
60.21	Pozostały pasażerski transport rozkładowy lądowy	.	2263148,7	3414029,1	414876,2	6092054,0	0,259	774,1,6	mln pas.
60.23	Pozostały pasażerski transport lądowy (bez taksówek)	.	35145,3	394204,7	14848,4	444198,4	0,259	124,6	mln pas.
61	Transport wodny	.	224119,8	366901,5	28830,3	619851,6	0,086	2,3****	mln pas.
62	Transport lotniczy	.	930037,7	163435,2	84605,9	1178078,8	0,971	3,4	mln pas.
63.3	Działalność związana z turystyką	.	933751,8	218852,9	206503,9	1359108,6	0,829	.	
71.1	Wynajem samochodów osobowych	.	45535,7	2031331,7	453522,7	2530390,1	0,05	.	
92.3	Inna działalność artystyczna i rozrywkowa	.	2618790,1	55688,5	362990,6	3037469,2	0,861	.	
92.5	Działalność bibliotek, archiwów, muzeów i pozost. dział. kulturalna	.	1709670,4	24197,9	312808,0	2046676,3	0,855	15,1	mln osób w muzeach
92.6	Działalność związana ze sportem	.	940545,6	37546,0	199898,1	1177989,7	0,861	.	
92.7	Pozostała działalność rekreacyjna	.	543760,5	16799,4	117190,3	677750,2	0,851	.	
93.04	Działalność związana z poprawą kondycji fizycznej	.	128504,6	14084,8	43895,3	186484,7	0,932	.	
Ogółem		.	18611565,2	6896657,4	3438244,8	28946467,4	x	x	

* Przeciętne w roku.

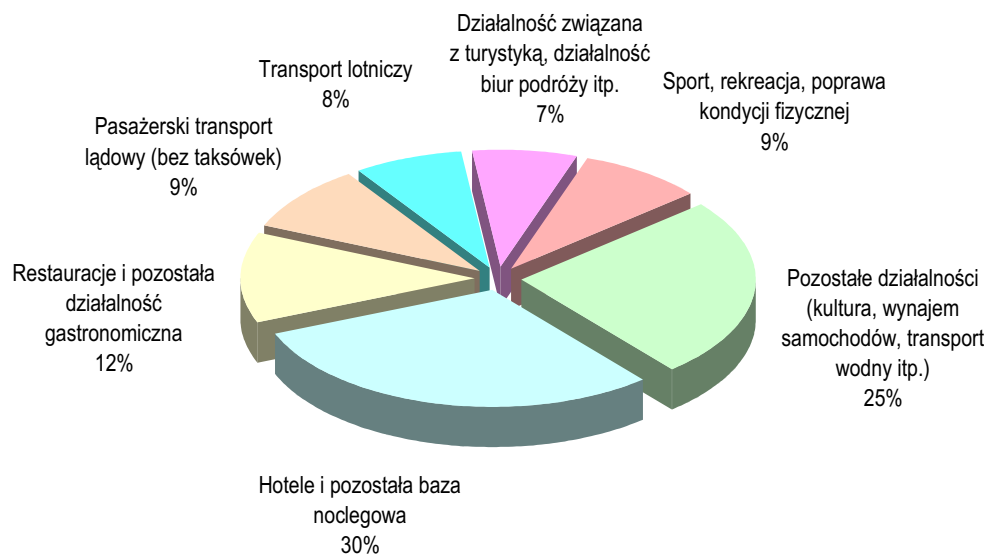
** Brak danych dotyczących wartości środków trwałych.

*** Stopień wykorzystania pokoi w hotelach wyniósł 45,7%.

**** W tym promy międzynarodowe 690 tys., a żegluga śródlądowa 1 637 tys. osób.

Źródło: Obliczenia Instytutu Turystyki, tablica 7 RST.

Wykres 7.3. Udział wybranych grup działalności w wartości netto środków trwałych charakterystycznych rodzajów działalności turystycznej w 2000 roku

W podanej wartości netto środków trwałych nie uwzględniono wartości gruntów. Nie uwzględniono także wartości domów wakacyjnych.

8. Wpływy podatkowe i dotacje związane z turystyką

8.1. Uwagi metodologiczne

Informacje o podatkach pojawiają się w systemie rachunków narodowych w dwóch grupach transakcji związanych z działaniami gospodarczymi. Pierwszą grupę stanowią transakcje dotyczące produkcji i tworzenia dochodów, drugą zaś transakcje podziału pierwotnego i wtórnego dochodów. W **rachunkach produkcji i tworzenia dochodów** wykazana jest wartość podatków od produktów i dotacji do produktów (określanych jako podatki pośrednie netto) oraz podatków od producentów i dotacji dla producentów (określanych łącznie jako podatki od producentów netto). Podatki związane z produktami obejmują:

- cła i inne opłaty importowe,
- podatek od towarów i usług VAT od produktów krajowych i zagranicznych,
- pozostałe podatki od produktów, tj. podatek akcyzowy od wyrobów krajowych i podatki od niektórych rodzajów usług (np. od gier liczbowych i loterii) oraz zryczałtowany podatek od towarów i usług od okazjonalnych przewozów osób.

Wartości wymienionych podatków w odniesieniu do produktów turystycznych przedstawia tablica 5 RST.

Podatki od producentów obejmują:

- podatek od środków transportowych,
- podatek od nieruchomości,
- opłaty za zanieczyszczenie środowiska,
- opłaty skarbowe,
- inne podatki i opłaty.

Informacje o wysokości tych podatków w odniesieniu do działalności turystycznej zawiera tablica 4 RST.

Dotacje w całej gospodarce narodowej są ustalane corocznie w trybie ustawowym. Ustawa budżetowa ściśle określa zarówno wysokość dotacji, jak i cele, na które ma ona być przeznaczone.

czona. Ogólna kwota dzielona jest na trzy podstawowe rodzaje dotacji: celowe, przedmiotowe i podmiotowe¹³.

Dotacje celowe są przeznaczone na finansowanie zadań z zakresu administracji rządowej oraz na dofinansowanie zadań własnych gmin. Ten typ dotacji nie pojawia się bezpośrednio w RST, ale finansowana jest w ten sposób część spożycia sektora rządowego i samorządowego.

Dotacje przedmiotowe przekazano w 2001 roku m.in. na dopłaty do następujących wyrobów i usług:

- krajowych przewozów pasażerskich na wyrównanie przewoźnikom kolejowym utraczonych przychodów z tytułu ulgowych i bezpłatnych przejazdów,
- posiłków sprzedawanych w barach mlecznych.
- Ten typ dotacji w odniesieniu do produktów turystycznych wykazany jest w tabelicy 5 RST.

Dotacje podmiotowe w 2001 roku otrzymali między innymi:

- przewoźnicy wykonujący krajowe autobusowe przewozy pasażerskie,
- Kopalnia Soli „Wieliczka” i kopalnia soli „Bochnia”,
- Wojewódzki Park Kultury i Wypoczynku w Chorzowie.

Dotacje te wykazane są w tabelicy 4 RST jako dotacje dla producentów.

Informacje na temat wymienionych typów podatków i dotacji wykazywane są w rachunku produkcji i pierwotnego podziału dochodów. Inne rodzaje podatków wykazywane są w rachunku wtórnego podziału dochodów, jednak zgodnie z tym, co powiedziano w rozdziale 1, zakres przyjętej metodologii RST nie obejmuje transakcji podziałowych. Służy on przede wszystkim określeniu znaczenia poszczególnych grup jednostek w tworzeniu wartości dodanej w rodzajach działalności związanych z turystyką. Z tego względu analiza wpływów podatkowych z turystyki przeprowadzona w ramach rachunku satelitarnego **nie uwzględnia wpływów z tytułu podatku dochodowego od osób prawnych i osób fizycznych**.

Istnieje również quasi podatek ściśle związany z turystyką, który nie mógł być uwzględniony w rachunku z przyczyn metodologicznych. Dotyczy to tzw. opłaty lokalnej. Jest ona pobierana od korzystających z noclegów w niektórych gminach turystyczno-uzdrowiskowych i stanowi dochód ich budżetów. W rachunkach narodowych tego rodzaju opłaty nie są uwzględniane w rachunku tworzenia dochodów, lecz analogicznie jak podatek dochodowy – w rachunku podziału wtórnego dochodów. Opłaty te są traktowane jako transfery bieżące.

Tablice wynikowe rachunku satelitarnego umożliwiają określenie udziału poszczególnych turystycznych rodzajów działalności w generowaniu podatków, a także określenie struktury wpływów podatkowych według rodzajów podatków. Aby określić rzeczywisty wkład turystyki w tworzenie dochodów podatkowych państwa, w pierwszej kolejności ustalono salda podatków pośrednich i podatków od producentów (wielkość podatków minus dotacje). Obliczone na podstawie tabelicy 5 RST salda podatków pośrednich dla każdego produktu zostały skorygowane przez zastosowanie współczynników spożycia turystycznego (wartości tych współczynników dla poszczególnych produktów znajdują się w tabelicy 5 RST). W odniesieniu do podatków od produ-

¹³ Ustawa budżetowa na rok 2001 z dnia 22 marca 2001 r. Dz. U. nr 21, poz. 246.

centów zastosowano dwa podejścia. Po pierwsze, ustalono wielkość podatków netto dla charakterystycznych rodzajów działalności turystycznej. Pozwoliło to określić wkład podmiotów tej grupy we wpływy podatkowe netto od producentów w całej gospodarce. Po drugie, oszacowano wartość tych podatków dla działalności związanej bezpośrednio z obsługą ruchu turystycznego (analogicznie jak przy szacowaniu turystycznego PKB). Do obliczeń zastosowano współczynniki TWD (odpowiednie wartości znajdują się w tabelicy 6 RST), a rachunkiem objęto tylko saldo podatków od producentów w charakterystycznych turystycznych rodzajach działalności.

8.2. Wpływy podatkowe i dotacje do turystyki w 2001 roku

W 2001 roku wpływy państwa z podatków pośrednich (łącznie z VAT) pomniejszone o dotacje do produktów wyniosły 92 942 384 tys. PLN, tj. o 3,9% więcej niż w 2000 roku. W porównaniu z 2000 rokiem struktura wpływów podatkowych nie zmieniła się w istotnym stopniu. Największy udział w tworzeniu dochodów podatkowych państwa miał podatek od towarów i usług VAT: 64,9% (o 1,9 pkt. proc. większy niż w 2000 r.), i podatek akcyzowy: 28,7%. Cła i inne podatki związane z importem stanowiły 8,8% ogólnych dochodów z podatków pośrednich.

Tabela 8.1. Struktura wpływów podatkowych i dotacji w 2001 roku, według rodzajów podatków (w tys. PLN)

Wyszczególnienie	Turystyczne rodzaje działalności razem	w tym:		Ogółem w gospodarce	Udział turystyki w gospodarce w %
		Charakterystyczne turystyczne działalności	Pozostała działalność związana z turystyką		
Podatki ogółem	36 350 495	1 470 180	34 880 315	109 588 892	33,2
Podatki netto od produktów	33 714 493	-49 881	33 764 374	92 942 384	36,3
cła i inne opłaty importowe	3 995 630	6 028	3 989 602	8 204 302	48,7
podatek od towarów i usług VAT	4 565 815	1 017 758	3 548 057	60 540 201	7,5
Pozostałe podatki od produktów (akcyza)	26 287 293	0	26 287 293	26 287 293	100
dotacje do produktów	-1 134 245	-1 073 667	-60 578	-2 089 412	54,3
Podatki netto od producentów	2 636 002	1 520 061	1 115 941	16 646 508	15,8
podatki od producentów	3 095 042	1 797 227	1 322 839	13 854 529	22,3
dotacje dla producentów	-459 040	-277 166	-183 981	-2 791 979	16,4

Podatki netto od produktów turystycznych stanowiły 36,3% wpływów ogółem, tj. 33 714 493 tys. PLN. W strukturze podatków zapłaconych od produktów turystycznych (zarówno charakterystycznych, jak i pozostałych) dominował podatek akcyzowy (75,4%), VAT stanowił 13,1%, a cła – 11,5%. Na charakterystyczne produkty turystyczne przypadało tylko 2,9% wpływów z podatków pośrednich od ogółu produktów turystycznych, tzn. o 0,9% mniej niż w 2000 roku.

Wpływy **podatkowe od produkcji netto** (po uwzględnieniu dotacji) wyniosły w całej gospodarce 16 646 508 tys. PLN, z czego **na działalność turystyczną** przypadło 15,8% tej sumy, tj. 2 636 002 tys. PLN. Dane na temat wpływów podatkowych i dotacji w charakterystycznych i związanych z turystyką rodzajach działalności zawiera tablica 8.1. Ponieważ znaczna część podatków i dotacji związana z produktami i działalnością turystyczną nie ma bezpośredniego związku z ruchem turystycznym, warto porównać te dane z zamieszczonymi w tablicy 8.2. Zawiera ona analogiczne kategorie podatków i dotacji obliczone przy zastosowaniu współczynnika spożycia turystycznego i współczynników TWD, a więc „oczyszczone” z części nie związanej bezpośrednio z obsługą ruchu turystycznego.

Tablica 8.2. Struktura wpływów podatkowych i dotacji do turystyki w 2001 roku
(w tys. PLN)*

Wyszczególnienie	Turystyczne rodzaje działalności razem	w tym:		Udział turystyki w gospodarce w %
		Charakterystyczne turystyczne działalności	Pozostała działalność związana z turystyką	
Podatki ogółem	2 011 841	-9 968	2 021 809	1,8
Podatki netto od produktów	1 593 769	-428 040	2 021 809	1,7
cła i inne opłaty importowe	242 432	5 425	237 007	3,0
podatek od towarów i usług VAT	732 015	131 957	600 058	1,2
pozostałe podatki od produktów (akcyza)	1 186 401	0	1 186 401	4,5
dotacje do produktów	-567 079	-565 422	-1 657	27,1
Podatki netto od producentów	418 070	418 070	x	2,5
podatki od producentów	466 246	466 246	x	3,4
dotacje dla producentów	-48 175	-48 175	x	1,7

* Wartości podatków zamieszczone w tej tablicy zostały obliczone przy zastosowaniu współczynników spożycia turystycznego i współczynników TWD.

W 2001 roku **wpływy podatkowe bezpośrednio wypracowane przez turystykę** wyniosły 2 011 841 tys. PLN i zmniejszyły się w stosunku do roku poprzedniego o 20,1% (tj. 507 317 tys. PLN). Podatki netto od produktów we wszystkich rodzajach działalności turystycznej wyniosły łącznie 1 593 769 tys. PLN, to znaczy 1,7% ogólnych dochodów państwa z podatków pośrednich. Wpływy z podatków od produkcji pomniejszone o dotacje wzrosły w 2001 roku w porównaniu z rokiem poprzednim o 7,9% i stanowiły 2,5% tego typu wpływów w gospodarce oraz jedną piątą (20,8%) dochodów podatkowych z turystyki.

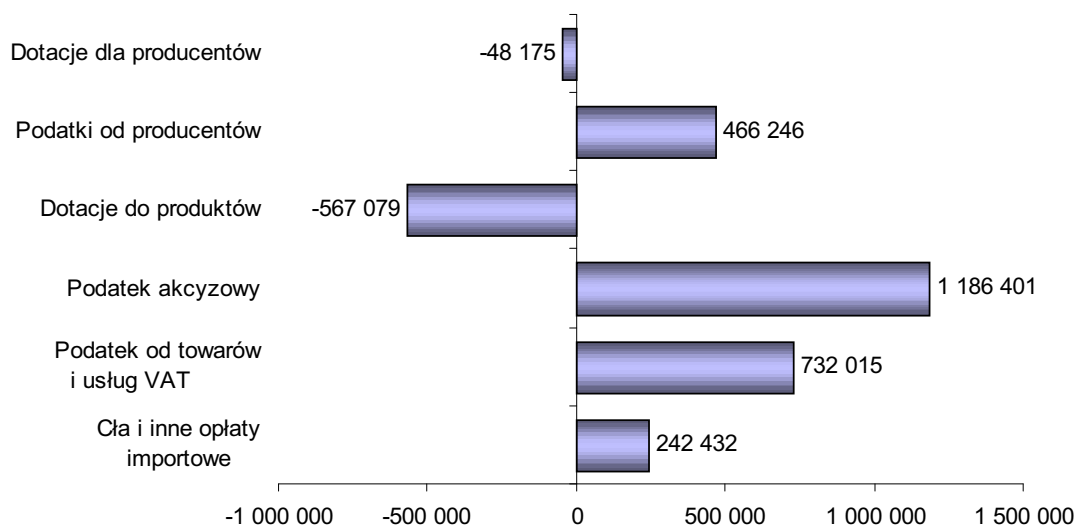
Spadek ogólnej sumy zapłaconych podatków spowodował zmniejszenie udziału turystyki w analizowanych wpływach podatkowych w całej gospodarce z 2,5% do 1,8%. Udział podatków wypracowanych bezpośrednio przez turystykę we wpływach podatkowych państwa ilustruje wykres 8.1.

Wykres 8.1. Bezpośredni udział turystyki w tworzeniu wpływów podatkowych państwa w 2001 roku

W charakterystycznych rodzajach działalności turystycznej dotacje przewyższyły wpływy z podatków pośrednich o 428 040 tys. PLN. W porównaniu z 2000 rokiem dotacje do produktów wzrosły o 45,2%, a jednocześnie zmalały dochody państwa z akcyzy o 16%, podatku VAT o 12,2%, ceł i innych opłat importowych o 10%. W pozostałych rodzajach działalności związanych z turystyką również wypracowano niższą kwotę podatków w porównaniu z 2000 rokiem (o 122 764 tys. PLN). Na wykresie 8.2 zilustrowano, jak poszczególne rodzaje podatków i dotacji kształtowały ogólne saldo wpływów podatkowych z turystyki w 2001 roku.

Wykres 8.2. Struktura bezpośrednich wpływów podatkowych i dotacji w turystycznych rodzajach działalności według rodzajów podatków (w tys. PLN)

Tablica 8.3. Struktura bezpośrednich wpływów podatkowych z charakterystycznych turystycznych rodzajów działalności i produktów (w tys. PLN)*

Rodzaje działalności wg PKD		Podatki ogółem	Podatki netto od produktów	Podatki netto od produkcji
Produkty charakterystyczne				
55.1	Usługi hoteli	106 248	8 112	98 136
55.2	Pozostałe miejsca noclegowe	29 949	3 913	26 036
55.3	Usługi gastronomiczne	22 923	-899	23 822
55.4				
55.5				
60.10.1	Pasażerski transport kolejowy	-442 609	-457 890	15 281
60.21	Pasażerski transport lądowy	-47 838	-60 040	12 202
60.23				
61.10.1	Pasażerski transport wodny	-1 451	347	-1 798
61.20.1				
62.10.1	Pasażerski transport lotniczy	50 551	-2 242	52 793
63.3	Usługi agencji turystycznych i pilotażu	45 659	-15 026	60 685
71.1	Usługi wynajmu samochodów	816	619	197
92.3	Usługi rozrywkowe	25 798	13 681	12 117
92.5	Usługi bibliotek, muzeów i inne	-4 188	-4 518	330
92.7	Usługi rekreacyjne, związane ze sportem i poprawą kondycji fizycznej	172 701	56 403	116 298
92.6				
93.04				
17.40.22	Turystyczne dobra trwałego użytku	31 476	29 503	1 973
34.20.22				
35.12				
Produkty związane z turystyką				
15	Produkty spożywcze, napoje, wyroby tytoniowe	312 918	312 918	x
16				
17.7, 18,19.3	Odzież i obuwie	186 853	186 853	x
23.2	Paliwa	1 351 288	1 351 288	x
66.03	Pozostałe usługi	0	0	x
74.84.15				
Razem produkty turystyczne		2 011 841	1 593 769	418 070

* Z uwzględnieniem współczynników spożycia turystycznego i współczynników TWD.

Ujemne salda podatków od produktów i produkcji wystąpiły w pasażerskim transporcie kolejowym (-442 609 tys. PLN), lądowym (-47 838 tys. PLN) i wodnym (-1 451 tys. PLN) oraz w usługach bibliotek, archiwów i muzeów (-4 188 tys. PLN). We wszystkich pozostałych rodzajach działalności wpływy podatkowe przewyższyły dotacje.

Usługi hoteli i innych miejsc krótkotrwałego zakwaterowania nie były dotowane w 2001 roku, a z tytułu podatków od tych usług do budżetu państwa wpłynęło ogółem 136 197 tys. PLN, tj. o 55,7% więcej niż roku poprzednim. Podatki od producentów tego działu z tytułu podatku od nieruchomości i środków transportowych były dwunastokrotnie wyższe niż wpływy z tytułu podatków pośrednich.

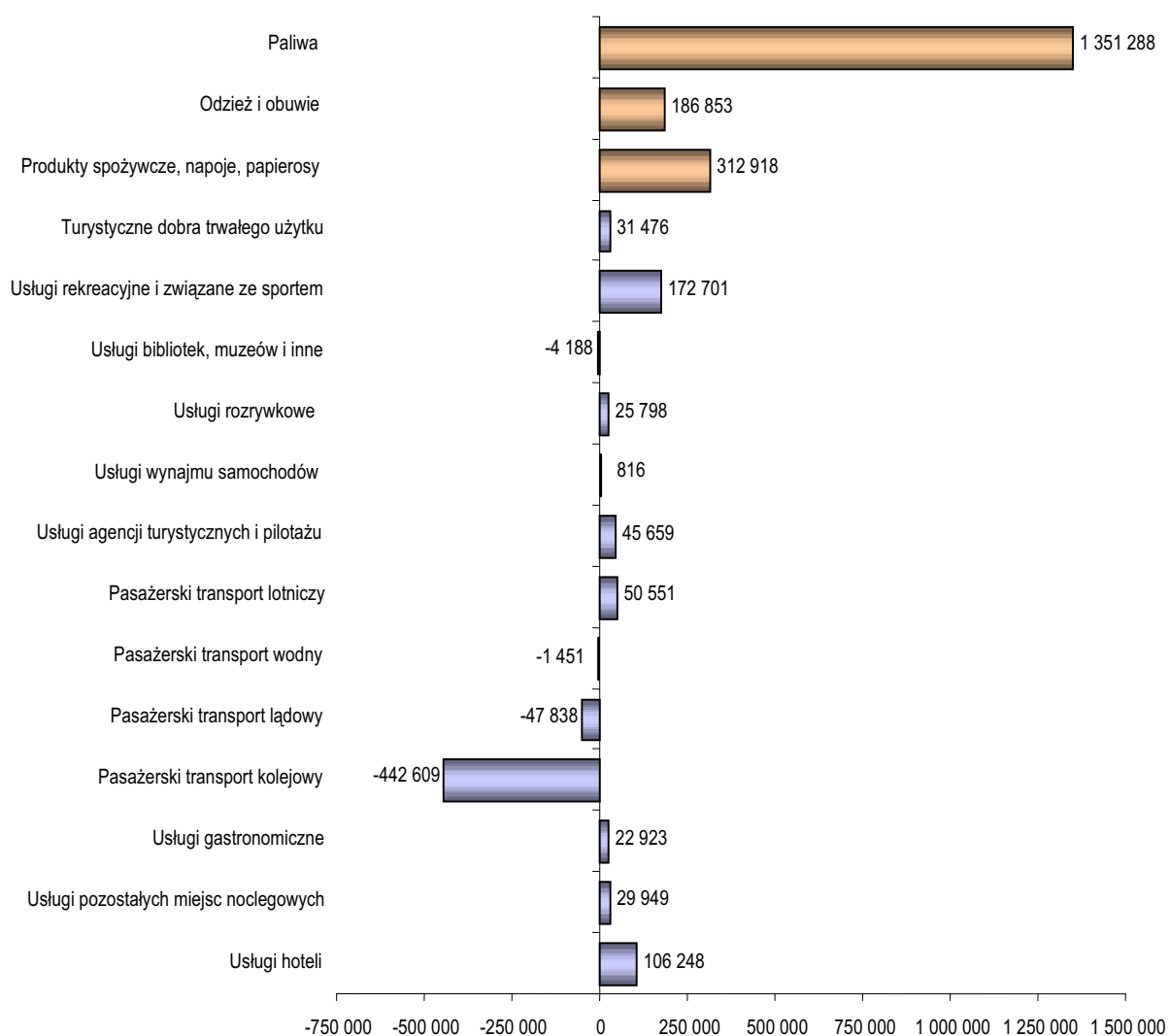
W usługach gastronomicznych i cateringowych wpływy wypracowane przez turystykę wyniosły ogółem 22 923 tys. PLN, co oznacza spadek o 44% w porównaniu z 2000 rokiem.

W 2001 roku znacznie zmalały wpływy podatkowe z usług pasażerskiego transportu lotniczego (o 67,7%), a ich udział w generowaniu dochodów podatkowych z turystyki zmalał do 2,5%.

W usługach świadczonych przez agencje turystyczne, podobnie jak w transporcie lotniczym, saldo podatków pośrednich było ujemne. Biura podróży otrzymały w 2001 roku zwrot podatku VAT w wysokości -15 026 tys. PLN, natomiast w 2000 roku z tytułu tego podatku zapłaciły do budżetu państwa 40 567 tys. PLN. Łączne wpływy podatkowe od produktów i produkcji zmalały w tym dziale o 60% w stosunku do poprzedniego roku.

Wielkości podatków netto w poszczególnych rodzajach działalności zaprezentowano w tabelicy 8.3.

Wykres 8.3. Struktura bezpośrednich wpływów podatkowych według rodzajów działalności i produktów (w tys. PLN)

Analizując udział poszczególnych charakterystycznych turystycznych rodzajów działalności w "tworzeniu" wpływów podatkowych widzimy dominującą rolę *działalności związanej z rekreacją i sportem* (wzrost wpływów podatkowych o 18,5% w 2001 r.). Podatki pośrednie

oraz podatki od producentów z tego działu stanowiły w 2001 roku 8,6% ogólnych wpływów podatkowych z turystyki. Na drugim miejscu znalazły się *usługi noclegowe* z udziałem 6,8% dochodów podatkowych ogółem. Agencje turystyczne wypracowały 2,3% wpływów podatkowych państwa z turystyki.

Nie ulega jednak wątpliwości, że zdecydowanie największa część podatków „powstała” poza charakterystyczną działalnością turystyczną. Wartość podatku akcyzowego i VAT od paliw wypracowana tam przez turystykę wyniosła 1 351 288 tys. PLN, co stanowiło 67,2% ogółu podatków w turystyce. Znaczenie poszczególnych turystycznych rodzajów działalności i produktów w generowaniu wpływów podatkowych z turystyki ilustruje wykres 8.3.

W dotychczasowych rozważaniach przeanalizowano udział turystycznych rodzajów działalności i produktów w generowaniu podatków związanych z produkcją i importem. Chcąc w pełni ukazać rolę turystyki w tworzeniu wpływów podatkowych państwa, należałoby rozszerzyć analizę o podatek dochodowy od osób fizycznych i prawnych zapłacony przez zatrudnionych i pracodawców oraz składki na ubezpieczenia społeczne.

Zawarte w tabelicy 4 RST dane o wynagrodzeniach i pozostałych kosztach związanych z zatrudnieniem mogą stanowić podstawę do oszacowania kwot właściwych dla turystyki. Do obliczenia wartości podatku dochodowego zapłaconego przez pracowników w charakterystycznych rodzajach działalności turystycznej przyjęto założenie, że stopa procentowa faktycznie uzyskiwana w podatku dochodowym od osób fizycznych wynosi 15,61% (9,22% bez składki zdrowotnej)¹⁴.

Na podstawie współczynnika TWD (z tabelicy 6 RST) obliczono, jaka część wynagrodzeń przypada na pracujących w turystyce, i od tej kwoty wyliczono zapłacony podatek. W analogiczny sposób obliczono wartość składek na ubezpieczenia społeczne przypadającą na turystykę.

Zgodnie z przeprowadzonym rachunkiem, wpływy z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych wyniosły w turystycznych rodzajach działalności 754 396 tys. PLN, a składki na ubezpieczenia społeczne – 772 867 tys. PLN.

Po zsumowaniu tych kwot z wartością podatków od produktów i produkcji otrzymujemy łączną sumę wpływów podatkowych państwa z turystyki, która wyniosła w 2001 roku 3 539 104 tys. PLN, tj. o 12% mniej niż w roku poprzednim. Należy zaznaczyć, że w dalszym ciągu nie jest to pełna kwota podatków uzyskanych w 2001 roku dzięki turystyce, ponieważ nie ma możliwości wiarygodnego oszacowania wpływów z podatku od osób prawnych.

¹⁴ Rzeczpospolita 2003 nr 43, B s.1.

9. Wnioski i rekomendacje

Przedstawiony w niniejszym opracowaniu RST dla Polski za 2001 rok, według metodologii będącej próbą kompromisu między zaleceniami OECD wykorzystanymi do RST za 2000 rok oraz wspólnymi zaleceniami OECD, WTO i Eurostatu, umożliwia obserwację zmian roli turystyki w gospodarce. Pełna realizacja tego zadania wymaga jednak przejścia na sporządzanie rachunków nie tylko w cenach bieżących, lecz także w cenach stałych. Bez tego niemożliwa jest bezpośrednia obserwacja dynamiki zjawisk, możliwe jest natomiast obserwowanie zjawisk strukturalnych, których siła ujawnia się jednak zazwyczaj dopiero w dłuższym okresie.

Pełne wdrożenie wspomnianej metodologii wymaga rozwiązania pewnych problemów. W pierwszym rzędzie dotyczy to niedostatku danych opisujących stronę popytową turystyki. Do najważniejszych trudności można zaliczyć:

- brak informacji na temat jednodniowych podróży turystycznych mieszkańców Polski,
- brak kompletnych informacji dotyczących spożycia usług kongresowo-wystawienniczych związanych z obsługą turystyki kongresowej,
- brak kompletnych informacji na temat skali wynajmu samochodów osobowych,
- brak kompletnych danych dotyczących turystyki uzdrowiskowej.

Jeśli chodzi o pierwsze z wymienionych zagadnień, rozwiązanie problemu wydaje się dość trudne, ponieważ badanie musiałoby być prowadzone kilka razy w ciągu roku. W tej sytuacji można albo pozostawić te podróże poza zakresem RST, albo włączyć do badań modułowych pytanie o aktywność tego typu w ciągu ostatniego miesiąca i dokonać ekstrapolacji wyników na resztę roku. Wymagałoby to jednak wcześniejszego rozeznania zjawiska sezonowości tego typu podróży.

Uzupełnienie luki informacyjnej dotyczącej usług kongresowo-wystawienniczych jest również trudne z punktu widzenia organizacji odpowiedniego badania. W tym wypadku jednostką badania powinny być raczej przedsiębiorstwa korzystające z takich usług lub oferujące je firmy. Ustalenie odpowiednich wielkości na podstawie wykorzystanych w obecnej wersji RST badań uczestników ruchu turystycznego jest praktycznie niemożliwe. Oznaczałoby to zatem konieczność przeprowadzenia specjalnego badania, a więc poniesienia dodatkowych kosztów.

W odniesieniu do usług uzdrowiskowych komplikacje z uzyskaniem odpowiednich danych dotyczą nie tylko strony popytowej, ale także strony podaźowej. Wynikają one z nakładania się w tym wypadku dwóch rodzajów działalności: usług służby zdrowia i działalności związanej z poprawą kondycji fizycznej. Rozwiązanie tego problemu wymaga współdziałania ze strony GUS w zakresie precyzyjnego zdefiniowania i zbierania informacji o tych dwóch zjawiskach.

Jak można zauważyć, wykorzystane w RST dla 2001 roku dane dotyczące spożycia turystycznego nie we wszystkich przypadkach były wystarczająco zdezagregowane. Dotyczy to zwłaszcza usług gastronomicznych i rekreacyjno-kulturalnych. Wydaje się jednak, że osiągnięcie większego stopnia dezagregacji w badaniach wydatków odwiedzających jest niemożliwe. Mimo wszystko można przyjąć, że obecny stopień dezagregacji jest wystarczający do realizacji celów RST. Poważniejszym zagadnieniem jest natomiast określenie, czy zakupowane usługi są świadczone przez podmioty-rezydentów polskiej gospodarki, czy przez nierezydentów. Przystąpienie Polski do UE i liberalizacja rynku problem ten jeszcze zaostrzy. Wydaje się, że ustalanie odpowiednich wielkości za pomocą badań uczestników ruchu turystycznego jest nierealistyczne, ponieważ trudno będzie osiągnąć reprezentatywność wyników, a ponadto nabywcy nie zawsze się orientują, jaki jest status prawny podmiotu, z którego usług korzystają. W tej sytuacji konieczne jest podjęcie ścisłej współpracy z NBP, tak aby na podstawie sprawozdawczości dotyczącej płatności i transakcji z zagranicą można było wyeliminować usługi świadczone przez nierezydentów.

Jeśli chodzi o stronę podaźową RST, to ocena stanu realizacji założeń metodologii jest nieco bardziej złożona. Bardzo poważnym problemem jest niemożność dezagregacji danych dotyczących rachunku produkcji i podziału dochodów do poziomu przydatnego do sporządzania RST. Problemy te spowodowane są sposobem uzyskiwania danych z jednostek o liczbie pracujących do 9 osób, dla których uogólnianie danych z badań reprezentatywnych możliwe jest na poziomie działu. Podobnie wygląda sytuacja w zakresie danych dotyczących podaży produktów objętych RST: szczegółowe badania na ten temat przeprowadzane są tylko dla przedsiębiorstw przemysłowych. Brak danych o odpowiednim stopniu dezagregacji jest szczególnie uciążliwy w przypadku grupy 63.3, ponieważ utrudnia unettowanie produkcji podmiotów należących do tej grupy działalności, a ponadto uniemożliwia monitorowanie rozwoju usług pośredniczo-organizatorskich i przewodnickich w Polsce.

Innym poważnym mankamentem dotyczących danych z rachunku produkcji i podaży jest bardzo duże opóźnienie momentu udostępnienia odpowiednich danych w stosunku do czasu, którego te zjawiska gospodarcze dotyczą. Opóźnienia są zwłaszcza duże w odniesieniu do rachunku podaży i wykorzystania produktów, który jest bardzo przydatny przy opracowywaniu RST. Rachunki nie tylko umożliwiają prześledzenie przynajmniej częściowo przepływów międzygałęziowych, ale służą także bilansowaniu danych, co zwiększa ich wiarygodność. Korzystanie z danych niezbilansowanych może powodować konieczność późniejszej weryfikacji wyników RST.

Problemem, który także wypadałoby poruszyć, jest wspólna metodologia OECD, WTO i Eurostatu. Jak wspomniano, UE zaleca krajom członkowskim stosowanie tej metodologii,

jednak przyjęte w niej rozwiązania budzą wątpliwości. Przede wszystkim skoncentrowano się na drobiazgowej analizie spożycia turystycznego, o stopniu dezagregacji praktycznie nie do osiągnięcia przy zastosowaniu badań ankietowych. Jedynym rozwiązaniem byłoby prowadzenie badań popytu rezydentów na podstawie książeczek budżetowych, co jest bardzo kosztowne. W przypadku nierezydentów nie można zastosować tego rozwiązania z przyczyn organizacyjnych. Zarazem wartość informacyjna takich zebranych dużym kosztem danych wydaje się ograniczona. Z kolei problemy produkcji, tworzenia wartości dodanej i jej podziału w turystycznych rodzajach działalności zostały potraktowane bardzo pobieżnie. Jeśli chodzi o podstawowe agregaty opisujące wkład turystyki w gospodarkę, to pozostawiono je w dużym stopniu uznaniu sporządzających rachunek. Takie postawienie akcentów budzi poważne wątpliwości, czy nie została zakłócona równowaga między kosztami sporządzania RST a jego wartością użytkową.

Tablice RST

Spis tablic RST

Tablica 1.	Spożycie nierezydentów według produktów i kategorii odwiedzających (wydatki pieniężne na spożycie końcowe), wersja netto, ceny nabywcy	82
Tablica 2.	Krajowe spożycie turystyczne według produktów i kategorii odwiedzających w 2001 roku (wydatki pieniężne na spożycie końcowe) wersja netto, ceny nabywcy	83
Tablica 3.	Krajowe spożycie turystyczne w 2001 roku ogółem, wersja netto, ceny nabywcy	85
Tablica 4.	Rachunek produktów turystycznych w 2001 roku, wersja netto, ceny bieżące	86
Tablica 5.	Rachunek podaży i wykorzystania produktów turystycznych w 2001 roku, wersja netto, ceny bieżące	94
Tablica 6.	Turystyczna wartość dodana w charakterystycznych i pozostałych turystycznych rodzajach działalności w 2001 roku, wersja netto	106
Tablica 7.	Nakłady inwestycyjne na środki trwałe w charakterystycznych rodzajach działalności turystycznej w 2001 roku, ceny bieżące	107
Tablica 8.	Wartość netto środków trwałych w charakterystycznych rodzajach działalności turystycznej w 2001 roku, ceny bieżące	108
Tablica 9.	Pracujący w turystyce w 2001 roku (według płci) – jednostki powyżej 9 osób	109
Tablica 10.	Pracujący w turystyce w 2001 roku (według płci) – jednostki do 9 osób.....	110
Tablica 11.	Pracujący w turystyce w 2001 roku (według płci) – wszystkie jednostki	110

Tablica 1. Spożycie nierezydentów według produktów i kategorii odwiedzających (wydatki pieniężne na spożycie końcowe), wersja netto, ceny nabywcy (tys. PLN)

Produkty	Odwiedzający jednodniowi 1	Turyści 2	Odwiedzający razem 3=1+2
Produkty turystyczne w cenach nabywcy			
<i>Produkty charakterystyczne</i>			
55.1 Usługi hoteli	x	2964122	2964122
55.2 Usługi świadczone przez kempingi oraz inne miejsca krótkotrwałego zakwaterowania	x	630393	630393
55.3 Usługi gastronomiczne	687367	2119432	2806799
55.4 Usługi związane z podawaniem napojów			
55.5 Usługi stołowe i usługi dostarczania posiłków dla odbiorców zewnętrznych			
60.10.1 Usługi w zakresie międzymiastowych kolejowych, pasażerskich przewozów	85712	47077	132789
60.21 Usługi pasażerskiego transportu rozkładowego lądowego pozostałe	28568	135076	163644
60.23 Usługi pasażerskiego transportu lądowego pozostałe			
61.10.1 Usługi morskiego i przybrzeżnego transportu pasażerskiego	15285	23507	38792
61.20.1 Usługi transportu wodnego śródlądowego pasażerskiego			
62.10.1 Przewozy rozkładowe lotnicze pasażerskie	56142	773873	830015
62.20.1 Przewozy lotnicze pasażerskie pozarozkładowe			
63.3 Usługi agencji turystycznych i pilotażu, gdzie indziej niesklasyfikowane	0	301467	301467
71.1 Usługi wynajmu samochodów osobowych	.	26175	26175
92.3 Usługi rozrywkowe pozostałe	197753	951380	1149133
92.5 Usługi świadczone przez biblioteki, archiwa, muzea i inne			
92.6 Usługi związane ze sportem			
92.7 Usługi rekreacyjne			
93.04 Usługi związane z poprawą kondycji fizycznej			
<i>Turystyczne dobra trwałego użytku</i>			
17.40.22 Materiały brezentowe... namioty i wyroby kempingowe	.	.	.
34.20.22 Przyczepy i naczepy przeznaczone do mieszkania lub do celów turystycznych	.	.	.
35.12 Łodzie wypożyczkowe i sportowe	.	.	.
Razem charakterystyczne produkty turystyczne	1070827	7972502	9043329
<i>Pozostałe produkty związane z turystyką</i>			
15 Produkty spożywcze i napoje	1837154	302726	2139880
16 Wyroby tytoniowe			
17.7 Wyroby o splocie dzianinowym oraz szydełkowym i trykotaże			
18 Odzież, futra	468713	329538	798251
19.3 Obuwie			
23.2 Produkty rafinacji ropy naftowej	778710	555783	1334493
66.03 Usługi ubezpieczeniowe pozostałe inne niż ubezpieczenia na życie	0	0	0
74.84.15 Usługi związane z organizacją targów, wystaw i kongresów	.	.	.
Razem produkty turystyczne	4155404	9160549	13315953
X Produkty pozostałe	2356582	414293	2770875
Ogółem produkty	6511986	9574842	16086828
Liczba podróży	41685	13548	x
Liczba noclegów	x	62320,8	x

Tablica 2. Krajowe spożycie turystyczne według produktów i kategorii odwiedzających w 2001 roku (wydatki pieniężne na spożycie końcowe) wersja netto, ceny nabywcy (tys. PLN)

Produkty	Odwiedzający krajowi			Odwiedzający wyjeżdżający			Odwiedzający rezydenci ogółem		
	Odwiedzający jedno-dniowi	Turyści	Odwiedzający ogółem	Odwiedzający jedno-dniowi	Turyści	Odwiedzający ogółem	Odwiedzający jedno-dniowi	Turyści	Odwiedzający ogółem
	1	2	1+2=3	4	5	4+5=6	1+4=7	2+5=8	7+8=9
<i>Produkty charakterystyczne</i>									
55.1 Usługi hoteli	x	431126	431126	x	75046	75046	x	506172	506172
55.2 Usługi świadczone przez kempingi oraz inne miejsca krótkotrwałego zakwaterowania	x	1 353 236	1 353 236	x	32152	32152	x	1 385 388	1 385 388
55.3 Usługi gastronomiczne
55.4 Usługi związane z podawaniem napojów	.	1 376 845	1 376 845	.	26360	26360	.	1 403 205	1 403 205
55.5 Usługi stołowe i usługi dostarczania posiłków dla odbiorców zewnętrznych
60.10.1 Usługi w zakresie międzymiastowych kolejowych, pasażerskich przewozów	.	680 227	680 227	.	48988	48988	.	729 215	729 215
60.21 Usługi pasażerskiego transportu rozkładowego lądowego pozostałe	.	457 628	457 628	.	39009	39009	.	496 637	496 637
60.23 Usługi pasażerskiego transportu lądowego pozostałe	.	143 343	143 343	.	338382	338382	.	481 725	481 725
61.10.1 Usługi morskiego i przybrzeżnego transportu pasażerskiego	.	0	0	.	11793	11793	.	11793	11793
61.20.1 Usługi transportu wodnego śródlądowego pasażerskiego	.	0	0	.	0	0	.	0	0
62.10.1 Przewozy rozkładowe lotnicze pasażerskie	.	0	0	.	423 283	423 283	.	423 283	423 283
62.20.1 Przewozy lotnicze pasażerskie pozarozkładowe
63.21 Pozostała działalność wspomagająca transport lądowy
63.22 Działalność portów morskich i śródlądowych
63.23 Działalność portów lotniczych
63.3 Usługi agencji turystycznych i pilotażu, gdzie indziej niesklasyfikowane	.	577 229	577 229	.	430431	430431	.	1 007 660	1 007 660
71.1 Usługi wynajmu samochodów osobowych	.	0	0	.	0	0	.	0	0
92.3 Usługi rozrywkowe pozostałe
92.5 Usługi świadczone przez biblioteki, archiwa, muzea i inne
92.6 Usługi związane ze sportem	.	425849	425849	.	0	0	.	425849	425849
92.7 Usługi rekreacyjne
93.04 Usługi związane z poprawą kondycji fizycznej

Tablica 2. cd. Krajowe spożycie turystyczne według produktów i kategorii odwiedzających w 2001 roku (wydatki pieniężne na spożycie końcowe) wersja netto, ceny nabywcy (tys. PLN)

Produkty	Odwiedzający krajowi			Odwiedzający wyjeżdżający			Odwiedzający rezydenci ogółem		
	Odwiedzający jedno- dniowi	Turyści	Odwiedzający ogółem	Odwiedzający jedno- dniowi	Turyści	Odwiedzający ogółem	Odwiedzający jedno- dniowi	Turyści	Odwiedzający ogółem
	1	2	1+2=3	4	5	4+5=6	1+4=7	2+5=8	7+8=9
<i>Turystyczne dobra trwałego użytku</i>									
17.40.22 Materiały brezentowe... namioty i wyroby kempingowe	.	126 565	126 565	.	0	0	.	126 565	126 565
34.20.22 Przyczepy i naczepy przeznaczone do mieszkania lub do celów turystycznych	.	0	0	.	0	0	.	0	0
35.12 Łodzie wypożyczkowe i sportowe	.	62 619	62 619	.	0	0	.	62 619	62 619
Razem charakterystyczne produkty turystyczne	.	5 634 667	5 634 667	.	1 425 444	1 425 444	.	7 060 111	7 060 111
<i>Pozostałe produkty związane z turystyką</i>									
15 Produkty spożywcze i napoje	.	1734348	1734348	.	5764	5764	.	1740112	1740112
16 Wyroby tytoniowe
17.7 Wyroby o splocie dzianinowym oraz szydełkowym i trykotaże	.	563 618	563 618	.	0	0	.	563 618	563 618
18 Odzież, futra
19.3 Obuwie
23.2 Produkty rafinacji ropy naftowej	.	757 422	757 422	.	56494	56494	.	813 916	813 916
66.03 Usługi ubezpieczeniowe pozostałe inne niż ubezpieczenia na życie	.	1 000	1 000	.	1858	1858	.	2 858	2 858
74.84.15 Usługi związane z organizacją targów, wystaw i kongresów
Razem produkty turystyczne	.	8 691 055	8 691 055	.	1 489 560	1 489 560	.	10 180 615	10 180 615
X Produkty pozostałe	.	0	0	.	0	0	.	0	0
Ogółem produkty	.	8 729 530	8 729 530	.	1 489 560	1 489 560	.	10 219 090	10 219 090

Tablica 3. Krajowe spożycie turystyczne w 2001 roku ogółem, wersja netto, ceny nabywcy (tys. PLN)

Produkty	Pieniężne wydatki odwiedzających na spożycie końcowe			Inne składowe spożycia turystycznego*	Krajowe spożycie turystyczne pieniężne i w naturze
	Spożycie nierezydentów	Krajowe spożycie rezydentów	Krajowe spożycie turystyczne		
Produkty turystyczne w cenach nabywcy	1	2	1+2= 3	4	4+3=5
<i>Produkty charakterystyczne</i>					
55.1 Usługi hoteli	2 964 122	506 172	3 470 294	1 082 611	4 552 905
55.2 Usługi świadczone przez kempingi oraz inne miejsca krótkotrwałego zakwaterowania	630 393	1 385 388	2 015 781	180 425	2 196 206
55.3 Usługi gastronomiczne	2 806 799	1 403 205	4 210 004	.	4 210 004
55.4 Usługi związane z podawaniem napojów					
55.5 Usługi stołówkowe i usługi dostarczania posiłków dla odbiorców zewnętrznych					
60.10.1 Usługi w zakresie międzymiastowych kolejowych, pasażerskich przewozów	132 789	729 215	862 004	774 918	1 636 922
60.21 Usługi pasażerskiego transportu rozkładowego lądowego pozostałe	163 644	496 637	660 281	258 825	919 106
60.23 Usługi pasażerskiego transportu lądowego pozostałe		481 725	481 725	371 087	852 812
61.10.1 Usługi morskiego i przybrzeżnego transportu pasażerskiego	38 792	11 793	50 585	0	50 585
61.20.1 Usługi transportu wodnego śródlądowego pasażerskiego					
62.10.1 Przewozy rozkładowe lotnicze pasażerskie	830 015	423 283	1 253 298	566 728	1 820 026
62.20.1 Przewozy lotnicze pasażerskie pozarozkładowe					
63.3 Usługi agencji turystycznych i pilotażu, gdzie indziej niesklasyfikowane	301 467	1 007 660	1 309 127	1335649	2 644 776
71.1 Usługi wynajmu samochodów osobowych	26 175	0	26 175	0	26 175
92.3 Usługi rozrywkowe pozostałe	1149133	367 888	1 574 982	232 412	1 807 394
92.5 Usługi świadczone przez biblioteki, archiwa, muzea i inne**					
92.6 Usługi związane ze sportem					
92.7 Usługi rekreacyjne					
93.04 Usługi związane z poprawą kondycji fizycznej	.	57 961	.	.	.
70.2 Usługi w zakresie wynajmowania nieruchomości na własny rachunek – szacowany czynsz	0	38 475	38 475	x	38 475
<i>Turystyczne dobra trwałego użytku</i>					
17.40.22 Materiały brezentowe... namioty i wyroby kempingowe	0	126 565	126 565	x	126 565
34.20.22 Przyczepy i naczepy przeznaczone do mieszkania lub do celów turystycznych	0	0	.	.	.
35.12 Łodzie wypożyczkowe i sportowe	0	62 619	62 619	x	62 619
Razem charakterystyczne produkty turystyczne	9 043 329	7 098 586	16 141 915	4 802 655	20 944 570
<i>Pozostałe produkty związane z turystyką</i>					
15 Produkty spożywcze i napoje	2 139 880	1740112	3879992	x	3879992
16 Wyroby tytoniowe				x	
17.7 Wyroby o splocie dzianinowym oraz szydełkowym i trykotaże	798 251	563 618	1 361 869	x	1 361 869
18 Odzież, futra				x	
19.3 Obuwie				x	
23.2 Produkty rafinacji ropy naftowej	1 244 493	813 916	2 058 409	1 715 111	3 773 520
66.03 Usługi ubezpieczeniowe pozostałe inne niż ubezpieczenia na życie	.	2 858	2 858	.	2 858
74.84.15 Usługi związane z organizacją targów, wystaw i kongresów
Razem produkty turystyczne	13 225 953	10 219 090	23 445 043	6 517 766	29 962 809
X Produkty pozostałe	2 910 875	0	2 910 875	0	2 910 875
Ogółem produkty	16 136 828	10219090	26 355 918	6517766	32 873 684

* Obejmuje spożycie turystyczne przedsiębiorstw (podróże służbowe), sektora rządowego i samorządowego oraz instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych.

Tablica 4. Rachunek produktów turystycznych w 2001 roku, wersja netto, ceny bieżące (tys. PLN)

Produkty	CHARAKTERYSTYCZNA DZIAŁALNOŚĆ TURYSTYCZNA						
	55.1 Hotele	55.2 Pozostałe obiekty noclegowe	55.3 Restauracje	55.4 Bary	55.5 Działalność stołówki i katering	60.1 Transport kolejowy	60.2 Transport lądowy pozostały
0	1	2	3	4	5	6	7
Produkty turystyczne w cenach bazowych							
<i>Produkty charakterystyczne</i>							
55.1 Usługi hoteli	4 737 193	9 265	39 533	1 720	39 022	603	1 919
55.2 Usługi świadczone przez kempingi oraz inne miejsca krótkotrwałego zakwaterowania	36 272	1 867 266	3 840	0	40 792	3 391	10 777
55.3 Usługi gastronomiczne	273 745	146 168	3 861 115	261 786	52 578	21 083	43 448
55.4 Usługi związane z podawaniem napojów	6 028	1 064	254 262	258 883	0	59	181
55.5 Usługi stołówkowe i usługi dostarczania posiłków dla odbiorców zewnętrznych	18 659	16 266	319 492	4 146	1 159 021	20 145	40 501
60.10.1 Usługi w zakresie międzymiastowych kolejowych, pasażerskich przewozów	0	0	0	0	0	2 322 328	0
60.21 Usługi pasażerskiego transportu rozkładowego lądowego pozostałe	933	0	0	0	0	0	8 161 384
60.23 Usługi pasażerskiego transportu lądowego pozostałe	1 903	388	0	0	473	383 827	1 219 894
61.10.1 Usługi morskiego i przybrzeżnego transportu pasażerskiego	0	0	0	0	0	0	0
61.20.1 Usługi transportu wodnego śródlądowego pasażerskiego	0	0	0	0	0	0	0
62.10.1 Przewozy rozkładowe lotnicze pasażerskie	0	0	0	0	0	0	0
62.20.1 Przewozy lotnicze pasażerskie pozarozkładowe	0	0	0	0	0	0	0
63.21 Pozostała działalność wspomagająca transport lądowy	165	45	135	0	0	61 506	184 518
63.22 Działalność portów morskich i śródlądowych							
63.23 Działalność portów lotniczych							
63.3 Usługi agencji turystycznych i pilotażu, gdzie indziej niesklasyfikowane*	29 793	22 454	52	0	1 231	0	0
71.1 Usługi wynajmu samochodów osobowych	0	0	0	0	0	10 348	32 882
92.3 Usługi rozrywkowe pozostałe	2 999	0	23 617	1 250	65	0	0
92.5 Usługi świadczone przez biblioteki, archiwa, muzea i inne	2 402	0	0	2 105	0	0	0
92.6 Usługi związane ze sportem	8 328	179	0	0	0	40	120
92.7 Usługi rekreacyjne	14 440	0	652	162	286	0	0
93.04 Usługi związane z poprawą kondycji fizycznej	2 315	45	447	0	0	1 243	3 952
70.2 Usługi w zakresie wynajmowania nieruchomości na własny rachunek – szacowany czynsz	145 996	41 553	19 295	10 495	5 822	110 613	362 352
<i>Turystyczne dobra trwałego użytku</i>							
17.40.22 Materiały brezentowe... namioty i wyroby kempingowe	0	0	0	0	0	0	0
34.20.22 Przyczepy i naczepy przeznaczone do mieszkania lub do celów turystycznych	0	0	0	0	0	0	0
35.12 Łodzie wycieczkowe i sportowe	0	0	0	0	0	0	0
Razem charakterystyczne produkty turystyczne	5 281 171	2 104 693	4 522 440	540 547	1 299 290	2 935 186	10 061 928
<i>Współczynnik specjalizacji I</i>	77%	79%	66%	35%	68%	22%	28%

* Bez usług turystycznych będących produkcją podstawową innych rodzajów działalności.

Tablica 4. cd. Rachunek produktów turystycznych w 2001 roku, wersja netto, ceny bieżące (tys. PLN)

Produkty	CHARAKTERYSTYCZNA DZIAŁALNOŚĆ TURYSTYCZNA						
	61 Transport wodny	62 Transport lotniczy	63.21 Pozostała działalność wspomagająca transport lądowy	63.22 Działalność portów morskich i śródlądowych	63.23 Działalność portów lotniczych	63.3 Działalność związana z turystyką	71.1 Wynajem samochodów osobowych
0	8	9	10	11	12	13	14
Produkty turystyczne w cenach bazowych							
<i>Produkty charakterystyczne</i>							
55.1 Usługi hoteli	4 378	0	134	0	0	115 097	0
55.2 Usługi świadczone przez kempingi oraz inne miejsca krótkotrwałego zakwaterowania	0	0	392	19	0	53 544	18
55.3 Usługi gastronomiczne	15 101	0	1 476	0	1 432	30 623	0
55.4 Usługi związane z podawaniem napojów	238	0	0	0	0	2 054	0
55.5 Usługi stołówkowe i usługi dostarczania posiłków dla odbiorców zewnętrznych	0	0	0	0	0	48 791	0
60.10.1 Usługi w zakresie międzymiastowych kolejowych, pasażerskich przewozów	0	0	0	0	0	47 996	0
60.21 Usługi pasażerskiego transportu rozkładowego lądowego pozostałe	0	0	0	0	0	98 617	0
60.23 Usługi pasażerskiego transportu lądowego pozostałe	0	0	197	0	0	142 446	3 410
61.10.1 Usługi morskiego i przybrzeżnego transportu pasażerskiego	59 486	0	0	0	0	718	0
61.20.1 Usługi transportu wodnego śródlądowego pasażerskiego	16 600	0	0	0	0	0	0
62.10.1 Przewozy rozkładowe lotnicze pasażerskie	0	2 202 000	0	0	0	0	0
62.20.1 Przewozy lotnicze pasażerskie pozarozkładowe	0	219 198	0	0	0	25 676	0
63.21 Pozostała działalność wspomagająca transport lądowy	9 350	25 293	326 556	523 457	1 020 976	0	61
63.22 Działalność portów morskich i śródlądowych							
63.23 Działalność portów lotniczych							
63.3 Usługi agencji turystycznych i pilotażu, gdzie indziej niesklasyfikowane*	8 028	4 449	0	1 431	259	3 294 103	0
71.1 Usługi wynajmu samochodów osobowych	8 743	0	0	0	0	26 175	1 137 230
92.3 Usługi rozrywkowe pozostałe	0	0	0	0	0	0	0
92.5 Usługi świadczone przez biblioteki, archiwa, muzea i inne	0	0	0	0	0	0	0
92.6 Usługi związane ze sportem	0	0	0	0	0	8 093	0
92.7 Usługi rekreacyjne	0	0	0	0	0	4 072	0
93.04 Usługi związane z poprawą kondycji fizycznej	0	0	0	0	0	0	0
70.2 Usługi w zakresie wynajmowania nieruchomości na własny rachunek – szacowany czynsz	13 538	5	1 521	2 483	19 847	83 971	1 097
<i>Turystyczne dobra trwałego użytku</i>							
17.40.22 Materiały brezentowe... namioty i wyroby kempingowe	0	0	0	0	0	0	0
34.20.22 Przyczepy i naczepy przeznaczone do mieszkania lub do celów turystycznych	0	0	0	0	0	0	0
35.12 Łodzie wycieczkowe i sportowe	145	0	0	0	0	0	0
Razem charakterystyczne produkty turystyczne	135 607	2 450 945	330 276	527 390	1 042 514	3 981 976	1 141 816
<i>Współczynnik specjalizacji I</i>	4%	92%		90%		81%	82%

* Bez usług turystycznych będących produkcją podstawową innych rodzajów działalności.

Tablica 4. cd. Rachunek produktów turystycznych w 2001 roku, wersja netto, ceny bieżące (tys. PLN)

Produkty	CHARAKTERYSTYCZNA DZIAŁALNOŚĆ TURYSTYCZNA					
	92.3 Inna działalność artystyczna rozrywkowa i twórcza	92.5 Działalność bibliotek, archiwów, muzeów i pozostała działalność kulturalna	92.6 Działalność związana ze sportem	92.7 Pozostała działalność rekreacyjna	93.04 Działalność związana z poprawą kondycji fizycznej	70.2 Obsługa nieruchomości wynajem
0	15	16	17	18	19	20
Produkty turystyczne w cenach bazowych						
<i>Produkty charakterystyczne</i>						
55.1 Usługi hoteli	0	0	0	0	0	32 952
55.2 Usługi świadczone przez kempingi oraz inne miejsca krótkotrwałego zakwaterowania	0	0	0	0	0	2 450
55.3 Usługi gastronomiczne	0	0	0	0	0	3 589
55.4 Usługi związane z podawaniem napojów	0	0	0	0	0	400
55.5 Usługi stołówek i usługi dostarczania posiłków dla odbiorców zewnętrznych	0	0	0	0	0	3 853
60.10.1 Usługi w zakresie międzymiastowych kolejowych, pasażerskich przewozów	0	0	0	0	0	0
60.21 Usługi pasażerskiego transportu rozkładowego lądowego pozostałe	0	0	0	0	0	0
60.23 Usługi pasażerskiego transportu lądowego pozostałe	0	0	0	0	0	141
61.10.1 Usługi morskiego i przybrzeżnego transportu pasażerskiego	0	0	0	0	0	0
61.20.1 Usługi transportu wodnego śródlądowego pasażerskiego	0	0	0	0	0	0
62.10.1 Przewozy rozkładowe lotnicze pasażerskie	0	0	0	0	0	0
62.20.1 Przewozy lotnicze pasażerskie pozarozkładowe	0	0	0	0	0	0
63.21 Pozostała działalność wspomagająca transport lądowy	}	0	0	0	0	5 853
63.22 Działalność portów morskich i śródlądowych						
63.23 Działalność portów lotniczych						
63.3 Usługi agencji turystycznych i pilotażu, gdzie indziej niesklasyfikowane*	0	0	0	0	0	559
71.1 Usługi wynajmu samochodów osobowych	0	0	0	0	0	123
92.3 Usługi rozrywkowe pozostałe	2 091 442	0	0	0	0	551
92.5 Usługi świadczone przez biblioteki, archiwów, muzea i inne	0	1 843 380	0	0	0	34
92.6 Usługi związane ze sportem	0	0	1 524 085	0	0	3
92.7 Usługi rekreacyjne	0	0	0	5 205 832	0	13
93.04 Usługi związane z poprawą kondycji fizycznej	0	0	0	0	820 021	550
70.2 Usługi w zakresie wynajmowania nieruchomości na własny rachunek – szacowany czynsz	0	0	0	0	0	32 216 738
<i>Turystyczne dobra trwałego użytku</i>						
17.40.22 Materiały brezentowe... namioty i wyroby kempingowe	0	0	0	0	0	0
34.20.22 Przyczepy i naczepy przeznaczone do mieszkania lub do celów turystycznych	0	0	0	0	0	0
35.12 Łodzie wypożyczkowe i sportowe	0	0	0	0	0	0
Razem charakterystyczne produkty turystyczne	2 091 442	1 843 380	1 524 085	5 205 832	820 021	32 267 809
<i>Współczynnik specjalizacji I</i>	97%	97%	96%	100%	92%	98%

* Bez usług turystycznych będących produkcją podstawową innych rodzajów działalności.

Tablica 4. cd. Rachunek produktów turystycznych w 2001 roku, wersja netto, ceny bieżące (tys. PLN)

Produkty	POZOSTAŁA DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z TURYSTYKĄ							
	17.4 Pro- dukcja gotowych art. włó- kienni- czych, oprócz odzieży	34.2 Pro- dukcja nadwozi pojazdów mech.: produkcja przyczep i naczep	35.12 Pro- dukcja oraz naprawa łodzi wy- cieczko- wych i sporto- wych	66.03 Ubezpie- czenia pozostałe	74.84.A Działalność związana z organi- zacją tar- gów i wystaw	X Wszystkie pozostałe rodzaje działalności	Produkcja globalna w cenach bazowych	Współ- czynnik koncentra- cji
0	21	22	23	24	25	26	27	28
Produkty turystyczne w cenach bazowych								
<i>Produkty charakterystyczne</i>								
55.1 Usługi hoteli	132	0	34	0	3 033	517 745	5 502 760	86%
55.2 Usługi świadczone przez kempingi oraz inne miejsca krótkotrwałego zakwaterowania	173	24	107	0	132	173 115	2 192 293	85%
55.3 Usługi gastronomiczne	85	0	0	0	297	1 253 273	5 965 799	65%
55.4 Usługi związane z podawaniem napojów	8	0	0	0	15	113 208	636 400	41%
55.5 Usługi stołówkowe i usługi dostarczania posiłków dla odbiorców zewnętrznych	0	0	6	0	39	174 175	1 805 094	64%
60.10.1 Usługi w zakresie międzymiastowych kolejowych, pasażerskich przewozów	0	0	0	0	0	0	2 370 324	98%
60.21 Usługi pasażerskiego transportu rozkładowego lądowego pozostałe	0	0	0	0	0	429 547	8 690 481	94%
60.23 Usługi pasażerskiego transportu lądowego pozostałe	0	7	17	0	393	243 764	1 996 860	61%
61.10.1 Usługi morskiego i przybrzeżnego transportu pasażerskiego	0	0	5	0	0	519	60 723	98%
61.20.1 Usługi transportu wodnego śródlądowego pasażerskiego	0	0	3	0	16	120	16 739	99%
62.10.1 Przewozy rozkładowe lotnicze pasażerskie	0	0	0	0	0	4 679	2 206 679	100%
62.20.1 Przewozy lotnicze pasażerskie pozarozkładowe	5	0	0	0	39	269	245 187	89%
63.21 Pozostała działalność wspomagająca transport lądowy	0	12	18	0	19	155 548	2 313 512	81%
63.22 Działalność portów morskich i śródlądowych								
63.23 Działalność portów lotniczych								
63.3 Usługi agencji turystycznych i pilotażu, gdzie indziej niesklasyfikowane*	0	0	0	0	69	88 717	3 451 093	95%
71.1 Usługi wynajmu samochodów osobowych	35	15	4	0	177	44 222	1 259 954	90%
92.3 Usługi rozrywkowe pozostałe	0	0	0	0	105	498 814	2 618 843	80%
92.5 Usługi świadczone przez biblioteki, archiwa, muzea i inne	0	0	0	0	84	150 522	1 998 527	92%
92.6 Usługi związane ze sportem	0	0	0	0	3	202 776	1 743 627	87%
92.7 Usługi rekreacyjne	0	0	0	0	0	716 220	5 941 677	88%
93.04 Usługi związane z poprawą kondycji fizycznej	0	43	503	0	1 005	141 787	971 911	84%
70.2 Usługi w zakresie wynajmowania nieruchomości na własny rachunek – szacowany czynsz	310	1 297	320	0	10 398	5 202 205	38 249 856	84%
<i>Turystyczne dobra trwałego użytku</i>								
17.40.22 Materiały brezentowe... namioty i wyroby kempingowe	276 778	14	0	0	0	42 643	319 435	87%
34.20.22 Przyczepy i naczepy przeznaczone do mieszkania lub do celów turystycznych	0	95 963	6	0	0	3 140	99 103	97%
35.12 Łodzie wypożyczkowe i sportowe	0	0	229 043	0	0	14 939	244 127	94%
Razem charakterystyczne produkty turystyczne	277 526	97 375	230 066	0	15 824	10 171 678	90 901 004	x
Współczynnik specjalizacji I	26%	16%	89%	100%	91%	x	28%	x

* Bez usług turystycznych będących produkcją podstawową innych rodzajów działalności.

Tablica 4. cd. Rachunek produktów turystycznych w 2001 roku, wersja netto, ceny bieżące (tys. PLN)

Produkty	CHARAKTERYSTYCZNA DZIAŁALNOŚĆ TURYSTYCZNA						
	55.1 Hotele	55.2 Pozostałe obiekty noclegowe	55.3 Restauracje	55.4 Bary	55.5 Działalność stołówek i katering	60.1 Transport kolejowy	60.2 Transport lotowy pozostały
0	1	2	3	4	5	6	7
<i>Pozostałe produkty nabywane przez odwiedzających</i>							
66.03 Usługi ubezpieczeniowe pozostałe inne niż ubezpieczenia na życie	0	0	0	0	0	0	0
74.84.15 Usługi związane z organizacją targów, wystaw i kongresów	4 378	1 168	1 401	0	0	0	0
50 Usługi w zakresie handlu pojazdami i ich naprawy oraz handlu paliwami do pojazdów	225	21 511	11 700	13	0	97 308	122 981
51 Usługi handlu hurtowego i komisowego	250 739	39 171	354 423	28 093	34 865	71 592	80 177
52 Usługi handlu detalicznego	262 267	87 867	833 710	147 602	235 906	41 112	45 970
Razem produkty turystyczne	5 867 386	2 254 410	5 745 657	725 790	1 690 004	3 145 198	10 311 056
<i>Współczynnik specjalizacji II</i>	96%	95%	98%	97%	99%	42%	30%
Produkty pozostałe	256 469	118 605	107 561	23 993	24 203	7 576 232	23 764 196
Ogółem produkty w cenach bazowych (produkcja globalna)	6 123 855	2 373 015	5 853 218	749 783	1 714 207	10 721 430	34 075 252
Zużycie pośrednie w cenach nabywcy	3 108 528	1 107 973	3 072 870	312 659	846 123	4 818 937	17 970 491
Wartość dodana brutto w cenach bazowych	3 015 327	1 265 042	2 780 348	437 124	868 084	5 902 493	16 104 761
Wynagrodzenia	1 266 376	678 741	1 160 282	305 817	329 845	3 880 114	4 774 208
Składki na ubezpieczenia społeczne	194 989	116 184	164 320	43 845	38 844	745 126	761 548
Inne koszty związane z zatrudnieniem	51 209	36 818	22 237	9 342	3 707	337 894	361 245
Podatki od producentów	145 359	31 311	48 312	13 806	6 287	265 257	255 555
Dotacje dla producentów	-829	-463	-203	-1 769	0	-192 489	-29 593
Nadwyżka operacyjna brutto	1 358 223	402 451	1 385 400	66 083	489 401	866 591	9 981 798
<i>Pozostałe zmienne</i>							
Liczba zatrudnionych	29 772	16 855	39 866	8 154	8 900	132 978	157 720
Pozostali pracujący	651	209	2 088	618	233	5	1 771
Aktywa netto (na koniec okresu)	5706748,2	1164117	2506814,8	112778,7	105957,1	.	6536252,4
Nakłady brutto na środki trwałe	697844,7	74911,3	448566,4	36794,3	17442,8	.	1848559

Tablica 4. cd. Rachunek produktów turystycznych w 2001 roku, wersja netto, ceny bieżące (tys. PLN)

Produkty	CHARAKTERYSTYCZNA DZIAŁALNOŚĆ TURYSTYCZNA						
	61 Transport wodny	62 Transport lotniczy	63.21 Pozostała działalność wspomagająca transport lądowy	63.22 Działalność portów morskich i śródlądowych	63.23 Działalność portów lotniczych	63.3 Działalność związana z turystyką	71.1 Wynajem samochodów osobowych
0	8	9	10	11	12	13	14
<i>Pozostałe produkty nabywane przez odwiedzających</i>							
66.03 Usługi ubezpieczeniowe pozostałe inne niż ubezpieczenia na życie	0	0	0	0	0	0	0
74.84.15 Usługi związane z organizacją targów, wystaw i kongresów	0	0	667	0	0	0	0
50 Usługi w zakresie handlu pojazdami i ich naprawy oraz handlu paliwami do pojazdów	0	0	706	0	2 426	20 269	-256
51 Usługi handlu hurtowego i komisowego	134	1 297	11 708	32 041	9 447	12 927	-2 076
52 Usługi handlu detalicznego	30 837	11 988	2 729	4 958	994	24 372	-997
Razem produkty turystyczne	166 578	2 464 230	346 086	564 389	1 055 381	4 082 393	1 138 690
<i>Współczynnik specjalizacji II</i>	9%	94%		94%		86%	82%
Produkty pozostałe	1 756 523	156 106	20 441	26 594	68 172	637 828	243 331
Ogółem produkty w cenach bazowych (produkcja globalna)	1 923 101	2 620 336	366 527	590 983	1 123 553	4 720 221	1 382 021
Zużycie pośrednie w cenach nabywcy	1 658 833	2 548 291	125 049	270 572	235 888	1 221 527	139 686
Wartość dodana brutto w cenach bazowych	264 268	72 045	241 478	320 411	887 665	3 498 694	1 242 335
Wynagrodzenia	115 423	490 304	126 406	169 202	337 221	1 452 931	41 514
Składki na ubezpieczenia społeczne	20 931	62 721	20 689	30 733	52 631	228 316	5 806
Inne koszty związane z zatrudnieniem	48 185	46 560	7 640	15 732	32 350	102 954	936
Podatki od producentów	10 022	76 109	8 010	15 289	33 552	90 756	1 793
Dotacje dla producentów	-41 020	-39	0	-1 807	-2 969	-2 423	-1
Nadwyżka operacyjna brutto	110 727	-603 610	78 733	91 262	434 880	1 626 160	1 192 287
<i>Pozostałe zmienne</i>							
Liczba zatrudnionych	8075**		x	x	x	9 265	859
Pozostali pracujący	2		x	x	x	117	1
Aktywa netto (na koniec okresu)	619851,6	1178078,8	.	.	.	1359108,6	2530390,1
Nakłady brutto na środki trwałe	53787,7	318241,3	.	.	.	139765,8	1827937,7

Tablica 4. cd. Rachunek produktów turystycznych w 2001 roku, wersja netto, ceny bieżące (tys. PLN)

Produkty	CHARAKTERYSTYCZNA DZIAŁALNOŚĆ TURYSTYCZNA					
	92.3 Inna działalność artystyczna rozrywkowa i twórcza...	92.5 Działalność bibliotek, archiwów, muzeów i pozostała działalność kulturalna	92.6 Działalność związana ze sportem	92.7 Pozostała działalność rekreacyjna	93.04 Działalność związana z poprawą kondycji fizycznej	70.2 Obsługa nieruchomości wynajem
0	15	16	17	18	19	20
<i>Pozostałe produkty nabywane przez odwiedzających</i>						
66.03 Usługi ubezpieczeniowe pozostałe inne niż ubezpieczenia na życie	0	0	0	0	0	0
74.84.15 Usługi związane z organizacją targów, wystaw i kongresów	0	0	0	0	0	27
50 Usługi w zakresie handlu pojazdami i ich naprawa oraz handlu paliwami do pojazdów	0	0	0	0	0	0
51 Usługi handlu hurtowego i komisowego	0	0	0	0	0	19 510
52 Usługi handlu detalicznego	9 568	150	9 938	-138 950	11 856	71 769
Razem produkty turystyczne	2 101 010	1 843 530	1 534 023	5 066 882	832 276	32 361 681
<i>Współczynnik specjalizacji II</i>	97%	97%	97%	97%	93%	99%
Produkty pozostałe	64 980	57 016	47 444	156 708	60 293	366 306
Ogółem produkty w cenach bazowych (produkcja globalna)	2 165 990	1 900 546	1 581 467	5 223 590	892 569	32 727 987
Zużycie pośrednie w cenach nabywcy	1 060 204	753 916	631 499	3 112 661	209 842	4 453 493
Wartość dodana brutto w cenach bazowych	1 105 786	1 146 630	949 968	2 110 929	682 727	28 274 494
Wynagrodzenia	561 989	774 940	647 793	244 632	67 728	296 966
Składki na ubezpieczenia społeczne	95 233	133 443	108 803	33 399	5 483	46 438
Inne koszty związane z zatrudnieniem	24 558	34 322	29 066	21 636	2 070	15 162
Podatki od producentów	91 108	2 578	6 408	667 681	3 010	92 889
Dotacje dla producentów	0	-2	-1 410	-28	-14	-5 482
Nadwyżka operacyjna brutto	332 898	201 349	159 308	1 143 609	604 450	27 828 521
<i>Pozostałe zmienne</i>						
Liczba zatrudnionych	38 895	37 005	12 235	13 342	x	x
Pozostali pracujący	72	16	15	11	x	x
Aktywa netto (na koniec okresu)	3037469,2	2046676,3	1177989,7	677750,2	186484,7	.
Nakłady brutto na środki trwałe	168653,3	119161,6	145441,6	54825,6	22901,4	76441

Tablica 4. cd. Rachunek produktów turystycznych w 2001 roku, wersja netto, ceny bieżące (tys. PLN)

	DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z TURYSTYKĄ							
	17.4 Pro- dukcja gotowych artykułów włókienni- czych, oprócz odzieży	34.2 Pro- dukcja nadwozi pojazdów mecha- nicznych: produkcja przyczep i naczep	35.12 Pro- dukcja oraz naprawa łodzi wy- cieczko- wych i sporto- wych	66.03 Ubezpie- czenia pozostałe	74.84.A Działalność związana z organi- zacją tar- gów i wy- staw	X Wszystkie pozostałe rodzaje dzia- łalności	Produkcja globalna w cenach ba- zowych	Współ- czyn- nik kon- cen- tracji
0	21	22	23	24	25	26	27	28
<i>Pozostałe produkty nabywane przez odwiedzających</i>								
66.03 Usługi ubezpieczeniowe pozostałe inne niż ubezpieczenia na życie	0	7	0	5 171 236	2	5 591	5 176 836	x
74.84.15 Usługi związane z organizacją targów, wystaw i kongresów	210	208	70	0	1 886 560	73 651	1 968 340	x
50 Usługi w zakresie handlu pojazdami i ich naprawa oraz handlu paliwami do pojazdów	25	2 003	91	0	1 351	39 234 338	39 514 691	x
51 Usługi handlu hurtowego i komisowego	22 956	124	4 676	0	21 277	84 879 680	85 872 761	x
52 Usługi handlu detalicznego	4 915	70	2 472	0	82 750	98 015 667	99 799 520	x
Razem produkty turystyczne	457 198	101 097	237 378	5 171 236	2 010 486	232 380 605	323233152	x
<i>Współczynnik specjalizacji II</i>	43%	16%	92%	100%	97%	19%	22%	x
Produkty pozostałe	608 240	521 153	21 762	0	55 014	979 033 033	1 157 490 881	x
Ogółem produkty w cenach bazowych (produkcja globalna)	1 065 438	622 250	259 140	5 171 236	2 065 500	1 211 413 638	1 480 724 033	x
Zużycie pośrednie w cenach nabywcy	683 970	482 069	159 854	2 790 016	784 067	775 361 561	822 880 522	x
Wartość dodana brutto w cenach bazowych	381 468	140 181	99 286	2 381 220	1 281 433	582 389 314	657 843 511	x
Wynagrodzenia	240 636	102 494	54 274	812 538	711 459	246 874 389	266 518 222	x
Składki na ubezpieczenia społeczne	41 793	19 222	10 412	131 527	104 435	47 884 069	51 100 940	x
Inne koszty związane z zatrudnieniem	15 417	6 841	4 206	63 622	37 880	14 284 008	15 615 597	x
Podatki od producentów	13 149	8 816	3 059	2 420	99 948	11 862 045	13 854 529	x
Dotacje dla producentów	-2 001	-42	-64	0	-15 099	-2 494 232	-2 791 979	x
Nadwyżka operacyjna brutto	72 474	2 850	27 399	1 371 113	342 810	263 979 035	313 546 202	x
<i>Pozostałe zmienne</i>								
Liczba zatrudnionych	x	x	x	x	x	x	x	x
Pozostali pracujący	x	x	x	x	x	x	x	x
Aktywa netto (na koniec okresu)
Nakłady brutto na środki trwałe	5351275,5	.

Tablica 5. Rachunek podaży i wykorzystania produktów turystycznych w 2001 roku, wersja netto, ceny bieżące (tys. PLN)

Produkty	CHARAKTERYSTYCZNA DZIAŁALNOŚĆ TURYSTYCZNA						
	Ceny bazowe						
	55.1 Hotele	55.2 Pozostałe obiekty noclegowe	55.3 Restauracje	55.4 Bary	55.5 Działalność stołówek i catering	60.1 Transport kolejowy	60.2 Transport lotnawy pozostały
0	1	2	3	4	5	6	7
Produkty turystyczne w cenach bazowych							
<i>Produkty charakterystyczne</i>							
55.1 Usługi hoteli	4 737 193	9 265	39 533	1 720	39 022	603	1 919
55.2 Usługi świadczone przez kempingi oraz inne miejsca krótkotrwałego zakwaterowania	36 272	1 867 266	3 840	0	40 792	3 391	10 777
55.3 Usługi gastronomiczne	273 745	146 168	3 861 115	261 786	52 578	21 083	43 448
55.4 Usługi związane z podawaniem napojów	6 028	1 064	254 262	258 883	0	59	181
55.5 Usługi stołówkowe i usługi dostarczania posiłków dla odbiorców zewnętrznych	18 659	16 266	319 492	4 146	1 159 021	20 145	40 501
60.10.1 Usługi w zakresie między-miastowych kolejowych, pasażerskich przewozów	0	0	0	0	0	2 322 328	0
60.21 Usługi pasażerskiego transportu rozkładowego lądowego pozostałe	933	0	0	0	0	0	8 161 384
60.23 Usługi pasażerskiego transportu lądowego pozostałe	1 903	388	0	0	473	383 827	1 219 894
61.10.1 Usługi morskiego i przybrzeżnego transportu pasażerskiego	0	0	0	0	0	0	0
61.20.1 Usługi transportu wodnego śródlądowego pasażerskiego	0	0	0	0	0	0	0
62.10.1 Przewozy rozkładowe lotnicze pasażerskie	0	0	0	0	0	0	0
62.20.1 Przewozy lotnicze pasażerskie pozarozkładowe	0	0	0	0	0	0	0
63.21 Pozostała działalność wspomagająca transport lądowy	165	45	135	0	0	61 506	184 518
63.22 Działalność portów morskich i śródlądowych							
63.23 Działalność portów lotniczych							
63.3 Usługi agencji turystycznych i pilotażu, gdzie indziej niesklasyfikowane*	29 793	22 454	52	0	1 231	0	0
71.1 Usługi wynajmu samochodów osobowych	0	0	0	0	0	10 348	32 882
92.3 Usługi rozrywkowe pozostałe	2 999	0	23 617	1 250	65	0	0
92.5 Usługi świadczone przez biblioteki, archiwa, muzea i inne	2 402	0	0	2 105	0	0	0
92.6 Usługi związane ze sportem	8 328	179	0	0	0	40	120
92.7 Usługi rekreacyjne	14 440	0	652	162	286	0	0
93.04 Usługi związane z poprawą kondycji fizycznej	2 315	45	447	0	0	1 243	3 952
70.2 Usługi w zakresie wynajmowania nieruchomości na własny rachunek – szacowany czynsz	145 996	41 553	19 295	10 495	5 822	110 613	362 352
<i>Turystyczne dobra trwałego użytku</i>							
17.40.22 Materiały brezentowe... namioty i wyroby kempingowe	0	0	0	0	0	0	0
34.20.22 Przyczepy i naczepy przeznaczone do mieszkania lub do celów turystycznych	0	0	0	0	0	0	0
35.12 Łodzie wycieczkowe i sportowe	0	0	0	0	0	0	0
Razem charakterystyczne produkty turystyczne	5 281 171	2 104 693	4 522 440	540 547	1 299 290	2 935 186	10 061 928

* Bez usług turystycznych będących produkcją podstawową innych rodzajów działalności.

** Tylko import produktów wykorzystywanych na terytorium Polski.

Tablica 5. cd. Rachunek podaży i wykorzystania produktów turystycznych w 2001 roku, wersja netto, ceny bieżące (tys. PLN)

Produkty	CHARAKTERYSTYCZNA DZIAŁALNOŚĆ TURYSTYCZNA						
	Ceny bazowe						
	61 Transport wodny	62 Transport lotniczy	63.21 Pozostała działalność wspomagająca transport lądowy	63.22 Działalność portów morskich i śródlądowych	63.23 Działalność portów lotniczych	63.3 Działalność związana z turystyką	71.1 Wynajem samochodów osobowych
0	8	9	10	11	12	13	14
Produkty turystyczne w cenach bazowych							
<i>Produkty charakterystyczne</i>							
55.1 Usługi hoteli	4 378	0	134	0	0	115 097	0
55.2 Usługi świadczone przez kempingi oraz inne miejsca krótkotrwałego zakwaterowania	0	0	392	19	0	53 544	18
55.3 Usługi gastronomiczne	15 101	0	1 476	0	1 432	30 623	0
55.4 Usługi związane z podawaniem napojów	238	0	0	0	0	2 054	0
55.5 Usługi stołówkowe i usługi dostarczania posiłków dla odbiorców zewnętrznych	0	0	0	0	0	48 791	0
60.10.1 Usługi w zakresie między-miastowych kolejowych, pasażerskich przewozów	0	0	0	0	0	47 996	0
60.21 Usługi pasażerskiego transportu rozkładowego lądowego pozostałe	0	0	0	0	0	98 617	0
60.23 Usługi pasażerskiego transportu lądowego pozostałe	0	0	197	0	0	142 446	3 410
61.10.1 Usługi morskiego i przybrzeżnego transportu pasażerskiego	59 486	0	0	0	0	718	0
61.20.1 Usługi transportu wodnego śródlądowego pasażerskiego	16 600	0	0	0	0	0	0
62.10.1 Przewozy rozkładowe lotnicze pasażerskie	0	2 202 000	0	0	0	0	0
62.20.1 Przewozy lotnicze pasażerskie pozarozkładowe	0	219 198	0	0	0	25 676	0
63.21 Pozostała działalność wspomagająca transport lądowy	9 350	25 293	326 556	523 457	1 020 976	0	61
63.22 Działalność portów morskich i śródlądowych							
63.23 Działalność portów lotniczych							
63.3 Usługi agencji turystycznych i pilotażu, gdzie indziej niesklasyfikowane*	8 028	4 449	0	1 431	259	3 294 103	0
71.1 Usługi wynajmu samochodów osobowych	8 743	0	0	0	0	26 175	1 137 230
92.3 Usługi rozrywkowe pozostałe	0	0	0	0	0	0	0
92.5 Usługi świadczone przez biblioteki, archiwa, muzea i inne	0	0	0	0	0	0	0
92.6 Usługi związane ze sportem	0	0	0	0	0	8 093	0
92.7 Usługi rekreacyjne	0	0	0	0	0	4 072	0
93.04 Usługi związane z poprawą kondycji fizycznej	0	0	0	0	0	0	0
70.2 Usługi w zakresie wynajmowania nieruchomości na własny rachunek – szacowany czynsz	13 538	5	1 521	2 483	19 847	83 971	1 097
<i>Turystyczne dobra trwałego użytku</i>							
17.40.22 Materiały brezentowe... namioty i wyroby kempingowe	0	0	0	0	0	0	0
34.20.22 Przyczepy i naczepy przeznaczone do mieszkania lub do celów turystycznych	0	0	0	0	0	0	0
35.12 Łodzie wypożyczkowe i sportowe	145	0	0	0	0	0	0
Razem charakterystyczne produkty turystyczne	135 607	2 450 945	330 276	527 390	1 042 514	3 981 976	1 141 816

* Bez usług turystycznych będących produkcją podstawową innych rodzajów działalności.

** Tylko import produktów wykorzystywanych na terytorium Polski.

Tablica 5. cd. Rachunek podaży i wykorzystania produktów turystycznych w 2001 roku, wersja netto, ceny bieżące (tys. PLN)

Produkty	CHARAKTERYSTYCZNA DZIAŁALNOŚĆ TURYSTYCZNA					
	Ceny bazowe					
	92.3 Inna działalność artystyczna rozrywkowa i twórcza	92.5 Działalność bibliotek, archiwów, muzeów i pozostała działalność kulturalna	92.6 Działalność związana ze sportem	92.7 Pozostała działalność rekreacyjna	93.04 Działalność związana z poprawą kondycji fizycznej	70.2 Obsługa nieruchomości wynajem
0	15	16	17	18	19	20
Produkty turystyczne w cenach bazowych						
<i>Produkty charakterystyczne</i>						
55.1 Usługi hoteli	0	0	0	0	0	32 952
55.2 Usługi świadczone przez kempingi oraz inne miejsca krótkotrwałego zakwaterowania	0	0	0	0	0	2 450
55.3 Usługi gastronomiczne	0	0	0	0	0	3 589
55.4 Usługi związane z podawaniem napojów	0	0	0	0	0	400
55.5 Usługi stołowe i usługi dostarczania posiłków dla odbiorców zewnętrznych	0	0	0	0	0	3 853
60.10.1 Usługi w zakresie między-miastowych kolejowych, pasażerskich przewozów	0	0	0	0	0	0
60.21 Usługi pasażerskiego transportu rozkładowego lądowego pozostałe	0	0	0	0	0	0
60.23 Usługi pasażerskiego transportu lądowego pozostałe	0	0	0	0	0	141
61.10.1 Usługi morskiego i przybrzeżnego transportu pasażerskiego	0	0	0	0	0	0
61.20.1 Usługi transportu wodnego śródlądowego pasażerskiego	0	0	0	0	0	0
62.10.1 Przewozy rozkładowe lotnicze pasażerskie	0	0	0	0	0	0
62.20.1 Przewozy lotnicze pasażerskie pozarozkładowe	0	0	0	0	0	0
63.21 Pozostała działalność wspomagająca transport lądowy	0	0	0	0	0	5 853
63.22 Działalność portów morskich i śródlądowych						
63.23 Działalność portów lotniczych						
63.3 Usługi agencji turystycznych i pilotażu, gdzie indziej niesklasyfikowane*	0	0	0	0	0	559
71.1 Usługi wynajmu samochodów osobowych	0	0	0	0	0	123
92.3 Usługi rozrywkowe pozostałe	2 091 442	0	0	0	0	551
92.5 Usługi świadczone przez biblioteki, archiwa, muzea i inne	0	1 843 380	0	0	0	34
92.6 Usługi związane ze sportem	0	0	1 524 085	0	0	3
92.7 Usługi rekreacyjne	0	0	0	5 205 832	0	13
93.04 Usługi związane z poprawą kondycji fizycznej	0	0	0	0	820 021	550
70.2 Usługi w zakresie wynajmowania nieruchomości na własny rachunek – szacowany czynsz	0	0	0	0	0	32 216 738
<i>Turystyczne dobra trwałego użytku</i>						
17.40.22 Materiały brezentowe... namioty i wyroby kempingowe	0	0	0	0	0	0
34.20.22 Przyczepy i naczepy przeznaczone do mieszkania lub do celów turystycznych	0	0	0	0	0	0
35.12 Łodzie wycieczkowe i sportowe	0	0	0	0	0	0
Razem charakterystyczne produkty turystyczne	2 091 442	1 843 380	1 524 085	5 205 832	820 021	32 267 809

* Bez usług turystycznych będących produkcją podstawową innych rodzajów działalności.

** Tylko import produktów wykorzystywanych na terytorium Polski.

Tablica 5. cd. Rachunek podaży i wykorzystania produktów turystycznych w 2001 roku, wersja netto, ceny bieżące (tys. PLN)

Produkty	POZOSTAŁA DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z TURYSTYKĄ							
	Ceny bazowe							
	17.4 Pro- dukcja go- towych artykułów włókienni- czych, oprócz odzieży	34.2 Pro- dukcja nad- wozi pojaz- dów me- chanicz- nych: pro- dukcja przy- czep i na- czep	35.12 Pro- dukcja oraz naprawa łodzi wy- cieczkowych i sportowych	66.03 Ubezpie- czenia po- zostałe	74.84.A Działalność związana z organi- zacją targów i wystaw	X Wszystkie pozostałe rodzaje działalności	Produkcja globalna w cenach bazowych	
0	21	22	23	24	25	26	27	
Produkty turystyczne w cenach bazowych								
<i>Produkty charakterystyczne</i>								
55.1 Usługi hoteli	132	0	34	0	3 033	517 745	5 502 760	
55.2 Usługi świadczone przez kempingi oraz inne miejsca krótkotrwałego zakwaterowania	173	24	107	0	132	173 115	2 192 293	
55.3 Usługi gastronomiczne	85	0	0	0	297	1 253 273	5 965 799	
55.4 Usługi związane z podawaniem napojów	8	0	0	0	15	113 208	636 400	
55.5 Usługi stołowe i usługi dostarczania posiłków dla odbiorców zewnętrznych	0	0	6	0	39	174 175	1 805 094	
60.10.1 Usługi w zakresie międzymiastowych kolejowych, pasażerskich przewozów	0	0	0	0	0	0	2 370 324	
60.21 Usługi pasażerskiego transportu rozkładowego lądowego pozostałe	0	0	0	0	0	429 547	8 690 481	
60.23 Usługi pasażerskiego transportu lądowego pozostałe	0	7	17	0	393	243 764	1 996 860	
61.10.1 Usługi morskiego i przybrzeżnego transportu pasażerskiego	0	0	5	0	0	519	60 723	
61.20.1 Usługi transportu wodnego śródlądowego pasażerskiego	0	0	3	0	16	120	16 739	
62.10.1 Przewozy rozkładowe lotnicze pasażerskie	0	0	0	0	0	4 679	2 206 679	
62.20.1 Przewozy lotnicze pasażerskie pozarozkładowe	5	0	0	0	39	269	245 187	
63.21 Pozostała działalność wspomagająca transport lądowy	}	0	12	18	0	19	155 548	2 313 512
63.22 Działalność portów morskich i śródlądowych								
63.23 Działalność portów lotniczych								
63.3 Usługi agencji turystycznych i pilotażu, gdzie indziej niesklasyfikowane*	0	0	0	0	69	88 717	3 451 093	
71.1 Usługi wynajmu samochodów osobowych	35	15	4	0	177	44 222	1 259 954	
92.3 Usługi rozrywkowe pozostałe	0	0	0	0	105	498 814	2 618 843	
92.5 Usługi świadczone przez biblioteki, archiwa, muzea i inne	0	0	0	0	84	150 522	1 998 527	
92.6 Usługi związane ze sportem	0	0	0	0	3	202 776	1 743 627	
92.7 Usługi rekreacyjne	0	0	0	0	0	716 220	5 941 677	
93.04 Usługi związane z poprawą kondycji fizycznej	0	43	503	0	1 005	141 787	971 911	
70.2 Usługi w zakresie wynajmowania nieruchomości na własny rachunek – szacowany czynsz	310	1 297	320	0	10 398	5 202 205	38 249 856	
<i>Turystyczne dobra trwałego użytku</i>								
17.40.22 Materiały brezentowe... namioty i wyroby kempingowe	276 778	14	0	0	0	42 643	319 435	
34.20.22 Przyczepy i naczepy przeznaczone do mieszkania lub do celów turystycznych	0	95 963	6	0	0	3 140	99 103	
35.12 Łodzie wypożyczkowe i sportowe	0	0	229 043	0	0	14 939	244 127	
Razem charakterystyczne produkty turystyczne	277 526	97 375	230 066	0	15 824	10 171 678	90 901 004	

* Bez usług turystycznych będących produkcją podstawową innych rodzajów działalności.

** Tylko import produktów wykorzystywanych na terytorium Polski.

Tablica 5. cd. Rachunek podaży i wykorzystania produktów turystycznych w 2001 roku, wersja netto, ceny bieżące (tys. PLN)

Produkty	POZOSTAŁA DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z TURYSTYKĄ					
	Ceny bazowe Import CIF**	Podatki związane z importem (poza VAT)	Podatek akcyzowy od wyrobów krajowych	Marża handlowa	Marża transportowa	VAT zapłacony
0	28	29	30	31	32	33
Produkty turystyczne w cenach bazowych						
<i>Produkty charakterystyczne</i>						
55.1 Usługi hoteli	0	0	0	0	0	9 822
55.2 Usługi świadczone przez kempingi oraz inne miejsca krótkotrwałego zakwaterowania	0	0	0	0	0	3 913
55.3 Usługi gastronomiczne	0	0	0	0	0	10 649
55.4 Usługi związane z podawaniem napojów	0	0	0	0	0	1 136
55.5 Usługi stołówkowe i usługi dostarczania posiłków dla odbiorców zewnętrznych	0	0	0	0	0	3 222
60.10.1 Usługi w zakresie między-miastowych kolejowych, pasażerskich przewozów	0	0	0	0	0	16 341
60.21 Usługi pasażerskiego transportu rozkładowego lądowego pozostałe	0	0	0	0	0	59 912
60.23 Usługi pasażerskiego transportu lądowego pozostałe	0	0	0	0	0	13 766
61.10.1 Usługi morskiego i przybrzeżnego transportu pasażerskiego	0	0	0	0	0	419
61.20.1 Usługi transportu wodnego śródlądowego pasażerskiego	0	0	0	0	0	115
62.10.1 Przewozy rozkładowe lotnicze pasażerskie	0	0	0	0	0	-2 716
62.20.1 Przewozy lotnicze pasażerskie pozarozkładowe	0	0	0	0	0	-302
63.21 Pozostała działalność wspomagająca transport lądowy	75 293	0	0	0	0	-6 187
63.22 Działalność portów morskich i śródlądowych						
63.23 Działalność portów lotniczych						
63.3 Usługi agencji turystycznych i pilotażu, gdzie indziej niesklasyfikowane*	0	0	0	0	0	-19 480
71.1 Usługi wynajmu samochodów osobowych	0	0	0	0	0	30 505
92.3 Usługi rozrywkowe pozostałe	0	0	0	0	0	148 481
92.5 Usługi świadczone przez biblioteki, archiwa, muzea i inne	0	0	0	0	0	0
92.6 Usługi związane ze sportem	0	0	0	0	0	97 945
92.7 Usługi rekreacyjne	0	0	0	0	0	333 762
93.04 Usługi związane z poprawą kondycji fizycznej	0	0	0	0	0	17 720
70.2 Usługi w zakresie wynajmowania nieruchomości na własny rachunek – szacowany czynsz	0	0	0	0	0	256 393
<i>Turystyczne dobra trwałego użytku</i>						
17.40.22 Materiały brezentowe... namioty i wyroby kempingowe	164 029	4 894	0	104 428	3 620	22 370
34.20.22 Przyczepy i naczepy przeznaczone do mieszkania lub do celów turystycznych	83 855	603	0	22 504	15 387	18 264
35.12 Łodzie wycieczkowe i sportowe	13 013	531	0	25 685	3 640	1 708
Razem charakterystyczne produkty turystyczne	336 190	6 028	0	152 617	22 647	1 017 758

* Bez usług turystycznych będących produkcją podstawową innych rodzajów działalności.

** Tylko import produktów wykorzystywanych na terytorium Polski.

Tablica 5. cd. Rachunek podaży i wykorzystania produktów turystycznych w 2001 roku, wersja netto, ceny bieżące (tys. PLN)

Produkty	POZOSTAŁA DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z TURYSTYKĄ				
	Dotacje do produktów	Eksport FOB***	Całkowite wykorzystanie krajowe w cenach nabywcy****	Całkowity krajowy popyt turystyczny w cenach nabywcy	Współczynnik spożycia turystycznego (37/36)
0	34	35	36	37	38
Produkty turystyczne w cenach bazowych					
<i>Produkty charakterystyczne</i>					
55.1 Usługi hoteli	0	0	5 512 582	4 552 905	83%
55.2 Usługi świadczone przez kempingi oraz inne miejsca krótkotrwałego zakwaterowania	0	0	2 196 206	2 196 206	100%
55.3 Usługi gastronomiczne	0	0	5 976 448		
55.4 Usługi związane z podawaniem napojów	-16 779	0	620 757	4 210 004	50%
55.5 Usługi stołówkowe i usługi dostarczania posiłków dla odbiorców zewnętrznych	0	0	1 808 316		
60.10.1 Usługi w zakresie międzymiastowych kolejowych, pasażerskich przewozów	-536 671	0	1 849 994	1 636 922	88%
60.21 Usługi pasażerskiego transportu rozkładowego lądowego pozostałe	-426 970	0	8 323 423		
60.23 Usługi pasażerskiego transportu lądowego pozostałe	0	0	2 010 626	1 771 918	17%
61.10.1 Usługi morskiego i przybrzeżnego transportu pasażerskiego	0	0	61 142	50 585	65%
61.20.1 Usługi transportu wodnego śródlądowego pasażerskiego	0	0	16 854		
62.10.1 Przewozy rozkładowe lotnicze pasażerskie	0	0	2 203 963	1 820 026	74%
62.20.1 Przewozy lotnicze pasażerskie pozarozkładowe	0	0	244 885		
63.21 Pozostała działalność wspomagająca transport lądowy	}	0	14 277	2 293 048	.
63.22 Działalność portów morskich i śródlądowych					
63.23 Działalność portów lotniczych					
63.3 Usługi agencji turystycznych i pilotażu, gdzie indziej niesklasyfikowane*	0	0	3 431 613	2 644 776	77%
71.1 Usługi wynajmu samochodów osobowych	0	0	1 290 459	26 175	2%
92.3 Usługi rozrywkowe pozostałe	-43 244	83 913	2 640 167		
92.5 Usługi świadczone przez biblioteki, archiwa, muzea i inne	-34 443	23 007	1 941 077	1 807 394	13%
92.6 Usługi związane ze sportem	-15 560	80 494	1 745 518		
92.7 Usługi rekreacyjne	0	0	6 275 439		
93.04 Usługi związane z poprawą kondycji fizycznej	0	0	989 631		
70.2 Usługi w zakresie wynajmowania nieruchomości na własny rachunek – szacowany czynsz	0	0	38 506 249	38 475	0%
<i>Turystyczne dobra trwałego użytku</i>					
17.40.22 Materiały brezentowe... namioty i wyroby kempingowe	0	328 182	126 565	126 565	100%
34.20.22 Przyczepy i naczepy przeznaczone do mieszkania lub do celów turystycznych	0	55 500	100 361	0	0%
35.12 Łodzie wycieczkowe i sportowe	0	213 072	62 619	62 619	100%
Razem charakterystyczne produkty turystyczne	-1 073 667	798 445	90 227 942	20 944 570	23%

* Bez usług turystycznych będących produkcją podstawową innych rodzajów działalności.

** Tylko import produktów wykorzystywanych na terytorium Polski.

*** Tylko eksport produktów wykorzystywanych poza terytorium Polski.

**** W odniesieniu do charakterystycznych produktów turystycznych obejmuje tylko produkcję krajową pomniejszoną o eksport.

Tablica 5. cd. Rachunek podaży i wykorzystania produktów turystycznych w 2001 roku, wersja netto, ceny bieżące (tys. PLN)

Produkty	CHARAKTERYSTYCZNA DZIAŁALNOŚĆ TURYSTYCZNA						
	Ceny bazowe						
	55.1 Hotele	55.2 Pozostałe obiekty noclegowe	55.3 Restauracje	55.4 Bary	55.5 Działalność stołówek i catering	60.1 Transport kolejowy	60.2 Transport lądowy pozostały
0	1	2	3	4	5	6	7
Produkty turystyczne w cenach bazowych							
<i>Produkty związane z turystyką</i>							
15 Produkty spożywcze i napoje	68 306	0	21 983	9 535	119 943	0	0
16 Wyroby tytoniowe	0	0	0	0	0	0	0
17.7 Wyroby o splocie dzianinowym oraz szydełkowym i trykotaże	0	0	0	0	0	0	0
18 Odzież, futra	300	0	0	0	0	0	0
19.3 Obuwie	0	0	0	0	0	0	0
23.2 Produkty rafinacji ropy naftowej	0	0	0	0	0	0	0
66.03 Usługi ubezpieczeniowe pozostałe inne niż ubezpieczenia na życie	0	0	0	0	0	0	0
74.84.15 Usługi związane z organizacją targów, wystaw i kongresów	4 378	1 168	1 401	0	0	0	0
50 Usługi w zakresie handlu pojazdami i ich naprawa oraz handlu paliwami do pojazdów	225	21 511	11 700	13	0	97 308	122 981
51 Usługi handlu hurtowego i komisowego	250 739	39 171	354 423	28 093	34 865	71 592	80 177
52 Usługi handlu detalicznego	262 267	87 867	833 710	147 602	235 906	41 112	45 970
Razem produkty turystyczne	5 867 386	2 254 410	5 745 657	725 790	1 690 004	3 145 198	10 311 056
X Produkty pozostałe	256 469	118 605	107 561	23 993	24 203	7 576 232	23 764 196
Ogółem produkty w cenach bazowych (produkcja globalna)	6 123 855	2 373 015	5 853 218	749 783	1 714 207	10 721 430	34 075 252
Zużycie pośrednie w cenach nabywcy	3 108 528	1 107 973	3 072 870	312 659	846 123	4 818 937	17 970 491
Wartość dodana brutto w cenach bazowych	3 015 327	1 265 042	2 780 348	437 124	868 084	5 902 493	16 104 761
Wynagrodzenia	1 266 376	678 741	1 160 282	305 817	329 845	3 880 114	4 774 208
Składki na ubezpieczenia społeczne	194 989	116 184	164 320	43 845	38 844	745 126	761 548
Inne koszty związane z zatrudnieniem	51 209	36 818	22 237	9 342	3 707	337 894	361 245
Podatki od producentów	145 359	31 311	48 312	13 806	6 287	265 257	255 555
Dotacje dla producentów	-829	-463	-203	-1 769	0	-192 489	-29 593
Nadwyżka operacyjna brutto	1 358 223	402 451	1 385 400	66 083	489 401	866 591	9 981 798

Tablica 5. cd. Rachunek podaży i wykorzystania produktów turystycznych w 2001 roku, wersja netto, ceny bieżące (tys. PLN)

Produkty	CHARAKTERYSTYCZNA DZIAŁALNOŚĆ TURYSTYCZNA						
	Ceny bazowe						
	61 Transport wodny	62 Transport lotniczy	63.21 Pozostała działalność wspomagająca transport lądowy	63.22 Działalność portów morskich i śródlądowych	63.23 Działalność portów lotniczych	63.3 Działalność związana z turystyką	71.1 Wynajem samochodów osobowych
0	8	9	10	11	12	13	14
Produkty turystyczne w cenach bazowych							
<i>Produkty związane z turystyką</i>							
15 Produkty spożywcze i napoje	0	0	0	0	0	42 849	0
16 Wyroby tytoniowe	0	0	0	0	0	0	0
17.7 Wyroby o splocie dzianinowym oraz szedkowym i trykotaże	0	0	0	0	0	0	0
18 Odzież, futra	0	0	0	0	0	0	203
19.3 Obuwie	0	0	0	0	0	0	0
23.2 Produkty rafinacji ropy naftowej	0	0	0	0	0	0	0
66.03 Usługi ubezpieczeniowe pozostałe inne niż ubezpieczenia na życie	0	0	0	0	0	0	0
74.84.15 Usługi związane z organizacją targów, wystaw i kongresów	0	0	667	0	0	0	0
50 Usługi w zakresie handlu pojazdami i ich naprawa oraz handlu paliwami do pojazdów	0	0	706	0	2 426	20 269	-256
51 Usługi handlu hurtowego i komisowego	134	1 297	11 708	32 041	9 447	12 927	-2 076
52 Usługi handlu detalicznego	30 837	11 988	2 729	4 958	994	24 372	-997
Razem produkty turystyczne	166 578	2 464 230	346 086	564 389	1 055 381	4 082 393	1 138 690
X Produkty pozostałe	1 756 523	156 106	20 441	26 594	68 172	637 828	243 331
Ogółem produkty w cenach bazowych (produkcja globalna)	1 923 101	2 620 336	366 527	590 983	1 123 553	4 720 221	1 382 021
Zużycie pośrednie w cenach nabywcy	1 658 833	2 548 291	125 049	270 572	235 888	1 221 527	139 686
Wartość dodana brutto w cenach bazowych	264 268	72 045	241 478	320 411	887 665	3 498 694	1 242 335
Wynagrodzenia	115 423	490 304	126 406	169 202	337 221	1 452 931	41 514
Składki na ubezpieczenia społeczne	20 931	62 721	20 689	30 733	52 631	228 316	5 806
Inne koszty związane z zatrudnieniem	48 185	46 560	7 640	15 732	32 350	102 954	936
Podatki od producentów	10 022	76 109	8 010	15 289	33 552	90 756	1 793
Dotacje dla producentów	-41 020	-39	0	-1 807	-2 969	-2 423	-1
Nadwyżka operacyjna brutto	110 727	-603 610	78 733	91 262	434 880	1 626 160	1 192 287

Tablica 5. cd. Rachunek podaży i wykorzystania produktów turystycznych w 2001 roku, wersja netto, ceny bieżące (tys. PLN)

Produkty	CHARAKTERYSTYCZNA DZIAŁALNOŚĆ TURYSTYCZNA					
	Ceny bazowe					
	92.3 Inna działalność artystyczna rozrywkowa i twórcza	92.5 Działalność bibliotek, archiwów, muzeów i pozostała działalność kulturalna	92.6 Działalność związana ze sportem	92.7 Pozostała działalność rekreacyjna	93.04 Działalność związana z poprawą kondycji fizycznej	70.2 Obsługa nieruchomości wynajem
0	15	16	17	18	19	20
Produkty turystyczne w cenach bazowych						
<i>Produkty związane z turystyką</i>						
15 Produkty spożywcze i napoje	0	0	0	0	0	923
16 Wyroby tytoniowe	0	0	0	0	0	0
17.7 Wyroby o splocie dzianinowym oraz szedelkowym i trykotaże	0	0	0	0	0	1 548
18 Odzież, futra	0	0	0	0	399	95
19.3 Obuwie	0	0	0	0	0	0
23.2 Produkty rafinacji ropy naftowej	0	0	0	0	0	0
66.03 Usługi ubezpieczeniowe pozostałe inne niż ubezpieczenia na życie	0	0	0	0	0	0
74.84.15 Usługi związane z organizacją targów, wystaw i kongresów	0	0	0	0	0	27
50 Usługi w zakresie handlu pojazdami i ich naprawy oraz handlu paliwami do pojazdów	0	0	0	0	0	0
51 Usługi handlu hurtowego i komisowego	0	0	0	0	0	19 510
52 Usługi handlu detalicznego	9 568	150	9 938	-138 950	11 856	71 769
Razem produkty turystyczne	2 101 010	1 843 530	1 534 023	5 066 882	832 276	32 361 681
X Produkty pozostałe	64 980	57 016	47 444	156 708	60 293	366 306
Ogółem produkty w cenach bazowych (produkcja globalna)	2 165 990	1 900 546	1 581 467	5 223 590	892 569	32 727 987
Zużycie pośrednie w cenach nabywcy	1 060 204	753 916	631 499	3 112 661	209 842	4 453 493
Wartość dodana brutto w cenach bazowych	1 105 786	1 146 630	949 968	2 110 929	682 727	28 274 494
Wynagrodzenia	561 989	774 940	647 793	244 632	67 728	296 966
Składki na ubezpieczenia społeczne	95 233	133 443	108 803	33 399	5 483	46 438
Inne koszty związane z zatrudnieniem	24 558	34 322	29 066	21 636	2 070	15 162
Podatki od producentów	91 108	2 578	6 408	667 681	3 010	92 889
Dotacje dla producentów	0	-2	-1 410	-28	-14	-5 482
Nadwyżka operacyjna brutto	332 898	201 349	159 308	1 143 609	604 450	27 828 521

Tablica 5. cd. Rachunek podaży i wykorzystania produktów turystycznych w 2001 roku, wersja netto, ceny bieżące (tys. PLN)

Produkty	POZOSTAŁA DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z TURYSTYKĄ						
	Ceny bazowe						
	17.4 Produk- cja gotowych artykułów włókienni- czych, oprócz odzieży	34.2 Produk- cja nadwozi pojazdów mechanicz- nych: produk- cja przyczep i naczep	35.12 Produk- cja oraz na- prawa łodzi wycieczko- wych i sporto- wych	66.03 Ubez- pieczenia pozostałe	74.84.A Dzia- łalność zwią- zana z organi- zacją targów i wystaw	X Wszystkie pozostałe rodzaje dzia- łalności	Produkcja globalna w cenach bazowych
0	21	22	23	24	25	26	27
Produkty turystyczne w cenach bazowych							
<i>Produkty związane z turystyką</i>							
15 Produkty spożywcze i napoje	496	16	0	0	2 106	106 764 473	107 030 630
16 Wyroby tytoniowe	0	0	0	0	0	0	2 845 056
17.7 Wyroby o splocie dzianinowym oraz szy- dełkowym i trykotaże	121 790	0	0	0	0	886 562	1 009 900
18 Odzież, futra	28 960	1 294	3	0	591	877 102	8 808 947
19.3 Obuwie	320	0	0	0	25	2 790 088	2 790 433
23.2 Produkty rafinacji ropy naftowej	0	0	0	0	0	19 233 712	19 233 712
66.03 Usługi ubezpie- czeniowe pozostałe inne niż ubezpieczenia na życie	0	7	0	5 171 236	2	5 591	5 176 836
74.84.15 Usługi związa- ne z organizacją targów, wystaw i kongresów	210	208	70	0	1 886 560	73 651	1 968 340
50 Usługi w zakresie handlu pojazdami i ich naprawa oraz handlu paliwami do pojazdów	25	2 003	91	0	1 351	39 234 338	39 514 691
51 Usługi handlu hurto- wego i komisowego	22 956	124	4 676	0	21 277	84 879 680	85 872 761
52 Usługi handlu deta- licznego	4 915	70	2 472	0	82 750	98 015 667	99 799 520
Razem produkty tury- styczne	457 198	101 097	237 378	5 171 236	2 010 486	232 380 605	464951830
X Produkty pozostałe	608 240	521 153	21 762	0	55 014	979 033 033	1 015 772 203
Ogółem produkty w cenach bazowych (produkcja globalna)	1 065 438	622 250	259 140	5 171 236	2 065 500	1 211 413 638	1 480 724 033
Zużycie pośrednie w cenach nabywcy	683 970	482 069	159 854	2 790 016	784 067	775 361 561	822 880 522
Wartość dodana brutto w cenach bazowych	381 468	140 181	99 286	2 381 220	1 281 433	582 389 314	657 843 511
Wynagrodzenia	240 636	102 494	54 274	812 538	711 459	246 874 389	266 518 222
Składki na ubezpiecze- nia społeczne	41 793	19 222	10 412	131 527	104 435	47 884 069	51 100 940
Inne koszty związane z zatrudnieniem	15 417	6 841	4 206	63 622	37 880	14 284 008	15 615 597
Podatki od producentów	13 149	8 816	3 059	2 420	99 948	11 862 045	13 854 529
Dotacje dla producentów	-2 001	-42	-64	0	-15 099	-2 494 232	-2 791 979
Nadwyżka operacyjna brutto	72 474	2 850	27 399	1 371 113	342 810	263 979 035	313 546 202

Tablica 5. cd. Rachunek podaży i wykorzystania produktów turystycznych w 2001 roku, wersja netto, ceny bieżące (tys. PLN)

Produkty						
	Ceny bazowe Import CIF**	Podatki związane z importem (poza VAT)	Podatek akcy- zowy od wyro- bów krajowych	Marża handlowa	Marża transportowa	VAT zapłacony
0	28	29	30	31	32	33
Produkty turystyczne w cenach bazowych						
Produkty związane z turystyką						
15 Produkty spożywcze i napoje	9 057 563	1 182 719	5 768 993	32 969 047	580 441	1 329 402
16 Wyroby tytoniowe	44 134	42 513	7 305 200	2 562 712	17 335	26 319
17.7 Wyroby o splocie dzianinowym oraz szy- dełkowym i trykotaże	411 743	33 412	0	307 075	500	90 093
18 Odzież, futra	2 181 654	198 436	0	4 495 156	3 297	413 392
19.3 Obuwie	978 037	84 758	0	1 311 428	4 522	210 345
23.2 Produkty rafinacji ropy naftowej	3 579 563	2 447 764	13 213 100	14 577 683	205 320	1 411 716
66.03 Usługi ubezpie- czenia pozostałe inne niż ubezpieczenia na życie	6 844 589	0	0	0	0	0
74.84.15 Usługi związa- ne z organizacją targów, wystaw i kongresów	0	0	0	0	0	66 790
50 Usługi w zakresie handlu pojazdami i ich naprawa oraz handlu paliwami do pojazdów	0	0	0	-14 622 163	0	0
51 Usługi handlu hurto- wego i komisowego	659 843	0	0	-19 995 607	0	0
52 Usługi handlu deta- licznego	0	0	0	-21 757 948	0	0
Razem produkty tury- styczne	24 093 316	3 995 630	26 287 293	0	834 062	4 565 815
X Produkty pozostałe	206 213 275	4 208 672	0	0	-834 062	55 974 386
Ogółem produkty w cenach bazowych (produkcja globalna)	230 306 591	8 204 302	26 287 293	0	0	60 540 201
Zużycie pośrednie w cenach nabywcy						
Wartość dodana brutto w cenach bazowych						
Wynagrodzenia						
Składki na ubezpiecze- nia społeczne						
Inne koszty związane z zatrudnieniem						
Podatki od producentów						
Dotacje dla producentów						
Nadwyżka operacyjna brutto						

** Tylko import produktów wykorzystywanych na terytorium Polski.

Tablica 5. cd. Rachunek podaży i wykorzystania produktów turystycznych w 2001 roku, wersja netto, ceny bieżące (tys. PLN)

Produkty					
	Dotacje do produktów	Eksport FOB***	Całkowite wykorzystanie krajowe w cenach nabywcy****	Całkowity krajowy popyt turystyczny w cenach nabywcy	Współczynnik spożycia turystycznego (37/36)
0	34	35	36	37	38
Produkty turystyczne w cenach bazowych					
<i>Produkty związane z turystyką</i>					
15 Produkty spożywcze i napoje	-49 873	12 027 119	145 841 803	3 879 992	2%
16 Wyroby tytoniowe	-2 817	795 902	12 044 550		
17.7 Wyroby o splocie dzianinowym oraz szydełkowym i trykotaże	0	834 852	1 017 871		
18 Odzież, futra	-851	10 347 072	5 752 959	1 361 869	13%
19.3 Obuwie	0	1 615 547	3 763 976		
23.2 Produkty rafinacji ropy naftowej	-7 037	2 768 391	51 893 430	3 773 520	7%
66.03 Usługi ubezpieczeniowe pozostałe inne niż ubezpieczenia na życie	0	4 039 518	1 137 318	2 858	0%
74.84.15 Usługi związane z organizacją targów, wystaw i kongresów	0	0	2 035 130		
50 Usługi w zakresie handlu pojazdami i ich naprawa oraz handlu paliwami do pojazdów	0	172 767	24 719 761	1 020 438	x
51 Usługi handlu hurtowego i komisowego	0	254 979	66 282 018		x
52 Usługi handlu detalicznego	0	0	78 041 572	1880113*****	x
Razem produkty turystyczne	-1 134 245	33 654 592	482 758 330	29 962 809	6%
X Produkty pozostałe	-955 167	172 494 196	1 070 482 990	2 910 875	0%
Ogółem produkty w cenach bazowych (produkcja globalna)	-2 089 412	206 148 788	1 553 241 320	32 873 684	2%
Zużycie pośrednie w cenach nabywcy					
Wartość dodana brutto w cenach bazowych					
Wynagrodzenia				0,021	
Składki na ubezpieczenia społeczne					
Inne koszty związane z zatrudnieniem					
Podatki od producentów					
Dotacje dla producentów					
Nadwyżka operacyjna brutto					

*** Tylko eksport produktów wykorzystywanych poza terytorium Polski.

**** W odniesieniu do charakterystycznych produktów turystycznych obejmuje tylko produkcję krajową pomniejszoną o eksport.

***** Marże handlowe (detaliczne i hurtowe) na towary będące częścią spożycia turystycznego.

Tablica 6. Turystyczna wartość dodana w charakterystycznych i pozostałych turystycznych rodzajach działalności w 2001 roku, wersja netto* (tys. PLN)

Rodzaj działalności	Produkcja globalna (w cenach bazowych)	Zużycie pośrednie (w cenach nabywczy)	Wartość dodana (w cenach bazowych)	Współczynnik TWD***	Turystyczna wartość dodana (TWD)
	1	2	3	4	5
Produkcja w cenach bazowych					
<i>Charakterystyczne rodzaje działalności</i>					
55.1 Hotele	6 123 855	3 108 528	3 015 327	0,679	2048007
55.2 Pozostałe obiekty noclegowe	2 373 015	1 107 973	1 265 042	0,844	1068295
55.3 Restauracje	5 853 218	3 072 870	2 780 348	0,347	965415
55.4 Bary	749 783	312 659	437 124	0,367	160502
55.5 Działalność stołówek i catering	1 714 207	846 123	868 084	0,431	374572
60.1 Transport kolejowy	10 721 430	4 818 937	5 902 493	0,210	1241133
60.2 Transport lądowy pozostały	34 075 252	17 970 491	16 104 761	0,054	872164
61. Transport wodny	1 923 101	1 658 833	264 268	0,058	15459
62. Transport lotniczy	2 620 336	2 548 291	72 045	0,694	50018
63.3 Działalność związana z turystyką	4 720 221	1 221 527	3 498 694	0,687	2403421
71.1 Wynajem samochodów osobowych	1 382 021	139 686	1 242 335	0,110	136459
92.3 Inna działalność artystyczna i rozrywkowa	2 165 990	1 060 204	1 060 204	0,133	141007
92.5 Działalność bibliotek, archiwów, muzeów i pozostała działalność kulturalna	1 900 546	753 916	1 146 630	0,128	147331
92.6 Działalność związana ze sportem	1 581 467	631 499	949 968	0,085	81088
92.7 Pozostała działalność rekreacyjna	5 223 590	3 112 661	2 110 929	0,173	364996
93.04 Działalność związana z poprawą kondycji fizycznej	892 569	209 842	682 727	0,123	83641
70.2 Obsługa nieruchomości wynajem	32 727 987	4 453 493	28 274 494	0,001	28274
<i>Turystyczne dobra trwałego użytku</i>					
17.4 Produkcja gotowych artykułów włókienniczych, oprócz odzieży	1 065 438	683 970	381 468	0,137	52261
34.2 Produkcja nadwozi pojazdów mechanicznych: produkcja przyczep i naczep	622 250	482 069	140 181	0,000	0
35.12 Produkcja oraz naprawa łodzi wycieczkowych i sportowych	259 140	159 854	99 286	0,149	14794
<i>Charakterystyczne turystyczne rodzaje działalności razem</i>	118 695 416	48 353 426	70 296 408	x	10248838
<i>Działalność związana z turystyką**</i>					
G. Handel..., naprawy...	248726000	114374900	134351100	0,029	3866469
66.03 Usługi ubezpieczeniowe pozostałe inne niż ubezpieczenia na życie	5 171 236	2 790 016	2 381 220	0,0005	1315
<i>Turystyczne rodzaje działalności razem</i>	372 592 652	165 518 342	207 028 728	x	14116622
X Wszystkie pozostałe rodzaje działalności	1 108 131 381	657 362 180	450 814 783	x	1370575
Razem	1 480 724 033	822880522	657 843 511	0,024	15487197
VAT	x	x	60540201	0,012	732015
Pozostałe podatki od produktów netto	x	x	32 402 183	0,027	861754
Ogółem	x	x	750 785 895	0,023	17080966

* Produkcja globalna grupy 63.3 bez pozostałych charakterystycznych produktów turystycznych.

** Działalność związaną z organizacją targów...(74.84.15) i usługi portów lotniczych.. (63.21-23) pominięto ze względu na brak kompletu danych.

*** Współczynnik TWD jest odmianą współczynnika spożycia turystycznego.

Tablica 7. Nakłady inwestycyjne na środki trwałe w charakterystycznych rodzajach działalności turystycznej w 2001 roku, ceny bieżące (tys. PLN)

Rodzaj działalności	Nakłady na produkowane aktywa niefinansowe					Nakłady na nieprodukowane aktywa niefinansowe			Nakłady na aktywa niefinansowe w CRDT
	Budynki mieszkalne	Pozostałe budynki i budowle	Środki transportu	Pozostałe	Ogółem	Grunty	Pozostałe nieprodukowane aktywa niefinansowe	Nieprodukowane aktywa niefinansowe ogółem	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Drugie domy	76441,0				76441,0	.	.	.	76441,0
55.1 Hotele	.	539085,3	14245,9	144059,0	697390,2	454,5	.	454,5	697844,7
55.2 Pozostałe obiekty noclegowe	.	52853,4	3831,2	18207,4	74892,0	19,3	.	19,3	74911,3
55.3 Restauracje	.	311147,3	16951,6	120467,5	448566,4	.	.	.	448566,4
55.4 Bary	.	24650,0	2200,3	9944,0	36794,3	.	.	.	36794,3
55.5 Działalność stołówek i catering	.	10222,7	1529,6	5690,5	17442,8	.	.	.	17442,8
60.21 Pozostały pasażerski transport, rozkładowy lądowy	.	173738,4	810275,9	86567,7	1070582,0	218,5	.	218,5	1070800,5
60.23 Pozostały pasażerski transport lądowy (bez taksówek)	.	5831,4	67917,6	4009,5	77758,5	.	.	.	77758,5
61 Transport wodny	.	8062,7	42553,9	3169,8	53786,4	1,3	.	1,3	53787,7
62 Transport lotniczy	.	76469,1	224798,2	16974,0	318241,3	.	.	.	318241,3
63.3 Działalność związana z turystyką	.	68331,5	36200,4	35233,9	139765,8	.	.	.	139765,8
71.1 Wynajem samochodów osobowych	.	14189,8	1501094,1	306784,4	1822068,3	5869,4	.	5869,4	1827937,7
92.3 Inna działalność artystyczna i rozrywkowa	.	103641,3	12071,0	52941,0	168653,3	.	.	.	168653,3
92.5 Działalność bibliotek, archiwów, muzeów i poz.dział. kulturalna	.	76549,4	8472,1	34140,1	119161,6	.	.	.	119161,6
92.6 Działalność związana ze sportem	.	106307,8	11243,8	27890,0	145441,6	.	.	.	145441,6
92.7 Pozostała działalność rekreacyjna	.	31265,4	3909,5	19650,7	54825,6	.	.	.	54825,6
93.04 Działalność związana z poprawą kondycji fizycznej	.	11999,3	3942,4	6959,7	22901,4	.	.	.	22901,4
Ogółem	76441,0	1614344,8	2761237,5	892689,2	5344712,5	6563,0	.	6563,0	5351275,5

Tablica 8. Wartość netto środków trwałych* w charakterystycznych rodzajach działalności turystycznej w 2001 roku, ceny bieżące (tys. PLN)

Rodzaj działalności	Produktowane aktywa niefinansowe				Wartość środków trwałych w CRDT	Wykorzystanie środków trwałych 2000
	Budynki mieszkalne	Pozostałe budynki i budowle	Środki transportu	Pozostałe		
1	2	3	4	5	6	7
Drugie domy**
55.1 Hotele	.	5124731,5	56814,9	525201,8	5706748,2	
55.2 Pozostałe obiekty noclegowe	.	1050117,8	19274,3	94724,9	1164117,0	
55.3 Restauracje	.	1916140,9	71507,4	519166,5	2506814,8	
55.4 Bary	.	73441,0	5245,9	34091,8	112778,7	
55.5 Działalność stołówek i catering	.	74123,8	6743,2	25090,1	105957,1	
60.21 Pozostały pasażerski transport rozkładowy lądowy	.	2263148,7	3414029,1	414876,2	6092054,0	kolej 331,8 mln pas.
60.23 Pozostały pasażerski transport lądowy (bez taksówek)	.	35145,3	394204,7	14848,4	444198,4	autobusowy 898,7 mln pas.
61 Transport wodny	.	224119,8	366901,5	28830,3	619851,6	2,3 mln pas.
62 Transport lotniczy	.	930037,7	163435,2	84605,9	1178078,8	3,4 mln pas.
63.3 Działalność związana z turystyką	.	933751,8	218852,9	206503,9	1359108,6	
71.1 Wynajem samochodów osobowych	.	45535,7	2031331,7	453522,7	2530390,1	
92.3 Inna działalność artystyczna i rozrywkowa	.	2618790,1	55688,5	362990,6	3037469,2	
92.5 Działalność bibliotek, archiwów, muzeów i poz. dział. kulturalna	.	1709670,4	24197,9	312808,0	2046676,3	15,2 mln os. w muzeach
92.6 Działalność związana ze sportem	.	940545,6	37546,0	199898,1	1177989,7	
92.7 Pozostała działalność rekreacyjna	.	543760,5	16799,4	117190,3	677750,2	
93.04 Działalność związana z poprawą kondycji fizycznej	.	128504,6	14084,8	43895,3	186484,7	
Ogółem	.	18611565,2	6896657,4	3438244,8	28946467,4	

* Przeciętne w roku.

** Brak danych dotyczących wartości środków trwałych.

Tablica 9. Pracujący w turystyce w 2001 roku (według płci) – jednostki powyżej 9 osób*

Nazwa działu, grupy, klasy lub podklasy PKD	Pracujący ogółem		Właściciele, współwłaściciele i pomagający członkowie rodzin		Zatrudnieni	
	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni	Kobiety
0	1	2	3	4	5	6
55.0 Hotele i restauracje	35 068	72 316	2 100	1 699	32 958	70 589
55.1 Hotele	10 479	19 968	371	280	10 101	19 671
55.2 Pozostałe obiekty noclegowe turystyki	5 374	11 690	125	84	5 249	11 606
55.3 Restauracje i inne placówki gastrono-	14 486	27 479	1 152	936	13 331	26 535
55.4 Bary	2 818	5 954	334	284	2 484	5 670
55.5 Działalność stołówek i catering	1 911	7 225	118	115	1 793	7 107
60.1 Transport kolejowy	93 988	39 408	5	-	93 940	39 038
60.2 Transport lądowy pozostały	132 304	27 274	1 444	327	130 804	26 916
Transport wodny i lotniczy (61.1+61.2 + 62.1 + 62.2)	4 744	3 333	2	-	4 742	3 333
63.3 Działalność związana z turystyką	3 499	5 887	75	42	3 421	5 844
71.1 Wynajem samochodów osobowych	453	408	1	-	452	407
92.0 Działalność związana z kulturą z rekreacją i sportem	47 672	71 989	98	43	47 557	71 937
92.3 Inna działalność artystyczna i rozrywkowa	16 503	22 471	52	20	16 448	22 447
92.5 Działalność bibliotek, archiwów, muzeów i pozostała działalność kulturalna	9 877	27 144	8	8	9 869	27 136
92.6 Działalność związana ze sportem	6 503	5 758	7	2	6 483	5 752
92.7 Pozostała działalność rekreacyjna	5 391	7 964	6	5	5 384	7 958
Łącznie CRDT	308 330	211 963	3 700	2 103	304 501	209 420
Ogółem w całej gospodarce	4 093 175	3 881 431	68 313	28 078	4 004 152	3 840 270

* Na podstawie danych z formularza Z-06 wg stanu w dniu 31 XII 2001 r.w jednostkach o liczbie prac. powyżej 9 osób.

Tablica 10. Pracujący w turystyce w 2001 roku (według płci) – jednostki do 9 osób*

Nazwa działu, grupy, klasy lub podklasy PKD	Pracujący ogółem		Właściciele, współwłaściciele i pomagający członkowie rodzin		Zatrudnieni	
	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni	Kobiety
0	1	2	3	4	5	6
55.0 Hotele i restauracje	35 554	74 281	19 959	29 798	15 595	44 480
60.0 Transport lądowy	124 731	11 897	82 739	7 513	41 915	4 384
Transport wodny i lotniczy (61+62)	999	148	438	34	561	114
63.0 Działalność wspomagająca transport	9 826	10 007	4 760	3 141	5 043	6 866
71.0 Wynajem maszyn i urządzeń bez obsługi ...	2 914	3 056	1 597	1 420	1 317	1 636
92.0 Działalność związana z kulturą, rekreacją i sportem	10 937	7 208	6 998	3 709	3 886	3 490
Łącznie CRDT	184 961	106 597	116 491	45 615	68 317	60 970
Ogółem w całej gospodarce	1 422 063	1 064 328	795 493	475 697	625 967	587 829

* Dane z opracowania SP-3 według stanu w dniu 31 XII 2001 r.w jednostkach o liczbie pracujących poniżej 9 osób

Tablica 11. Pracujący w turystyce w 2001 roku (według płci) – wszystkie jednostki

Nazwa działu, grupy, klasy lub podklasy PKD	Pracujący ogółem		Właściciele, współwłaściciele i pomagający członkowie rodzin		Zatrudnieni	
	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni	Kobiety
0	1	2	3	4	5	6
55.0 Hotele i restauracje	70622	146597	22059	31497	48553	115069
60.0 Transport lądowy	351023	78579	84188	7840	266659	70338
Transport wodny i lotniczy (61+62)	5743	3481	440	34	5303	3447
63.0 Działalność wspomagająca transport	13325	15894	4835	3183	8464	12710
71.0 Wynajem samochodów	3367	3464	1598	1420	1769	2043
92.0 Działalność związana z kulturą, rekreacją i sportem	58609	79197	7096	3752	51443	75427
Łącznie CRDT	493291	318560	120191	47718	372818	270390
Ogółem w całej gospodarce	5515238	4945759	863806	503775	4630119	4428099